

**Meslek Kuruluşlarının Yerel Siyasete Etkisi Hakkında
Büyükşehir Belediye Meclis Üyelerinin Görüşleri:
Eskişehir ve Konya Örneği**

Elif ÖZTÜRK

Yüksek Lisans Tezi

Eskişehir, 2024

**MESLEK KURULUŞLARININ YEREL SİYASETE
ETKİSİ HAKKINDA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE
MECLİS ÜYELERİNİN GÖRÜŞLERİ:
ESKİŞEHİR ve KONYA ÖRNEĞİ**

Elif ÖZTÜRK

T.C.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir, 2024

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Elif ÖZTÜRK tarafından hazırlanan **Meslek Kuruluşlarının Yerel Siyasete Etkisi Hakkında Büyükşehir Belediye Meclis Üyelerinin Görüşleri: Eskişehir ve Konya Örneği** başlıklı bu çalışma **12.07.2024** tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan (Prof. Dr. Bilge Kağan ŐAKACI)	
Üye (Danışman) (Prof. Dr. Alper ÖZMEN)	
Üye (Doç. Dr. İsmail Cem KARADUT)	

ONAY

.../... /202..

Prof. Dr. Oytun MEÇİK

Enstitü Müdürü

...../...../.....

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Elif ÖZTÜRK

İmza

ÖZ

MESLEK KURULUŞLARININ YEREL SİYASETE ETKİSİ HAKKINDA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE MECLİS ÜYELERİNİN GÖRÜŞLERİ: ESKİŞEHİR ve KONYA ÖRNEĞİ

Öztürk, Elif

Yüksek Lisans, 2024

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Alper ÖZMEN

Meslek kuruluşları, yerel siyasetin şekillenmesinde önemli aktörlerdir. Bu kuruluşlar, belirli sektörlerin veya meslek gruplarının çıkarlarını ve şikayetçi oldukları durumları temsil etmektedirler. Yerel siyasete katılımları; politika kararlarını, mevzuatı ve bir bölgenin genel yönetişimini etkileyebilmektedir. Bilindiği gibi il özel idareleri ve belediye kanunlarında karar meclisleri kendi içinde ihtisas komisyonları oluşturmakta ve burada görev yapan üyeler meclisin seçilmiş üyeleri arasından belirlenmektedir. İhtisas komisyonları, kendilerine gönderilen işlerle ilgili raporlar hazırlayarak meclise sunmaktadırlar. Yine kanuna göre ihtisas komisyonlarının görev alanına giren işler ilgili komisyonlarda görüşüldükten sonra belediye meclisinde karara bağlanmaktadır. Yerel yönetimleri düzenleyen söz konusu kanunlar ihtisas komisyonu toplantılarına mahalle muhtarları, ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinin oy hakkı olmaksızın katılarak görüş bildirebileceklerini düzenlemektedir. Bu durum meslek kuruluşlarının sadece üyelerinin mesleki çıkarlarını savunmakla kalmayıp aynı zamanda yerel yönetimlere öneri sunarak ya da onlarla iş birliği yaparak yönetim kültürüne katkı sağlayabileceklerini de göstermektedir. Özellikle büyükşehirlerde bulunan meslek kuruluşları, üyelerinin çokluğu sebebiyle büyük bir kitleyi temsil etmektedir. Temsiliyet ve uzmanlık alanı kapsamında bu yapıların yerel siyasetin bir aktörü olup olmadığı konusu önem arz etmektedir. Bu çerçevede çalışmanın amacı meslek kuruluşlarının yerel siyasete etkisi hakkında büyükşehir belediye meclis üyelerinin görüşlerini tespit etmektir. Çalışmanın örneklemini Eskişehir ve Konya illerinde görev yapan toplam 6 büyükşehir belediye meclis üyesi oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında nitel veri analizi yöntemi tercih edilmiş ve veriler derinlemesine mülakat tekniği aracılığıyla elde edilmiştir. Elde edilen veriler MAXQDA programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre büyükşehir belediye meclis üyeleri meslek kuruluşlarının yerel siyasette etkili olduklarını fakat yerel siyasetin bir aktörü olmadığını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Siyaset, Yerel Yönetimler, Meslek Kuruluşları, Yönetişim

ABSTRACT

THE VIEWS OF METROPOLITAN MUNICIPALITY ASSEMBLY MEMBERS ON THE IMPACT OF PUBLIC PROFESSIONAL ORGANIZATIONS ON LOCAL POLITIC: A SAMPLE FOR ESKİŞEHİR AND KONYA

ÖZTÜRK, Elif

Master's Degree, 2024

Department of Political Sciences and Public Administration

Supervisor: Prof. Dr. Alper ÖZMEN

Professional organizations are important actors in shaping local politics. They represent the interests and concerns of specific sectors or professional groups. Their participation in local politics can impact policy decisions, legislation, and the overall governance of a region. In provincial special administrations and municipalities, decision-making assemblies establish specialized commissions, and the members serving in these committees are selected from among the elected members of the assembly. Specialized commissions prepare reports on the works submitted to them and submit them to the council. Furthermore, according to the law, the works that are covered by the specialized commissions are discussed in the relevant commissions and then finalized by the municipal council. The mentioned laws regulating local governments regulate that neighborhood mukhtars, chiefs of public institutions in the province, representatives of professional organizations, universities, trade unions and representatives of non-governmental organizations related to the issues on the agenda can attend the meetings of the specialized commissions without the right to vote and express their opinions. This shows that professional organizations can not only defend the professional interests of their members, but also contribute to the culture of governance by submitting proposals to local governments or cooperating with them. Professional organizations, especially in metropolitan cities, represent a large population due to the large number of their members. Within the scope of representation and area of expertise, the matter of whether these organizations are an actor in local politics is important. In this context, the aim of this study is to determine the views of metropolitan municipality assembly members on the impact of professional organizations on local politics. The sample of the study consists of a total of 6 metropolitan municipality assembly members working in Eskişehir and Konya provinces. Within the scope of the research, qualitative data analysis method was preferred and data were collected through in-depth interviews. The collected data were analyzed using MAXQDA software program. According to the results of the research, metropolitan municipality council members stated that professional organizations are effective in local politics, but they are not an actor in local politics.

Keywords: Local Politics, Local Governments, Professional Organizations, Governance

TEŞEKKÜR

Bu çalışma meslek kuruluşlarının yerel siyasete etkisini ölçmek amacıyla Eskişehir ve Konya illerinde görev yapan büyükşehir belediye meclis üyelerinin görüşleri alınarak gerçekleştirilmiştir.

Tez yazma süresinde ne zaman tez sürecinden kopsam benden destek ve motivasyonunu eksik etmeyen çok kıymetli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Alper Özmen'e sonsuz teşekkür ederim. Tez görüşmelerimi sağlıklı yürütmeme destek olan ve mülakat randevularımda yardımını esirgemeyen Eskişehir/Tepebaşı ilçesi Belediyesi Başkan Yardımcısı, Sn. Suat Yalınzoğlu ve Konya Teknik Üniversitesi, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanı Sn. Ali Ziya Yalçınkaya 'ya içtenlikle teşekkür ederim. Mülakat gerçekleştirdiğim meclis üyelerine de samimi yanıtları ve misafirperverlikleri için ayrıca teşekkür ederim.

Bu tezi yazmamda ve devam etmemde en büyük motivasyon kaynağım kıymetli oğlum Mehmet Emir'e güzel bir hatıra bırakmak... Bu sene ortaokulu bitirecek ve birlikte mezun olacağız. Umarım bir gün kocaman bir adam olduğunda da bu satırları okurken karşılıklı gurur duyacağımız anlar yaşarız. Mehmet Emir'e manevi desteğinden ötürü sonsuz teşekkür etmeyi borç bilirim.

Elif ÖZTÜRK

Konya Teknik Üniversitesi

Öğretim Görevlisi

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	iii
ÖZ	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
YEREL SİYASETE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	5
1.1. Yerel Siyaset	5
1.2. Yerel Siyasette Temel Yaklaşımlar.....	6
1.2.1. Plüralist (Çoğulcu) Yaklaşım.....	7
1.2.2. Yönetimci (Weberyan) Yaklaşım	8
1.2.3. Marksist Yaklaşım	9
1.2.4. Büyüme Ortaklığı Kuramı	10
1.2.5. Kentsel Rejim Kuramı	10
1.2.6. Elit Teori	14
1.3. Yerel Siyasete Etki Eden Faktörler.....	17
1.3.1. Yönetişim.....	17
1.3.2. Yerel Demokrasi ve Yerel Katılım	21
1.3.3. Yerel Özerklik.....	24
1.3.4. Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılma Yöntemleri.....	27
İKİNCİ BÖLÜM.....	30
YEREL SİYASETİN AKTÖRLERİ.....	30
2.1. Yerel Yönetimler	30
2.2. Kent Konseyi	35
2.3. Siyasi Partiler	36
2.4. Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar	38
2.5. Meslek Kuruluşları.....	41

2.5.1. Meslek Kuruluşlarının Tarihsel Süreci	41
2.5.2. Meslek Kuruluşları ve Özellikleri	46
2.6. Meslek Kuruluşu ve Yerel Siyaset İlişkisi	53
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	56
YÖNTEM.....	56
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	56
3.3. Araştırmanın Deseni.....	57
3.4. Araştırmanın Evren ve Örnekleme	58
3.5. Araştırmanın Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması	60
3.6. Araştırma Verilerinin Analizi	61
3.7. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği.....	62
3.8. Bulgular ve Yorum.....	64
SONUÇ	83
KAYNAKÇA	90
EKLER	104
EK 1. ETİK İZİN FORMU	104

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Kentsel Rejimin Aktörleri.....	13
Tablo 2. Elit Kavramının Kullanımı	17
Tablo 3. Türkiye’deki Meslek Kuruluşları Üst Kuruluşları.....	52
Tablo 4. Nitel Araştırmanın Özellikleri	57
Tablo 5. Seçilen Yazarlar Tarafından Geliştirilen Genel Veri Analiz Stratejileri	61
Tablo 6. Kodlamalara Ait Kappa Katsayıları.....	63
Tablo 7. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler.....	64
Tablo 8. Görüşme Analizi Sonucu Elde Edilen Kodlar ve Frekansları	65

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Büyükşehir Belediyesinin Yönetim Organları.....	32
Şekil 2. Eskişehir-Konya İki Vaka Modeli	67
Şekil 3. 1. Soru Kod Dağılımı	68
Şekil 4. 2. Soru Kod Dağılımı	70
Şekil 5. 3. Soru Kod Dağılımı	72
Şekil 6. 4. Soru Kod Dağılımı	75
Şekil 7. 5. Soru Kod Dağılımı	76
Şekil 8. 6. Soru Kod Dağılımı	78
Şekil 9. 7. Soru Kod Dağılımı	80

KISALTMALAR LİSTESİ

İMEAK: İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri

DDK: Devlet Denetleme Kurulu

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

M.Ö.: Milattan Önce

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDK: Türk Dil Kurumu

TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TODAİE: Türkiye Orta Doğu Amme İdare Enstitüsü

TÜBA: Türkiye Bilim Terimleri Sözlüğü

UN-HABİTAT: Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı

GİRİŞ

Yerel yönetimler, mahalli sınırları içindeki halkın yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla faaliyet gösteren kamu tüzel kişilikleridir. Bu yönetimler halk oylaması ile yönetime gelmektedir. Bunun yanı sıra yarı kamu niteliği taşıyan ve üyelerinin çıkarlarını ve de haklarını korumaya yönelik kurulmuş meslek kuruluşları da yerelde büyük bir temsile sahip olarak başkanları oy verme yöntemi ile seçilen tüzel kişiliklerdir. Meslek kuruluşları temsil ettikleri kitlenin hem savunuculuğunu yapmakta hem de hizmetlerin iyileştirmesini sağlama konusunda uzmanlık sahibidir. Meslek kuruluşları, yerel yönetimler ile toplum arasında köprü kurarak yönetim ekosisteminde önemli bir rol oynamaktadır. Meslek kuruluşlarının yöneticileri bir nevi bu sayede de tanınmış ve yerel halk tarafından iyi bilinmiş kişiler olmaktadır. Buradan yola çıkarak yerel siyaseti etkilemede ve yönlendirmede ne gibi faaliyetleri olduğu ve yerel yönetimlerle ilişkilerinin nasıl olduğu merak konusudur.

Yukarıda sayılan özellikleri sebebiyle bu çalışmada meslek kuruluşlarının yerel siyaset üzerindeki etkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Türkçe literatür incelendiğinde yerel siyasetin ve meslek kuruluşları açısından incelendiği çalışma çok azdır. Benzer şekilde meslek kuruluşlarının da işlevlerini, ilişkilerini inceleyen çalışma çok az bulunmaktadır. Araştırmacının ulaşabildiği kadarıyla ilgili literatür aşağıda sunulmaktadır;

Yazılan tezler;

- *Özaslan (1984), kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını hesap işleriyle alakalı olarak mali açıdan incelemiştir.*
- *Karaman (1997) yılında İzmir üzerinden kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını yerel siyaset üzerindeki etkilerini incelemiştir. Toprak ile çalışmamız benzerlik taşısa da bu çalışmada yerel siyaset etkileri hem belediye meclis üyeleri ile derinlemesine mülakat yapılarak incelenmesi yönünden hem de Konya ve Eskişehir illerini kapsamı açısından ayrılmaktadır.*
- *Tekin (2015) yılında kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını Denizli Ticaret Odası kapsamında süreç yönetimini ele alarak çalışma yapmıştır.*

- *Oksal (2015), kamu kurumu niteliği taşıyan meslek kuruluşlarından biri olan İMEAK Deniz Ticaret Odası'nın stratejik planındaki hedeflerine ulaşma yolunda gerçekleştirdiği faaliyetlerin üyeleri üzerinde yarattığı algının tespit edilmesine yönelik keşfedici bir çalışma gerçekleştirmiştir.*
- *Manav (2019), ahilikten günümüze meslek kuruluşlarına üyeliğin gönüllülük-zorunluluk ilkesi üzerinden avantaj ve dezavantajları ele alan bir çalışma gerçekleştirmiştir.*
- *Akkaya (2019), kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kurumsallaşmasını odalar ve borsalar örneği üzerinden incelemiştir.*
- *Atiksoy (2019), kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarında etik algı ölçülmesine yönelik çalışmasını odalar ve borsalar örneği üzerinden gerçekleştirmiştir.*
- *Sakallı (2019), Türk hukukunda kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının disiplin yaptırımları üzerine çalışma yapmıştır.*
- *Günay (2020), Türk hukukunda kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ait iktisadi işletmelerin vergilendirilmesi üzerine çalışma gerçekleştirmiştir.*
- *Arıcı (2022), Türkiye'de kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kurumsal yönetim perspektifinden değerlendirmiştir.*

Tezler incelendiğinde kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları kapsamında yapılan çalışmaların çok az olduğu görülmektedir.

Yazılan makaleler;

- *Özdevecioğlu (1993), kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yönetimleri üzerinde bazı düşünceleri, Kayseri ticaret odası seçimlerini ele alarak incelemiştir.*
- *Çiçek ve Dağlıoğlu (2013), kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının mali yapısını baro üzerinden incelemiştir.*
- *Oğurlu (2017), kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ahilik ile benzerliklerini araştırmıştır.*

- *Organ ve Tekin (2019), Denizli Ticaret Odası örneği üzerinden kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında hizmet kalitesini ölçmüştür.*
- *Saatci (2021), meslek örgütlenmeleri kapsamında kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını incelemiştir.*

İlgili makaleler incelendiğinde yerel siyaset bağlamında bir çalışma olmadığı görülmektedir.

Bildiriler incelendiğinde;

- *Oğurlu (2012), kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının oluşumunda büyük rol oynayan ahi birliklerinin Balkanlarda sosyal barışın inşasındaki rolünü incelemiştir.*
- *Aktoprak (2017), kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını odalar örneği üzerinden incelemiştir.*
- *Karadal ve Özsungur (2018), kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının müşteri odaklı hizmet inovasyonu stratejisi yönünden incelemiştir.*
- *Yetkin (2018), kentsel siyasetin aktörü olarak kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını içerik analizi yöntemiyle incelemiştir.*

Tüm literatür incelendiğinde bu çalışma derinlemesine mülakat veri toplama tekniğini de içerdiğinden yapılan benzer çalışmaları güçlendirecek bir nitelik taşımakta ve ilgili literatüre büyük bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problemi, meslek kuruluşları yerel siyaseti nasıl etkilemektedir ve bu etki unsurları nelerdir, meslek kuruluşlarının sahip olduğu teknik bilginin siyasa yapımına katkısı olabilir mi sorularını içermektedir. Özellikle büyükşehirlerde meslek kuruluşları büyük bir kitleyi temsil etmektedir ve çoğu zaman yerel yönetimlerle iş birliği halinde çalışmaktadır. Bu noktada günümüz ve geçmişteki örneklerinden de bilindiği üzere yerel siyasi aktörlerin bu kuruluşlar arasından çıktığı da görülmektedir. Bu noktada meslek kuruluşlarının yerel siyasetle ne şekilde bir ilişkisinin olduğu, yerel

düzeyde temsil ettiği vatandaşla ilişkisinde yerel siyaseti şekillendirmede etkisi olup olmadığı gibi sorular araştırmanın problemini belirlemede yardımcı olmuştur.

Araştırmanın Sayıltıları

Araştırmanın sayıltıları aşağıda sunulmaktadır.

- *Görüşme gerçekleştirilen kişilerin yerel siyasetle alakalı uzmanlığının olduğu,*
- *Görüşme gerçekleştirilen kişilerin meslek kuruluşlarını iyi tanıdığı,*
- *Katılımcıların araştırma sorularını yerel siyaset kapsamında düşünerek yansız, doğru ve dürüst cevapladıkları,*
- *Çalışmanın amacına yönelik uygun bir yöntem kullanıldığı,*
- *Çalışma kapsamında hazırlanan soruların araştırmanın amacına uygun bir şekilde olduğu düşünülmektedir.*

Araştırmanın Sınırlılıkları

- *2024 yerel seçim dönemine yaklaşıldığından meclis üyelerine ulaşılmakta zorlanılmış ve meclis üyeleri mülakat yapmaktan kaçınma eğilimi sergilemişlerdir.*
- *Araştırmacının çalıştığı ve yaşadığı yerin Eskişehir ve Konya ili olmasından ötürü zaman yönetimi ve maliyet açısından araştırma verileri Eskişehir ve Konya ilinin büyükşehir meclis üyelerinin görüşlerini yansıtmaktadır.*

Çalışmanın birinci bölümünde yerel siyasette temel yaklaşımlardan; plüralist (çoğulcu) yaklaşım, yönetimci (Weberyan) yaklaşım, Marksist yaklaşım, büyüme ortaklığı kuramı, kentsel rejim kuramı ve son olarak elit teoriye yer verilmiştir. Daha sonra yerel siyasete etki eden faktörler olarak yönetim, yerel katılım ve yerel demokrasi, yerel özerklik ve yerel yönetimde siyasal katılma yöntemlerinden bahsedilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde, yerel siyasetin aktörleri olarak; yerel yönetimler, belediyeler, kent konseyi, siyasi partiler ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar olarak meslek kuruluşları ele alınmıştır. Araştırmanın üçüncü bölümünde yöntem, bulgular ve yorum yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL SİYASETE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde yerel siyasette temel yaklaşımlar olarak, plüralist (çoğulcu) yaklaşım, yönetimci (Weberyan) yaklaşım, Marksist yaklaşım, büyüme ortaklığı kuramı, kentsel rejim kuramı ve elit teori ele alınacaktır. Ardından yerel siyasete etki eden faktörler olarak; yönetişim, yerel katılım ve yerel demokrasi, yerel özerklik ele alınacaktır. Son olarak da yerel yönetimlerde siyasal katılma yöntemleri hakkında bilgi verilecektir.

1.1. Yerel Siyaset

Gündelik dilde farklı anlamlara sahip siyaset kelimesi Arapça'dan Türkçe'ye geçmiş olup Arapça'da "siyasa şeklinde ifade edilmektedir. Sasa kökünden gelen bu sözcük "yönetmek, eğitmek, yetiştirmek" anlamına gelmektedir. Aynı zamanda etimolojik anlamda İbranice yazın olan Kitabı Mukaddesteki at anlamına gelen sus kelimesine bağlanmaktadır. Siyaset kelimesi zaman içinde evrimleşerek şehirlerin ve de insanların yönetimi anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Bu anlamıyla siyaset bir amaç doğrultusunda şehirlerin ve insanların yönetilme sanatını ifade etmektedir. (Dursun, 2016: 3).

Harold Lasswell (1936) "Politics: who gets what, when, how" ismini taşıyan ve Türkçe'ye "Siyaset: Kim Neyi, Ne Zaman, Nasıl Alır" şeklinde çevrilebilecek eserinde elitleri iktidarın birincil sahipleri olarak görmekteydi. Ayrıca bu eserinde, kaynakların tahsisini, dağıtım zamanlamasını ve bir toplum içinde kararların alındığı mekanizmaları veya süreçleri vurgulamaktadır.

Easton, 1955 yılında araç-amaç yapısını rasyonel bir şekilde gözler önüne seren siyaset tanımını yapmıştır. Easton siyaseti, yetkili araçların kullanımıyla, değerlerin peşinde koşmak anlamında amaçlı ve hedefe yönelik bir davranış biçimi olarak ifade etmektedir. Bu tanımda Easton, siyasi sistemlerin, toplumsal değerleri ve kaynakları meşru ve bağlayıcı olarak kabul edilecek bir şekilde dağıtımındaki rolünü vurgulamaktadır.

Siyaset genellikle güç, çıkar veya çatışma ile ilgili bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır. Siyaset, çıkarlara ve güce bağlı bir çatışma yönetimi biçimini ifade etmektedir (Gabriel, 2013: 1).

Tüm bu siyaset tanımlarından anlaşılacağı üzere siyaset, güç, kaynaklar ve karar verme yoluyla toplumu yönetme ve etkileme sanatı olarak ifade edilebilir. Bu kapsamda yönetimde gücün öneminin, güç dinamiklerinin, belirli bir amacın olmasının, çıkarların, çatışmalar içerisinde düzen sağlamanın, kaynakların dağıtımının, temsilin ön plana çıktığı anlaşılmaktadır.

Yerel siyaset kavramı düşünüldüğünde ilk akla gelen yerel ölçekte yapılan siyasettir. Bu noktada yer alan kurumlar ise merkez yönetimin taşra kuruluşları ve il temsilcilikleri, ulusal siyasette taşra ve il (ve altı) teşkilatları yerel yönetimlerdir. Şehir ve şehir yönetimi yerel siyasetin mekânsal bağlamını oluşturmaktadır. Bu bağlamda şehirde faaliyet gösteren her türlü idari birim, şehirde faaliyet gösteren her türlü sivil ve özel kuruluş, şehirde faaliyet gösteren medya ve dernek, vakıf gibi diğer yerel düzeyli kuruluşlardır. Şehir, şehir halkı, şehir yönetimi, şehir yaşamı ve şehir düzeyindeki sorunlar yerel siyasetin konusunu oluşturmaktadır.

Yerel siyaset, şehir düzeyinde bireyler, kurumlar ve kuruluşlar arasındaki güç rekabetini göstermektedir ve şehre ve şehir halkına ait sorunları ele almaktadır. Yerel kaynakları ve fırsatları kullanarak vatandaşların mutluluğunu, refahını ve adaletini sağlamayı amaçlayan, yerel güç ve otorite aracılığıyla toplumu yönetme sanatıdır (Akdoğan, 2008: 9).

1.2. Yerel Siyasette Temel Yaklaşımlar

Tarihsel süreçte yerel siyaset genellikle kentle ilişkilendirilmiştir. Bu duruma dar anlamda vatandaşların yalnızca karar alma sürecine değil, aynı zamanda kolektif çalışmaya, korporasyona, belediyeye ya da cumhuriyetçi kente ve daha sonra da yavaş yavaş yerel yönetime katıldığı Yunan Polisi örnek olarak verilebilir. Modern devletin de ortaya çıkmasıyla birlikte kentler, savaş, siyasi davranış, partiler veya refah devleti ve piyasalar ile siyaset arasındaki ilişki de dahil olmak üzere siyaset çalışmaları için doğal analiz birimi haline gelmiştir. Tarihçiler ve teorisyenler, devletlerin yükselişini ve siyasi alanın kademeli olarak özerk bir şekilde ayrılmasını uzun uzadıya tartışmışlardır. Siyasetin ulusallaşmasıyla birlikte partilerin, seçimlerin, kurumların, politikaların ve toplumların incelenmesi Avrupa'da, Amerika'da ve daha sonra dünyanın diğer bölgelerinde önemli bir araştırma alanı haline gelmiştir (Gales, 2021: 346).

Çalışmanın bu başlığında yerel siyasette temel yaklaşımlar olarak, plüralist (çoğulcu) yaklaşım, yönetimci (Weberyen) yaklaşım, marksist yaklaşım, büyüme ortaklığı kuramı, kentsel rejim kuramı ve elit teori ele alınacaktır.

1.2.1. Plüralist (Çoğulcu) Yaklaşım

Plüralizm, modaya uygun bir kelime olarak karşımıza çıkmaktadır. Modaya uygun kelimeler ise kötüye kullanılma, çarpıtılma ve önemsizleştirilme eğilimindedir. Hobbes, adlandırma yetkisinin hükümdarın ilk ve en önemli gücü olduğunu iddia etmiştir. Bunun yanı sıra yorumlama gücü (bir ismin ne anlama geldiğine karar verme) de en az diğeri kadar önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Sartori, 1997: 58-69).

Plüralizmin tam olarak ne anlam ifade ettiğini basit bir anlatımla ya da tanımla açıklamak oldukça zor olmaktadır. İlk olarak plüralizmin tanımındaki karakteristik özelliklerini tanımlama üzerinde az bir fikir birliğine varılmış olup ikinci olarak ise plüralizmin bir teori olup olmadığı konusunda anlaşmazlıklar bulunmaktadır. Jordan (1990: 293) genel bir plüralist teori olarak plüralizmin ana karakteristik tanımlarını yapmıştır. İlk olarak; güç parçalanmış ve merkezi değildir. İkinci olarak; grupların talepleri zorunlu yerine getirilmesi gereksin veya gerekmesin bu talepleri karşılama konusunda kaynak dağılımında eşitsizlikler bulunmaktadır. Üçüncü olarak; bu güç dağılımı veya eşitsizlikler demokrasi olan bir sistemde arzu edilen bir özelliktir. Dördüncü olarak; farklı politika benimseyen kesimlerdeki siyasi sonuçlar bu kesimde farklı süreçleri, farklı aktörleri ve farklı güç dağılımlarını yansıtacaktır. Beşinci olarak; siyasi gücün uygulanması, liberal demokrasideki seçimlerin ve temsili kurumların resmi kurumsal yapılarının ötesine uzanmaktadır. Altıncı olarak; meşru otoritenin kaynağı olarak çıkar etkileşimi genel iradeye pratik bir alternatif sağlayacaktır. Son olarak; karar vermenin ayrıştırılmış doğası ve pazarlık sürecinin sonuçlarının belirsizliği, katılımcıyı sürecin kendisine bağlamaya yardımcı olmaktadır.

Çoğulculuk, genellikle demokratik, kültürel, toplumsal vb. bir kavrama dayandırılmaktadır. Tarihsel olarak, saf ve basit çoğulculuk 16. ve 17. yüzyıllarda Avrupa'yı kasıp kavuran din savaşlarının ardından hoşgörünün kademeli olarak kabul edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Hoşgörü ve çoğulculuk elbette farklı kavramlardır, ancak güçlü bir şekilde ilişkilidirler. Çoğulculuk hoşgörüyü varsaymaktadır bu bağlamda hoşgörüsüz bir çoğulculuk sahte bir çoğulculuk olarak nitelendirilmektedir.

Aralarındaki fark ise hoşgörünün değerlere saygı duyması iken, çoğulculuğun değerleri varsaymasıdır. Çünkü çoğulculuk, çeşitlilik ve muhalefetin bireyleri olduğu kadar onların yönetim biçimlerini ve toplumlarını da zenginleştiren değerler olduğu inancını desteklemektedir (Sartori, 1997: 58-69).

Kısaca belirtmek gerekirse, çoğulcu bir sistemde, bireyler ve gruplar kendi çıkarlarını savunmak için örgütlenme özgürlüğüne sahip olmaktadırlar. Hükümet ise çatışan bu çıkarlar arasında tarafsız bir arabulucu gibi rol alarak denge sağlamaktadır. Bu perspektif, küçük ve ayrıcalıklı bir elitin aslında çoğu siyasi kararı kontrol ettiğini öne süren elitizm ile ya da daha merkezi ve tek tip bir güç uygulamasını vurgulayan üniterizm gibi diğer bakış açılarıyla zıtlık göstermektedir (Eisenberg, 1995).

1.2.2. Yönetimci (Weberyan) Yaklaşım

Max Weber'in Yönetim (Bürokrasi) Teorisi, Weber'in 19. yüzyılın ikinci yarısında Batı toplumunda ortaya çıkmaya başladığını fark ettiği yeni bir örgütsel biçimi (yani bürokrasiyi) tanımlamaktadır (Jain, 2004, s.1). Weber, kamu yönetimini incelerken, ilk olarak kamu kurum ve kuruluşlarına özgü yapılandırmayı ele almıştır. Kamu kurum ve kuruluşlarındaki yönetici ve yönetilen arasındaki ilişki özel sektörden ayrılmaktadır (Öztekin, 2018: 296).

Max Weber, farklı toplumlardaki siyasal sistemleri inceledikten sonra iktidarın meşru halini 3 tip otoritede tanımlamıştır. Bunlar; geleneksel otorite, karizmatik otorite ve yassal ussal otoritedir (Dursun, 2016: 46). Geleneksel otorite, geleneksel egemenlik olarak tanımlanan, yöneticilerin uyguladığı kuralların, toplumun geliştirdiği geleneklere yani kurallara uygun olmasını açıklamaktadır. Bu kapsamda yönetilenler, yönetenin emir ve talimatlarının geleneklere uyduğunu düşündüğü için uyum göstermektedir. Karizmatik otorite, yöneticinin karizmasını yani kişisel özelliklerini ifade etmektedir. Bu kapsamda yönetilen kişiler yönetenin karizmasına inandığı için yöneticinin emir ve talimatlarına uymaktadır. Son olarak yassal ussal otorite ise yasal egemenliği ifade eden ve kamu kuruluşlarında çalışan her düzeydeki yöneticilerin görevlerini yaparken uyguladıkları tüm kuralların yasalara dayanmasını belirtmektedir. Yönetilenler, verilen emir ve talimatların mevzuata uygun olduğunu düşündüğünden uyum göstermektedirler (Öztekin, 2018: 296).

Weber bürokratik örgütlerin üç temel özelliğini belirtmektedir. Birincisi, bürokrasiler, resmi ve açık bir hiyerarşik güç ve otorite yapısına sahiptir. İkincisi,

bürokrasilerin ayrıntılı, rasyonel olarak türetilmiş ve sistematik bir iş bölümü bulunmaktadır. Üçüncüsü, bürokrasiler, karar almada kişisel olmayan bir şekilde uygulanan bir dizi genel, resmi, açık, kapsamlı ve büyük ölçüde istikrarlı kurallarla yönetilmektedir ve dahası, tüm kararlar ve iletişimler kalıcı olarak dosyalara kaydedilmekte ve bu tür kayıtlar, mevcut kuralları iyileştirmek ve yenilerini türetmek için kullanılmaktadır. Buna ek olarak Weber, bürokraside kişisel mülkiyetin resmi mülkiyetten ayrılmasını gerektiğini ve bürokratların genellikle kayırılarak değil niteliklerine göre seçildiğini, seçilmediklerini yani atandıklarını ve maaş yoluyla tazminat aldıklarını da belirtmektedir. Weber, bürokrasinin gelişiminin ardındaki temel amacın maksimum verimliliğe ulaşmak olduğunu savunmaktadır. Bürokrasilerin, tüm çalışanların görevlerini etkili bir şekilde öğrenmesini ve yerine getirmesini sağlayarak optimal performansı kolaylaştıran resmi kural ve düzenlemelerin oluşturulması nedeniyle yüksek verimli idari araçlar olarak işlev gördüğünü teorileştirmektedir (Jain, 2004: 2).

1.2.3. Marksist Yaklaşım

Marksist yaklaşıma göre gücün dağılımında toplumda yer alan üretim ilişkileri ve ekonomik düzenlemeler belirleyici bir etkiye sahiptir. Toplumsal yapıda da aynı şekilde belirleyici olan da üretim ilişkileridir. Marks siyaset ve güçle alakalı dağıtım ve de uygulamasında ana dayanak olarak sınıfların arasındaki egemenlik ve üst sınıfların alt sınıflara baskısını ifade etmektedir (Bahar, 2015: 235-236).

Marks'ın bakış açısında sınıflar üretim araçlarının mülkiyetinin etkisi ile oluşmaktadır. Bu doğrultuda üretim araçlarına sahip olanlar ve üretim araçlarına sahip olmayanlar şeklinde iki sınıf ortaya çıkmaktadır. Bu iki sınıf ekseninde de tarih boyunca savaşlar ortaya çıkmaktadır. Bu anlayış çerçevesinde Marks "zamanın gergin şuurunu ellerinde tutan burjuvalarla sosyal siyaset tedbirlerinin yokluğundan sefil durumda olan işçileri (proletarya)" esas almıştır (Doğan, 1998: 179).

Bu noktada ise burjuva sınıfı olarak adlandırılan sınıf üretim araçlarına sahip sınıftır. Bu araçlara sahip olmayan olan kesim ise işçi sınıfı ve kölelerdir. İşçiler görece olarak özgürlüğe sahip olmalarına karşın kölelerin bu hakkı mutlak surette bulunmamaktadır. İşçiler bu doğrultuda emeklerini burjuvaziye sunmama hakkına sahip olup kişisel menfaatleri doğrultusunda kullanabilmektedirler (Tan, 1981: 87).

Marks, çağdaş Avrupa ekonomisinin niteliğini salt ticari değil aynı zamanda kapitalist olarak yeniden kavramlaştırmıştır. Kapitalist üretim biçimi kavramını ise değiş-tokuş ilişkisi ve iş bölümü üzerine inşa etmiştir. The German Ideology’de kent kır ayrımlarını sınai, ticari ve tarımsal iş gücü ekseninde iş bölümüne ve sermaye ile toprak mülkiyet arasında ayrımlar çerçevesinde yapmaktadır. Kentin temsil ettiği toplumsal farklılaşmanın ise *“yönetimi, polisi, vergileri vb. ve aynı zamanda, üretim araçlarının, sermayenin, gereksinmelerin ve zevklerinin yoğunluk kazanmasını”* da içine alacak kadar genişlediğini ifade etmektedir (Holton, 1999: 60-61).

1.2.4. Büyüme Ortaklığı Kuramı

1980’li yıllardan sonra geliştirilen büyüme ortaklığı kuramı büyüme ortaklığında odağına ekonomiyi almaktadır. Bu kuram klasik Marksist düşüncede yer alan kullanım ve değişim değerini derleyerek kentsel politika konusundaki analizlerin merkezine ortaklığı koymaktadır. Bu kurama göre kentsel politikada temel aktörler olarak; sürecin doğrudan yararlanıcısı olarak yatırımcılar, finans ve de inşaat sektörü, mimarlık, planlama ve emlakçılık hizmetlerini yürüten mercilerdir. Bu kuram kapsamında sayılan gruplar karar alma sürecinde siyasi güce ulaşma ve ekonomik açıdan iyi olmaları açısından bir ortaklık inşa etmektedirler (Akarçay, 2016: 65). Böylelikle özellikle rant sağlayan yatırımcılar başta olmak üzere bu kişilerin bir araya gelip güç paylaşımı konusunda yerel düzeyde etkin olmalarından ziyade, kentsel büyümedeki motivasyonunun farklı çevreleri bir araya getirdiği bir mekanizmayı sağlamaktadır. Kentsel büyüme kuramında bahsi geçen bu grupların en büyük destekçisini ise yerel siyasetçiler oluşturmaktadır. Bu duruma sebep olan neden ise yerel siyasetçilerin yasa yapma ve yerel düzeyde siyaseti düzenlemedeki güçleri ile ilişkilidir (Aydiner, 2019: 54).

Büyüme ortaklığı kuramına göre hükümet, yeniden kalkınma kurumları üzerinde yapısal etki yaratan kritik bir aktör olarak görülmektedir. Aynı zamanda geliştirici, ortak hedefleri takip etmek için büyüme yanlısı bir koalisyonu yöneten, kalkınma için önemli bir koordinatör ve katalizör olarak tanımlanmaktadır (Zhang vd., 2022: 3).

1.2.5. Kentsel Rejim Kuramı

Rejim kelimesi farklı kültürlerde, farklı halklarda farklı anlamlar ifade edebilmektedir (Stone, 1989: 3). Rejim kelimesinin sözlük anlamı incelendiğinde

Marriam Webster (2023) sözlüğündeki anlamları: bir eylemin ya da olayın düzenli modeli, doğal bir fenomenin veya sürecin karakteristik davranışı veya düzenli prosedürü, kural veya yönetim modu, hükümet şekli, iktidarda olan hükümet, kural periyodu şeklinde tanımlanmıştır. Cambridge sözlüğünde (2023) ise belirli bir hükümet veya bir hükümet sistemi veya yöntemi şeklinde ifade edilmiştir. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde ise rejim “yönetme, düzenleme biçimi, düzen”, “bir devletin yönetim biçimi” anlamına gelmektedir (TDK Sözlüğü, 2023). Kentsel siyasi içerikte bir rejim, kentte gücün uygulandığı kamu ve özel kurumlar arasındaki ortaklıkları vurgulamaktadır. Rejim analizi, gücü parçalanmış olarak ve rejimleri, yerel yönetimler ve özel aktörlerin yönetme kapasitesini bir araya getirdikleri iş birlikçi düzenlemeler olarak görmektedir. İktidarın parçalanmasının temel nedeni ise piyasa ile devlet arasındaki iş bölümüdür. (Elkin, 1987: 102).

Kentsel rejim teorisi, 1980'lerin ortalarından itibaren kentsel siyaset araştırmalarında ön plana çıkmıştır. Çoğulcu ve elitist açıklamaların aksine, nispeten yeni bir teorik güçtür ve bu iki akımdan herhangi biri kadar gelişmiş de değildir. Aynı zamanda, çoğulcu ve seçkinci çalışmaları çevreleyen ampirik çalışmanın kapsamı ve genişliğinden de yoksundur. Rejim teorisi, kentsel değişime verilen tepkilerin çeşitliliğini anlamak için önemli bir umut vaat etmektedir. Ekonomik ve sosyal zorlukların üstesinden gelmede hükümet ve hükümet dışı güçlerin karşılıklı bağımlılığına yapılan vurgu, dikkatleri hükümet ve hükümet dışı aktörler arasındaki iş birliği ve koordinasyon sorununa odaklanmaktadır (Judd, 1988).

Imbroscio (1998)'a göre, kentsel rejim teorisi, yerel siyaset çalışmaları için baskın teori haline gelmiştir. Imbroscio, kentsel yönetişimde devlet ve piyasa güçleri arasındaki etkileşimi vurgulamaktadır. Geleneksel rejim teorisini özel şirketlerin etkisini aşırı vurguladığı için eleştiren Imbroscio, yerel yönetimlerin ve sivil grupların kentsel politikaların ve sonuçların şekillendirilmesindeki rolünü dikkate alan daha dengeli bir bakış açısının benimsenmesi gerektiği çağrısında bulunmaktadır.

Kent rejimi, bir topluluğun gerçekte yönetildiği belirli düzenlemeleri ifade etmektedir. Yerel yönetim kurumları, yönetimin resmi sorumluluğunun çoğunu üstlenseler de önemli ölçüde ilgi uyandıran aktif destek ve iş birliği olmadan yönetecek kaynaklara ve yetki kapsamına sahip olmamaktadırlar. Bu nedenle bir kentsel rejim, yönetim kararlarını alabilmek ve uygulayabilmek için kamu kuruluşlarının ve özel çıkarların birlikte işlev gördüğü gayri resmi düzenlemeler olarak

tanımlanabilmektedir. Bu yönetim kararları, her şeyi yönetme veya kontrol etme meselesini ifade etmemektedir. Çatışmayı yönetmek ve sosyal değişime uyarlanabilir tepkiler vermeyi ifade etmektedir. Rejimler, yerel aktörlerin ekonomik değişim gibi dış baskılara aracılık etme biçimini temsil etse de rejim analizinde odak noktası, koalisyon inşasının iç dinamikleri, sivil iş birliği veya kurumsal sınırlar arasındaki gayri resmi koordinasyon modelleridir. Yönetim kararlarının alındığı gayri resmi düzenlemeler topluluktan topluluğa farklılık göstermektedir ancak her yerde iki ihtiyaç tarafından yönlendirilmektedirler (Stone, 1989: 6-11).

Kentsel rejim teorisi kısaca, kentsel politika hedeflerine ve bireysel arzulara ulaşmak için kullanılan ilişkileri ve düzenlemeleri vurgulamaktadır. Dolayısıyla, bir "yönetim koalisyonu" tanımlayarak, kentsel siyasetin yapılanmasını belirlemektedir (Stone ve Sanders, 1987: 6-17).

Bu nedenle, kentsel rejim teorisi, yerel yönetişimin karşılıklı bağımlılığın bir koşulu olduğu görüşünü benimsemektedir. Ticaret ve istihdam alanları olarak şehirler, özel sektör endüstrilerinin sürekli yatırımı ve uygulamaları olmadan bariz bir şekilde varlığını sürdürememektedir. Aynı zamanda, özel sektör çıkarları, kârlılıklarına katkıda bulunabilecek politika alanlarında kamu yatırımına ihtiyaç duymaktadır. Bu ister ticareti daha elverişli hale getiren altyapıya doğrudan bir yatırım (örneğin, iyileştirilmiş yollar veya malların taşınması için trafiğin kolaylaştırılması) isterse imar gibi bir düzenleyici değişiklik olsun, politikayı değiştirme emri kamu sektöründen gelmelidir. Bu, kamu görevlilerinin özel sektör taleplerine doğrudan yanıt verecek şekilde hareket edip etmediğini tartışmaya davet etmektedir, ancak gerçek şu ki, bu tür değişiklikler için gerekli karar vericiler kamu aktörleri olmaktadır (Smith, 2019: 1).

Rejim teorisi, hem politikacıların, bürokratların, kapitalistlerin ve aktivistlerin görece insan faillerini hem de kapitalizmin ve liberal demokrasinin yapısal kısıtlamalarını ve çelişkilerini kabul etmektedir. Aynı zamanda kentsel değişime verilen tepkilerin çeşitliliğine ve de bir koalisyonun varlığını sürdürmenin zorluğuna işaret etmektedir (Brown, 1999: 75).

Glinka (2020: 5), kentsel rejimlerin aktörlerini Tablo 1’de sunulduğu şekilde tablolastırmıştır.

Tablo 1.

Kentsel Rejimin Aktörleri

Kentsel Rejimlerin Aktörleri		
Devlet	Özel	Sosyal
<ul style="list-style-type: none">• Yerel yönetim organları (döngüsel seçimlerde seçilir)• Şehir ofisleri (bürokratlar/ büro çalışanları)• Yerel yönetim organizasyon birimleri• Belediye işletmeleri• Devlet idari organları• Merkezi kurumlar (heyetler)• Devlete ait işletmeler	<ul style="list-style-type: none">• Yerel girişimler• Yerli ve yabancı işletmelerin temsilcilikleri (şubeleri)• Yerel yatırımcılar• Yerli ve uluslararası yatırımcılar	<ul style="list-style-type: none">• Sosyal organizasyonlar• Hükümet dışı organizasyonlar• Kamu yararına çalışan kuruluşlar• Gerçek kişiler (liderler/yerel yetkililer)• Yerleşik gruplar• Sosyal hareketlerin temsilcileri

Kaynak: Glinka, 2020: 5

Yukarıdaki varsayıma göre, belirtilmemiş bir şehir (“X” olarak anılmaktadır) bir analiz konusu haline gelir. Tablo 1, X şehri bölgesinde faaliyet gösteren, yerel yönetim süreçlerinin yönü üzerinde etki gösterebilen varlıkları sınıflandırmaktadır. Önemli olan nokta, liste yalnızca kamu ve özel kuruluşları değil, aynı zamanda sosyal aktörleri de içermektedir. Bu nedenle, şehir rejiminin “genişletilmiş” yorumunu sunmaktadır. Yazar burada varsayımsal etkileri vurgulamaktadır.

Tablo 1 kamu kuruluşlarının faaliyetlerinin baskın bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Anlaşılacağı üzere bu gruba ait aktörlerin listesi açık ara en geniş olanıdır. Ayrıca, özel çevresel statüleriyle güçlenen özel ve sosyal aktörlerin faaliyetlerinin üçlü iş birliği şemasını sağlamlaştırdığı varsayılabilir. Ancak rejim altında hangi birimlerin iş birliği yapacağı ve neden iş birliği yapacaklarını belirlemek mümkün olmamaktadır. Varlıkların kesin sayısı ve durumları da bilinmemektedir. Bireysel aktörlerin kaynakları hakkında da bilgi eksikliği bulunmaktadır. Bu konu önemlidir çünkü kaynaklar, rejim altında yürütülen mübadelelerin konusu olduklarından, bir rejimin oluşumunu ve nispeten istikrarlı (kalıcı) işleyişini belirlemektedirler. Sonuç olarak, X şehirde oluşturulabilecek belirli rejim tipine işaret etmek zor olmaktadır (Glinka, 2020: 5-6).

1.2.6. Elit Teori

“Kimler yönetmelidir?” sorusu siyasal felsefenin, “Kimler yönetmektedir?” sorusu ise ampirik siyasal bilimin ana konusunu oluşturmaktadır. Klasik siyasal kuramlar ise her iki soruyu da cevaplamaya çalışmaktadır. Günümüzün siyasal bilimcileri de her iki soruya yanıt aramaktadırlar. Kimler yönetiyor? sorusuna bugüne kadar verilen yanıtlar bu soruyu cevaplamada yetersiz kalmaktadır (Turhan, 1984: 69).

Elit kelimesinin kökeni Orta çağ İngilizcesine kadar geri gitse de toplumun veya herhangi bir parçası veya insan sınıfının seçkin parçası olarak bugünkü anlamında kelime 19. yüzyılın başlarından önceye dayanmaktadır. İtalyan sosyal teorisyeni Pareto, Elit Teorisinde terimi popüler hale getirmiştir ve bu kelime 1950'lerde sosyal bilimlerde giderek daha fazla kullanılmıştır (Aydın, 2013). Pareto'nun insan anlayışı temelde eşitsizlik ilkesini temel almaktadır. Pareto elit tanımını temel eseri “The Mind and Society”de şu şekilde ifade etmiştir.

“Varsayalım ki, insan eylemlerinin tüm dallarında, tıpkı okul sınavlarında çeşitli konulardan notların verilmesi gibi, her kişiye yeteneğine göre bir derece verilmektedir. Örneğin, en üstün bir hukukçuya 10 verilecektir. Müvekkil bulamayan avukata da 1, sıfır ise tam bir aptal için ayrılmıştır. İster dürüst ister dürüst olmayan yoldan olsun milyonlar kazanabilen adama 10 vereceğiz. Binler kazanana da 6; düşkünler yurduna düşmekle beraber zor geçinenlere 1, sonunda düşkünler yurduna düşenlere sıfır vereceğiz. Siyasetteki kadınlara; örneğin Perikles'in Aspasia'sı, Louis XIV'un Maintenon'u, Louis XV'in Pompadour'u gibi iktidardaki erkeğinin kafasını çelebilen ve onun mesleğinde rol oynayabilenlere 8,9 gibi yüksek numaralar vereceğiz. Bu tür kişilerin yalnızca zevklerini tatmin eden kamu eylemlerinde hiçbir etkinliği olmayan kişilere ise sıfır vereceğiz... Ve beşeri eylemlerin tümü için bu işlemi yineleyeceğiz. Böylece kendi etkinlik dallarında en üst dereceleri almış olanları bir sınıf içinde toplayalım ve bu sınıfa elit adı verelim. Bu temel sınıf olan elit içinde iki sınıf daha ayırt etmek, toplumsal dengeyle ilgili araştırmalarımızda bize yardımcı olacaktır: yönetici ve yönetici olmayan elit. İlk elit sınıfı yönetimi de ve

siyasal yaşamda doğrudan ve dolaylı rol almayan kişilerden oluşmakta, ikincisi ise, yönetim ve siyasette hiçbir önemli rolü olmayan geri kalan elit personelini içermektedir (Akt., Turhan, 1984: 71).”

Pareto'nun bu söylediklerinden elit sınıfına dahil olmak için üstün yeteneğin gerekli olduğu, fakat bunun yönetici elitin bir parçası olmak için yeterli olmadığını anlayabiliriz. Pareto yönetici olan ve olmayan eliti; güç (kuvvet) kullanmada üstünlük ve yönetilenin yönetene oydaşması şeklinde iki değişkene göre ayırmaktadır. (Turhan, 1984: 72).

1950'lerde Wright Mills, terime geniş bir geçerlilik kazandırmıştır. 1950'lerde Wright Mills, terime geniş bir geçerlilik kazandırmıştır. Oxford İngilizce Sözlüğü ve 1969'da çıkan Amerikan Heritage Sözlüğü jenerik isim elitizmi veya buna karşılık gelen elitist sıfatını sunmamaktadır. Bu terimler ilk olarak Aralık 1968'de New York'taki Modern Dil Derneği toplantısında "Yeni Sol" hareket tarafından benimsenmelerinden dolayı mevcut popülerlikleri sınırlarını aştılar ve şu anda yaygın olarak kullanılmaktadırlar. Bu kelimeler, ayrıcalıklara sahip ve herkesin erişemeyeceği grupların üstün veya uzmanlaşmış zihin yapılarının varlığı için kullanılmaktadır. Seçkinlik, İngilizceye aşağılayıcı bir terim olarak gelmiştir ve hala bu aurayı taşımaya devam etmektedir. Bazı çevrelerde elitizm eğer diğerlerinde katılımcı demokrasiye istenilmeyen bir şekilde zıt olarak kullanılıyorsa oldukça aşağılayıcı ve küçük düşürücüdür (Bloomfield, 1974: 128). Elit sözcüğü Latince eligreden gelmektedir. Eligre seçme, electa seçilmiş olan parça anlamına gelmektedir. Elit terimi toplumbilimi alanyazınında ise “çoğunluk üzerindeki azınlık yönetimini” tanımlamaktadır (Turhan, 2000: 31).

Elit teorinin kökenleri Platon veya İbni Haldun'a kadar gitse de modern dönemdeki en önemli temsilcileri G. Mosca, V. Pareto, R. Michels ve C. W. Mills'tir. Elit teorisinin savunucularına göre, toplumsal güç sürekli olarak eşitsiz bir şekilde dağılmakta ve farklı toplumlar arasında evrensel bir gerçeği yansıtmaktadır. Örgütlülükleri ve güç avantajlarını korumaya yönelik ortak bağlılıklarıyla ayırt edilen azınlıklar, tipik olarak örgütsüz kitleler üzerinde hakimiyet kurmaktadır. Uyumu ve ortak çıkarları ile karakterize edilen bu elit grup, bileşimi sektörler arasında değişebilen ancak yönetim ve kaynaklar üzerindeki etkisini koruyan kapalı bir grup oluşturur. Bu grup askerlerden oluşabilmenin yanı sıra, iş dünyası, siyaset gibi farklı alanlardan insanların bir araya gelmesi ile de oluşabilmektedir (Dursun, 2016).

Elit teori ya da elitizm, toplumu; halk kitlesi ile yönetici bir azınlık arasında bölünmüş olarak tasavvur etmektedir. Burada siyasi güç yani tüm toplum için geçerli kararlar alma ve dayatma gücü her zaman yönetici bir azınlığa aittir. Elit teorisyenlerin amacı, ne zaman ve nerede olursa olsun her toplumda var olan ekonomik, entelektüel ve kültürel kaynakların çoğunluğunun nüfusun geri kalanı üzerinde güç uygulamak için küçük bir insan grubunun elinde toplandığı gerçeğinin bilimsel bir açıklamasını bulmaktır (Mariotti, 2020: 1-6).

R. Michels her türlü örgütlenme şeklinin eninde sonunda oligarşiye dönüşeceğini savunarak, demokrasiyi eleştirmiştir. Michels bürokratikleşmeyi modern toplumun oligarşik eğilimleri ile ilişkilendirerek “Oligarşi'nin Tunç Kanunu” adıyla 1911 yılında bir teori geliştirmiştir. Oligarşi, egemenliğin belli bir sınıf, zümre veya gruba ait olması demektir. Michels'e göre amaçları veya yönetimleri fark etmeksizin, bir sistemi oluşturan bireylerin sayısı belli bir düzeyin üstüne çıkarsa bireyler arası iletişim sorunlarının doğmasına neden olacak, bu sorunu çözmek üzere gruplar oluşturulduğunda ise grupların kendi aralarındaki iletişim mekanizması, bürokrasinin doğmasına neden olacak, bürokrasinin doğması da oligarşiyi getirecektir. Michels'e göre demokrasinin ve bürokrasinin bir arada olmaması gerekmektedir ve o şekilde işlev gösterememektedir.

Elit kavramının bazı düşünürlerce ne anlama geldiği Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2.

Elit Kavramının Kullanımı

	Ayrımın Ölçüsü	İktidarın Kaynağı	Alan
Pareto	Yetenek	Güç ve rıza	Toplum
Mosca	Üstünlük	Birtakım örgütler	Toplum
Michels	Örgütteki Mevki	Örgütsel araçların kullanımının tekelleştirilmesi	Karmaşık Örgütler
Mills	Örgütlerdeki toplumsal statüler ve mevkiler	Toplumdaki her türlü iktidar kaynağının tekelleştirilmesi	Toplum
Pluralistler	Önemli oranlarda siyasal kaynaklara sahip olma	Çeşitli siyasal kaynaklar	Toplum
Marx	Mülkiyet	Devlet	Toplum

Kaynak: Turhan, (2000: 38)

1.3. Yerel Siyasete Etki Eden Faktörler

Bu başlıkta yerel siyasete etki eden faktörler olarak yönetim, yerel katılım ve yerel demokrasi ele alınacaktır.

1.3.1. Yönetişim

"Yönetişim" teriminin kökleri Latince ve eski Yunancaya dayanmaktadır. Orijinal anlamıyla kontrol, rehberlik ve manipülasyon anlamına gelmektedir. Tarihsel süreç içerisinde bu kelime çoğu zaman hükümet kavramıyla örtüşmesinin yanı sıra ulusal kamu işleri ile alakalı idari ve siyasi faaliyetlerle de yakın ilişkili olmuştur. 1990'lı yıllardan sonra Batılı siyaset bilimciler ve ekonomistler bu terime farklı bir anlam ve önem kazandırmışlardır. Bu tarihten sonra yönetim terimi geleneksel sınırlarının ötesinde, geleneksel hükümet anlayışından belirgin bir şekilde farklılaşmıştır. Dünya Bankası, 1989 yılında Afrika'da yaşananları özetlemeye çalışırken ilk kez "yönetişim krizi" terimini kullanmıştır. Bu kullanımın ardından yönetim kelimesi siyasi kalkınma çalışmalarında, özellikle de sömürge sonrası ve

gelişmekte olan ülkelerin siyasi durumunu tanımlamak için yaygın olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda çeşitli ülkelerden bilim insanları teori olarak yönetişime ilişkin beş adet ana öneri sunmuşlardır. Bunlar;

- *Yönetişim, hükümetten gelen ama aynı zamanda hükümetin ötesindeki bir dizi kurum ve aktörü ifade etmektedir. Bu bakış açısı, geleneksel devlet otoritesi kavramına meydan okuyarak, hükümetin tek güç merkezi olmadığını savunmaktadır ve bir kamu veya özel kurumun kullandığı yetkinin halk tarafından tanınması şartıyla belirli düzeyde güç odağı haline gelmesi mümkün olmaktadır.*
- *Yönetişim, sosyal ve ekonomik sorunların çözümüne yönelik sınırların ve sorumlulukların bulanıklaşmasını tanımlamaktadır. Bu, modern toplumda devletin bir zamanlar münhasır olan sorumluluklarını sivil topluma devrettiğini göstermektedir. Sonuç olarak, devlet ile toplum arasındaki ve kamu ile özel sektör arasındaki sınırlar ve sorumluluk tanımları giderek bulanıklaşmaktadır.*
- *Yönetişim, kolektif eylemde bulunan kurumlar arasındaki ilişkilerin doğasında bulunan güç dinamiklerinin tanınmasını ifade etmektedir. Özünde, kolektif işlerde olan herhangi bir kuruluş işlerinde diğer kuruluşlarla karşılıklı bağımlılık ilişkisi kurmaktadır.*
- *Yönetişim, özerk, kendi kendini yöneten aktör ağlarının önemini vurgulamaktadır. Bu ağlar, belirli alanlarda direktifler yayınlama ve hükümetle iş birliği yapma yetkisine sahiptir ve bu alanlarda kamu yönetimine ilişkin sorumlulukları paylaşmaktadır.*
- *Yönetişim, hükümetin yalnızca komuta yetkisine bağlı kalmadan hedeflere ulaşma yeteneğini tanımaktadır. Kamu işlerinin idaresinde, hükümet otoritesinin ötesinde çeşitli araç ve teknikler mevcuttur ve bunları kamusal meseleleri yönlendirmek ve yönlendirmek için sorumlu bir şekilde kullanmak hükümetin sorumluluğundadır (Stoker, 1998: 18).*

Küresel yönetim komisyonu, özellikle 1995 yılındaki "Our Global Neighborhood" başlıklı araştırma raporunda yönetişime ilişkin kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır. Komisyona göre yönetim, "bireylerin ve kurumların, kamunun ve özel sektörün, ortak işlerini yönetmelerinin birçok yolunun toplamı" olarak

tanımlanmaktadır. Bu kavram, çatışan veya farklı çıkarların uzlaşma bulabileceği ve iş birlikçi eylemlerin gerçekleştirilebileceği devam eden bir süreci bünyesinde barındırmaktadır. Komisyon tarafından ana hatlarıyla belirtilen dört ayırt edici özellik şunlardır: bir dizi kural veya faaliyetten ziyade bir süreç olarak yönetim, yönetim sürecinde kontrol yerine koordinasyonun vurgulanması, hem kamu hem de özel sektörün dahil edilmesi ve yönetimin yalnızca resmi bir kurum olarak değil, bireylerin ve kurumların üzerinde anlaşabileceği veya kendi çıkarlarına göre algılayabileceği resmi kurumları, rejimleri ve gayri resmi düzenlemeleri kapsayan süregelen bir etkileşim olarak nitelendirilmesidir (Keping, 2018: 2-3).

Yönetişim kelimesinin TODAİE (1998: 274) sözlüğünde *“bir toplumsal-politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzen”* şeklinde tanımlanmıştır.

Eryılmaz (2011: 54), özel ve sivil toplum örgütlerini kapsayan karmaşık bir sistem olduğunu belirtmiş bu sistemler arasındaki ilişki ağının ve karşılıklı etkileşimlerini ifade etmek maksadıyla yönetim kavramının kullanıldığını ifade etmektedir. Bu sistem içerisinde sadece merkezi ve yerel yönetim yer almadığını sivil toplum örgütlerinin, özel girişimcilerin ve kâr amacı gütmeyen kuruluşları kapsayacak bir şekilde geniş bir yelpazenin olduğunu söylemektedir. Ayrıca yönetimin ortaya çıkışıyla birlikte toplumu yönlendirme ve yönetme sorumluluğunun devletten sivil topluma geçtiğini ileri sürmektedir. Bu sözlerden de yola çıkarak Eryılmaz, Yönetişimin devletin ve siyasi otoritelerin faaliyetlerinin ötesine geçtiğini, sivil toplum kuruluşlarını ve özel sektörü kamu yönetiminin ayrılmaz bileşenleri olarak kapsadığını ileri sürmektedir. Farklı paydaşların idari süreçlere iş birliği içinde katkıda bulunduğu çok aktörlü bir yönetim modelinin ortaya çıktığını vurgulamaktadır.

Yönetişim uygulamaları kentsel düzeyde incelenecek olursa Okutan (2008: 95) kent yönetimlerinin geleceğini yönetim uygulamalarına doğrudan bağlamıştır. Bu noktada yönetimi, merkezi hükümet ile kent yönetimleri arasında ortaklık ilişkileri geliştirmesi bakımından geleceği olan bir yönetsel yaklaşım olarak değerlendirmektedir. Bu şekilde, kent yönetimleri güçlendirilecek ve örgütlü kent nüfusunun katılımcı demokratik uygulamalar yoluyla kentsel hizmetleri daha etkin ve verimli bir şekilde sunması sağlanacaktır. Bununla birlikte yönetimin getirdiği katılımcı demokrasi anlayışı sayesinde temsille alakalı olan yeterince temsil edememe

sorununun da kaynağını oluşturan temsili demokrasi anlayışı yerine doğrudan demokrasi uygulamasına geçiş yapılabileceğini belirtmiştir.

Yönetişim anlayışı ile gelen değişim sadece demokrasi ile sınırlı olmayıp kent yönetimine sivil toplum örgütlerinin de katılımıyla birlikte kente çok boyutlu bir yönetim anlayışı hâkim olmaktadır. Bu sayede çok boyutlu alan yönetenden yönetilene yerine yönetilenden yönetene şeklinde bir geçiş de yaşanmasına sebep olabilecektir. Yönetişim aynı zamanda kentsel düzeyde karşılıklı etkileşim sayesinde yönetimin daha demokratik bir alana taşınmasına sebep olmaktadır (Okutan, 2008: 95; Demir, 2019: 200).

İyi yönetim kavramı ile yönetişimin olumsuz yanları giderilmeye çalışılmaktadır. Bu noktada iyi yönetim kavramı, kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında işlevsel bir iş bölümünü savunmaktadır. Bu iş bölümü etkin bir şekilde işlediğinde, kamu yönetimi ve toplumla ilgili çok sayıda sorun çözüme kavuşmakta ve hem niteliksel hem de niceliksel olarak verimlilik ve etkinlik artmaktadır. Ayrıca, hizmet sunumunda şeffaflık ve kamu yararı sağlanırken, kamuya karşı sorumluluk, hukukun üstünlüğüne bağlılık ve yönetimde demokrasinin önemi pekiştirilmektedir (Aydın, 2013: 303).

Good City Form kitabının yazarı Lynch (1984)'e göre, kenti yönetme ihtiyacına ilişkin düşünceye; canlılık, anlam, uyum, erişim, verimlilik, kontrol ve adalet gibi kriterler rehberlik etmelidir (Badach ve Dymnicka, 2017: 2).

Birleşmiş Milletlerin 2002 yılında Nairobi'de düzenlediği konferansın ardından 'iyi kentsel yönetim' ilkeleri kentsel politikalarda küresel bir standart haline dönüşmüştür. Bu kavram, hızlı kentleşmenin sürdürülebilir büyüme ve kapsayıcı kentsel politikaları tehdit ettiği hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde, kentsel yerleşimlerde yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için bir strateji olarak savunulmaktadır. Bu kavram, kentsel yönetim kavramına 'iyi' kelimesinin eklenmesiyle daha da geliştirilmiştir. Yönetişim sürecinin kalitesi, genel kabul görmüş bir dizi göstere ile tanımlanabilmektedir. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı (UN-HABITAT)'a göre bu göstergeler, yerellik, sürdürülebilirlik, hakkaniyet, verimlilik, şeffaflık, hesap verebilirlik, sivil katılım, vatandaşlık ve güvenlikten oluşmaktadır. Halkın katılımı, yerel yönetimler, iş çevreleri, vatandaşları ve azınlıkları temsil eden kuruluşlar ve gruplar gibi çeşitli paydaşların dahil edildiği karar alma sürecinde kilit

bir strateji olarak vurgulanmaktadır. Katılım sürecinden ise iki taraflı bilgi alışverişi, tasarım aşamasında yerel toplulukların katılımı ve çok aşamalı danışma süreci olarak anlaşılmaktadır.

Kırılgan yerel yönetimler genellikle kent yönetimini iyileştirme konusunda yaşanan zorlukları hafife almaktadır. Birçok araştırmacı bu noktada başarılı bir iyi yönetim için kamu-özel sektör ortaklığının kilit öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Araştırmacılar en büyük 100 şehirler arasında, gizlilik, güvenlik, kullanılabilirlik, içerik, hizmetler, vatandaş katılımı gibi ana bileşenleri dikkate alarak bir çalışma yürütmüşlerdir fakat etkinlik, hükümetler arası ilişkiler vb. gibi ana bileşenleri göz ardı etmişlerdir. Araştırmalara göre sivil topluluklara katılımın artırılması yönetime yönelik yaşanan temel sorunların üstesinden gelebilecektir. Araştırmacılar ayrıca akıllı şehir yönetişimine yönelik açıklık ve sürdürülebilirlik gibi yeni bileşenler de ortaya koymuşlardır (Biswas vd., 2019: 225-226).

Biswas vd., (2019), kentsel yönetimde iyi yönetişimin bir çerçevesini ortaya koymaya çalıştıkları çalışmalarında 22 adet çerçeveyi karşılaştırarak kriterleri ve alt kriterleri belirleyerek bir iyi yönetim çerçevesi oluşturmuşlardır. Çalışma sonucuna göre önemli kriterler; hesap verebilirlik, şeffaflık, katılımcılık, etkinlik, eşitlik, sürdürülebilirlik, vizyon ve planlama, meşruiyet ve bürokrasi, sivil kapasite, hizmet sunumu, verimli ekonomi, ilişkiler ve güvenlik olarak tespit edilmiştir.

Pratikte kent yönetimine katılım, yalnızca sivil toplum gibi örgütlenmiş gruplar aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir. Kent halkının örgütlenerek bir birliktelik halinde yönetime katılmaları siyasal duyarlılık ve de bilincin geliştirilmesine imkân tanımaktadır. Bazı durumlarda ise yönetime katılım doğrudan referandum ya da kent konseyleriyle sınırlı olmak üzere sağlanmak istenmektedir (Demir, 2009: 201).

1.3.2. Yerel Demokrasi ve Yerel Katılım

Demokrasi; halk için, halk tarafından seçilen hükümete dayalı olarak inşa edilmektedir. Güçlü bir yerel demokrasi ise sağlıklı bir ulusal düzeyde demokrasinin temelidir (Sisk, 2001: 12-13).

Bir anayasada yerel demokrasiyi ele alırken, anayasa yapıcılar tipik olarak üç zorlukla karşılaşmaktadırlar. Birincisi, anayasaya yapıcılar; yerel demokrasi için kamu talepleri, verimlilik, kapasite ve kaynaklar açısından yerel demokrasinin uygulanabilirliği ve birlik, yeknesaklık ve kaynak paylaşımı için dengeleyici talepler

arasında uygun ve uygulanabilir bir denge bulmaları gerekmektedir. İkinci olarak, yerel yönetimin demokratik olmasını ve gücün; temsili olmayan, ilgisiz ve sorumsuz yerel seçkinlere devredilmesini önlemesidir. Üçüncüsü, yerel demokrasinin ilkelerini ve kurumlarını, anayasa metninde yerel özerkliği, ulusal hükümetlerin merkezileştirici eğilimlerinden koruması ve esneklik ve yanıt verebilirliği değişen ihtiyaç, talep ve koşullara uyum sağlama yönünde dengeleyecek şekilde ifade etmeleri gerekmektedir (Bulmer, 2017).

Yerel demokrasinin amacı, yerel politikaların yerel toplulukların ihtiyaç ve tercihlerini yansıtmasını sağlamaktır. Etkili yerel demokrasi, halkın katılımını kolaylaştırabilir, hizmet sunumunu iyileştirebilir, toplulukları güçlendirebilir ve kalkınma geliştirebilmektedir. Ancak, aşırı yerelleşme, özellikle yerel makamlara verilen yetkilerin yerel makamların sunma kapasitesini aştığı durumlarda, düzensiz ve parçalı hizmet sunumuna neden olabilmektedir. İktidarın yerelleştirilmesi, gerçek demokratik temsil veya hesap verebilirlik olmaksızın hesap sorulmayan yetkilerin kullanıldığı yerel oligarşiler veya yerel otokrasi de yaratabilmektedir (Bulmer, 2017).

Yerel yönetimlerin varlıklarını kazanmasıyla birlikte demokrasi birliği sağlanmaktadır. Demokrasinin ruhunu oluşturan eşitlik, birlik, yönetime katılma, özgürce yaşama ve kendini doğrudan ya da dolaylı olarak temsil etme kavramları yerel yönetim uygulamalarıyla örtüşmektedir. Dolayısıyla yerel yönetimler ile demokrasi arasında güçlü bir bağ olduğu düşünülmektedir (Demir, 2019: 201).

Genellikle bir topluluğun karşılaştığı zorlu meseleler birbirinden karmaşıktır ve bu meselelerin çoğu sandıkta başarılı bir şekilde çözülemeyecek konular olmaktadır. Vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını sağlamak, tek başına seçimle çözülemeyecek konuların çözülmesine ve/veya yönetilmesine, güven ortamı oluşturulmasına katkı sağlayarak seçim demokrasisini artırabilmektedir. İş birliği sivil katılım, vatandaşların topluluk politikası oluşturma ve uygulamaya doğrudan dahil olmaları için fırsatlar yaratmaya yönelik politika ve yöntemleri ifade etmektedir. Vatandaşların doğrudan katılımı, toplumdaki diğer kişilerin refahı için sosyal güven ve empati oluşturmaktadır. Özetle, topluluğun daha geniş hedeflerinin peşinde toplumla uzlaşmaya istekli ve muktedir olan çeşitli çıkarların canlı gelişimi için gerekli olan “sosyal sermayeyi” inşa etmektedir (Sisk, 2001: 147-148).

Crook ve Manor (1998), katılımı oldukça dar bir şekilde, vatandaşların kamu kurumlarıyla aktif olarak meşgul olması olarak tanımlamaktadır. Vatandaşların aktif olarak meşgul olduğu konuları ise; oy verme, seçim kampanyası ve bireysel ya da grup faaliyeti yoluyla temas kurma veya baskı kurma şeklinde ayırmaktadır. Bu, karşılaştırma ve ölçme amacıyla çok yararlı bir tanım olmakla birlikte, yaygın olarak kullanılan tanımlardan farklıdır.

Katılım kavramı demokrasi ile yakın ilişki içerisinde. Siyaset Bilimi kuramı devlet ve ulusu yakın zamanlara kadar birbirine eş kavramlar olarak ele almıştır. Ancak günümüzde toplumsal güçlere dayanmaksızın ulusu oluşturan bir devlet boş bir anlam ifade edeceği düşüncesi ağırlık kazanmaya başlamıştır. Buna benzer şekilde, sivil toplum örgütlerinin temsil edilmesine olanak sağlamayan bir demokrasiden de söz edilemeyeceği herkes tarafından bilinmektedir. Siyasal toplum örgütleri ile sivil toplum örgütleri arasında yapılan ayrımı, devlet ve ulus kavramları arasındaki ayrıma benzetebiliriz. 19. Yüzyıl çalışanlarınca yönetenlerle yönetilenler arasında yapılan ayrım bugünün siyaset bilimcilerince yapay görülmektedir. Yönetilenler siyasal sürece etkin bir şekilde katılmadıkça rejimler demokrasi olarak adlandırılmaya değer bulunmamaktadır. Söz konusu ayrımları ortadan kaldırarak bireyin tek ya da toplu olarak siyasal süreçlere katılması zorunlu hale getirilmektedir. Bu doğrultuda katılım, birey ve siyasal toplum kurumları arasında bir etkileşim türünü ifade etmektedir (Keleş, 1991).

Kentsel katılımın üç temel ön koşulu bulunmaktadır. Bunlar: katılımı söz konusu olan kentlinin katılıma yönelik isteğinin ve güdüsünün bulunmasıdır. Hiçbir demokratik kurum, halka karşı bir şekilde yaşatılamamakta ve geliştirilmesi mümkün olamamaktadır. Gerçek bir demokratik katılımdan bahsedebilmek için, halk seyirci (spectator) konumundan çıkarak oyuncu (gladiator) durumuna gelmesi gerekmektedir. Çünkü, zorlama bir katılım, sağlıklı bir katılım yöntemi olmaktadır.

İkinci olarak, katılım için çağrıda bulunan siyasal toplum örgütünü temsil eden kişilerin, katılım konusuna gerçekten inanmış, katılımdan bir yarar bekleyen, kararlı kişiler olması gerekmektedir. Katılıma inanç ise bir kişiyle sınırlı olmayıp alt birimlerde hizmet eden kişilerin de katılım yanlısı olması gerekmektedir.

Üçüncü olarak; kentsel katılımdan beklenen yararın sağlanması için, katılım ortamının hangi büyüklükte olması gerektiği sorudur. Özellikle, nüfusu bir milyonu

aşan kentlerde, aynı kentte yer alan kişiler arasında toplumsal uzaklık nedeniyle yüz yüze ilişkiler yerini anonim ilişkilere bırakmaktadır. Kent nüfusunun belirli bir sınırın üstüne çıkmasıyla, katılımdan beklenen yararın büyüklüğü arasında ters orantı bulunmaktadır. Kısa bir şekilde ifade etmek gerekirse; kent büyüdükçe katılımdan beklenen yarar azalmaktadır. Bu noktada, katılıma elverişli nüfusun ne olduğu tartışılabilir. Bu tartışmaya nesnel bir açıklama getirmek ise zor görünmektedir. Buna karşın, 50 bin, 20 bin, 10 bin ve 5 bin ve altı büyüklüklerin katılıma elverişli büyüklükler olduğu da öne sürülmektedir. Hiç kuşkusuz tüm bu sayılara rağmen bir kentin katılımda en önemli belirleyici kentin ekonomik ve toplumsal yapı, tarihsel gelişim, yönetim gelenekleri ve iletişim olmaktadır (Keleş, 2015: 165-171).

Demokrasi halkın katılımını gerektirdiğinden, siyasi faaliyetin veya katılımın olmaması demokratik sürece zarar vermektedir. Bir ülkede demokratik siyasi sistemin göstergesi ise genel seçimlerin uygulanmasıdır. Halk, seçimler aracılığıyla sadece liderlerini ve devlet organlarında yer alacak temsilcilerini seçmekle kalmamakta aynı zamanda onları aktif olarak değerlendirmektedir. Topluluk tarafından yapılan aktif değerlendirme, bir kişinin hükümetteki siyasi kariyerinin sürdürülebilirliğini de belirlemektedir. Bir başka deyişle, bir sonraki seçimde lider mi yoksa halkın temsilcisi olarak mı yer alacağı, kamuoyu değerlendirmesinin sonuçlarına göre belirlenecektir (Djuyandi vd., 2021: 1-2).

Yerel düzeydeki demokratik süreç, yerel halkın siyasi sürece daha aktif katılımını sağlamakta, bu süreç bölgesel düzeydeki siyasi kurumları daha demokratik kurumlar olmaya teşvik etmektedir (Mariana ve Husin, 2017). Şeffaf, demokratik ve katılımcı bir yerel yönetime sahip olmak, yönetimine dahil olmak ve faaliyetlerini denetlemek yerel halkın en doğal hakkıdır. Bu bağlamda, vatandaşlar yerel yönetim görevlilerini özgürce seçme, kötü performans gösteren yöneticilerin ve temsilcilerin görevden alınması ve azledilmesi için referandum talep etme, yazılı ve sözlü soru sorma, gelirler, harcamalar ve kararlar hakkında bilgi edinme, yerel meclis toplantılarına katılma ve yerel yönetim organlarına özgürce seçilme hakkına sahip olmalıdır (Doğan, 2018).

1.3.3. Yerel Özerklik

Özerklik kelimesinin kökeni incelendiğinde muhtariyet ve otonomi ile eş anlama gelmektedir. “*Hareketinde serbest olanı*” ifade etmekte olan “*muhtar*”

sözcüğünden türetilen “*muhtariyet*” ve “*iradesi kendi olma*”, “*erkinlik*” durumunu belirtmektedir. Özerkliğin İngilizcede karşılığı ise “*autonomy*” etimolojik olarak, Yunanca “*auto*” ve “*nomus*” sözcüklerinin birleştirilmesinden oluşmakta olup “*nomus*” kelime anlamı olarak “*yasa*” anlamına gelmekte ve “*birisinin kendi kendine, kendi yarasını koyması*” anlamına gelmektedir. Her iki kelime incelendiğinde anlamsal olarak farklılıklar çıkarmak mümkün olmaktadır. Bu farklılıklar siyasal ve yönetsel anlamda özerklik boyutlarını ve sınırlarını, toplum ve yönetim ilişkilerinde yönetsel güç ilişkilerini ve yerel topluluğun özerkliğini şekillendirmektedir. Bu farklılıklar bağlamında örneğin Türk yönetim sistemi incelendiğinde özerklik yerinden yönetim kuruluşlarında coğrafi veya hizmet alanı dahilinde hareket serbestisine sahip olması anlamına gelirken, Batı Avrupa yerel yönetim sisteminde ise daha geniş bir özerklik anlamı bulunmaktadır. Bu kapsamda özerklik; yerel topluluğun varlığı gözetilerek kendi adına karar verilmesi, kararların nasıl verileceği, düzeni belirleyebilme ve bu kararlar doğrultusunda hareket edebilmektedir (Sadioğlu ve Ömürgönülşen, 2014: 200).

Özerklik terimine günümüzde kurumsal yönünün altı çizilerek tanımlamalar yapılmaktadır. Wierzbowski ve Wiktorowska (1995), özerkliğin en yaygın ve kabul görülen tanımını yapmıştır. Özerkliği; devletten ayrı tüzel kişiler tarafından gerçekleştirilen yönetim, şeklinde tanımlamışlardır. Bu doğrultuda yalnızca kurumsal olarak örgütlenmiş sosyal gruplar, idari görevleri doğrudan örgütsel normlara uygun olarak yerine getiren organlar olduklarından, işlerini bağımsız olarak yönetebilmektedir (Akt., Adamczyk, 2022: 184).

Yerel demokrasi kavramı ile ilişkili kavramlardan biri olan ve literatürde kimi zaman yerel demokrasi kavramı ile aynı anlama sahip biçimde kullanılan yerel özerklik, en genel anlamıyla; “*bir yerel topluluğun, yerel nitelikteki işleri, kendi başına, kendi organları eliyle görebilmesi ve buna olanak verecek kaynaklara sahip olabilesidir.*” (Koç, 2016: 87). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (1985)’nin üçüncü maddesi, “*özerk yerel yönetim*” kavramını, “*yasalar çerçevesinde kamu hizmetlerinin önemli bir bölümünü yurttaşlarının yararı doğrultusunda ve kendi sorumluluğunda yerine getiren, hukuki ve yönetsel yeteneklere sahip yerel tüzel kişilik*” olarak tanımlamaktadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise bu hakkın, üyeleri serbest, gizli, eşit, doğrudan ve genel seçimle oluşturulan konseyler ya da meclisler tarafından kullanılacağı ifade edilmektedir.

Özerklik yerel yönetimlerin özünü teşkil etmektedir. Bu bağlamda özerklik, bulunduğu yerin yerel topluluğuna, kendi kendini yönetebilmesi anlamında tanınan bir hak olmaktadır. Yerel yönetimlerin yetkili organları ise ilgili bölgede ikamet eden kişilerin oylarıyla seçilmektedir. Böylece bölgede yaşayan halk tarafından seçilen kişiler vasıtasıyla ilgili bölgede yaşayan halkın çıkarı gözetilerek yönetilme imkânı elde edilmiş olmaktadır. Aynı şekilde karar alma ve uygulama süreçlerinde, yerel yönetim organları halkın çıkarlarını gözeterek, halkın beklentisi, ihtiyacı ve talepleri doğrultusunda hareket etmesi beklenmektedir (Arıkboğa, 2015).

Yerel yönetimlerin özerkliği, yetki alanı dahilinde kamu hizmetleri ile ilgili, kanun çerçevesinde yerel düzeyde politika üretebilme, serbestçe karar alabilme, bu kararları uygulayabilme ve kendini geliştirme hakkı ve gücü olarak tanımlanabilmektedir. Özerklik, parlamento ve yerel seçimler ve yerel demokrasi ile doğrudan ilişkili bir kavramdır. Fakat parlamento yani ulusal irade, merkezi ve yerel olmak üzere iki irade arasında sadece kamu hizmetlerini paylaşmakla kalmayıp, aynı zamanda ülkenin tümünde ortak, eşitlikçi ve bütünleştirici politika araçlarını belirleme gücüne de sahip olmaktadır. Sonuç olarak, yerel iradesi yerel yönetimlerin sorumluluğu alanında, yasal çerçeve içinde hareket serbestisine ve farklılaşma olanağına sahip olmaktadır (Arıkboğa, 2015).

Yerel özerklik, üç farklı boyutta ele alınan bir kavramdır. Bu boyutlar şunlardır: İlk olarak, yerel yönetimlerin kendi gündemlerini nasıl belirleyebildiği; ikinci olarak, merkezi yönetimin yerel yönetimlere kendi politikalarını ne kadar ölçüde uygulama özgürlüğü tanıdığı ve son olarak, yerel yönetimlerin kararlarını merkezi yönetimden bağımsız bir şekilde ne kadar alabildiğidir (Çelik, 2013).

Keleş (2006)'e göre yerel yönetimler aslında iki yönden oluşmaktadır. Birincisi yerel yönetim ve merkezi yönetim arasındaki ilişki ikincisi ise yerel yönetimlerin yerel halk ile ilişkisidir. Merkezi yönetim ile olan ilişkide kritik nokta, yerel yönetimlerin faaliyet sınırlarının belirlenmesi, bu faaliyet sınırları dahilinde sunulacak hizmetlerin hayata geçirilmesi için uygun mali kaynakların temini ve bu faaliyetleri hayata geçirmek için gerekli yetkinin yerel yönetimlere verilmesidir. Bunun dışında merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki yetkilerinin kanunla sınırlandırılarak en alt seviyeye indirilmesi gerekmektedir. Yerel yönetimlerin yerel halk ile ilişkisinde ise yerel halkın yerel yönetimlerin faaliyetlerinin içeriğini belirlemesi ve bu faaliyetleri denetlemesi gerekmektedir.

ABD idarelerarası İlişkiler Komisyonu'nun 1993 yılında yayımladığı rapora göre ise yerel özerklik dört temel unsuru içermektedir. Bunlardan birincisi; yerel yönetimler kendi organizasyon yapısı ve yönetim yapısı oluşturabilmelidir. İkincisi; yerel yönetimler faaliyetlerini kendi karar organları ile karar vermelidir. Üçüncüsü; gelir, harcama ve borçlanma konularında merkezi yönetimden bağımsız olarak hareket etmelidir. Son olarak dördüncü ise yerel yönetimler kendi personelini seçebilmeli, çalışma koşullarını belirleyebilmeli, personel sayısı ve nitelikleri kapsamında özgür bir biçimde hareket edebilmelidir (Akt., Ulusoy ve Akdemir, 2009: 262).

Kısaca yerel yönetimlerin yerel özerkliği için yerel yönetimlerin karar organlarının halk tarafından seçilmesi, seçilen bu karar organlarının faaliyetlerine merkezi yönetimin müdahalesinden uzak olması ve bu karar organları vasıtasıyla hizmet etmesi, faaliyetlerini yerel halkın çıkarları doğrultusunda icra etmesi ve son olarak yeterli mali kaynağa sahip olması gerekmektedir (Koç, 2016: 93).

1.3.4. Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılma Yöntemleri

Siyasi katılım, vatandaşların hükümeti ve siyaseti etkilemeye ve desteklemeye çalıştıkları bir eylem şeklinde tanımlanabilmektedir. Bu tanım geniş bir yelpazeyi ifade etmektedir. Buna göre katılım insanların sadece siyasi sonuçları etkilemek için aldığı aktif rolleri değil aynı zamanda destek faaliyetlerini de kapsamaktadır. Vatandaşlar hükümetle çeşitli şekillerde iletişim kurmaktadır. Bazı vatandaşlar sistemi hafife almakta ve sadece davranışlarını sistemin taleplerine göre ayarlamakla ilgilenmektedir. Bazı vatandaşlar ise sistemi iyileştirmek ve dönüştürmek istemektedir. Bu noktada bazı vatandaşlar katılımı aktif rol oynarken bazı vatandaşlar pasif bir rol üstlenmektedir (Milbrath, 1981: 198). Katılım demokrasinin olmazsa olmazı olarak görülmektedir ve demokrasinin asgari bir şartı olarak da nitelendirilebilmektedir. Siyasi katılım süreci ani ve tek seferlik bir hamle olmadığından inişli ve çıkışlı bir süreci ifade etmektedir. Aynı zamanda sabit ve belli bir biçime sahip olmadığından birbirinden farklı şekilde ve düzeyde gerçekleşmektedir (Aydın, 2019: 2122).

Yerel yönetimlerde katılma yöntemleri geleneksel ve modern olarak ikiye ayrılabilir. Geleneksel yöntemler kapsamında vatandaşlar, iktidar ve muhalefetten oluşan siyasi partilerin, kadroların ve liderlerin konum ve kariyerlerini etkilemesine yol açan “oy kullanma” yoluyla katılmaktadır. Türkiye’de oy verme diğer adıyla

seçim genel ve yerel seçim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yerel yönetimleri temsil edecek yönetimini seçmek amacıyla ilgili yörede ikamet eden vatandaşlar sandık başına giderek oy atması ile yerel seçim sürecine katılmaktadırlar. Atama yöntemi ile göreve gelen valiler haricinde, köyler ve de belediyelerin yürütme ve karar organları demokrasinin sonucu olarak yerelde yaşayan vatandaş tarafından seçilmektedir. Bu manada vatandaşlar halk karar alma aşamasının ilk basamağında yer almaktadır. Bu yöntem yerel katılım hususunda en çok tercih edilen yöntemdir (Yaman ve Küçükşen, 2018: 251).

Bir diğer geleneksel katılma yöntemi ise parlamentoca kabul edilmiş bir kanun metninin halka onay amaçlı sunulmasını şeklinde kısaca ifade edilebilecek “*referandum*”dur. Bu katılma yöntemine göre onay sunulan kanun metni halkın çoğunluğu tarafından onay aldığı takdirde yürürlüğe girebilmektedir. Referandumun diğer bir adı ise “*halk oylaması*”dır. Bir diğer katılma yöntemi ise plebisite çok benzeyen fakat çok fazla eleştiri alan “*plebisit*”tir. Plebisit, filli olarak iktidarı elinde bulunduranların, anayasa taslağı hazırlamak suretiyle, bir tartışma ortamı olmadan, blok halinde evet ya da hayır şeklinde sonuçlanacak bir halk oylamasına sunmasıdır. İkisi arasındaki fark ise bir durumda bir soruna yönelik metin vardır diğesinde ise bir adam bulunmakta ve isim oylanmaktadır (Gözler, 2017: 2). Türkiye’de yerel yönetimlerin hizmetleri kapsamında halkoylamasına başvurması sık karşılaşılan bir durum değildir. Bunun nedenleri arasında yöneticilerin yerel iktidarı paylaşma konusunda isteksiz olduğu, yöntem konusunda ise belli bir zaman, uzmanlık ve maddi kaynağa ihtiyaç duyduğu sayılabilir. Her ne kadar bu şekilde sebepler olsa da doğrudan demokrasiyi besleme konusunda yerel yöneticilerin yerel düzeyde halkoylamasına başvurması önemli bir yoldur (Yaman ve Küçükşen, 2018: 251).

Modern katılma yöntemleri olarak ise elektronik yollarla katılma, kamuoyu araştırmaları yoluyla katılma ve yerel meclis toplantıları yoluyla katılma şeklinde siyasal katılma yöntemlerini sıralayabiliriz.

Hemen hemen her yerde etkisi hissedilen elektronikleşme hiç kuşkusuz kamu yönetimini de yakından ilgilendirmekte ve etkilemektedir. İnternet kullanımı ile birlikte siyasetten ekonomiye tüm sınırlar ulusal ve yerel anlamda kalkmıştır. Siyasal çevrede elektronik demokrasi için neler yapılabileceği tartışılmaktadır. Bu anlamda e-devlet demokratik bir hamle olmaktadır. E-demokraside ise en önemli adım

vatandaşların elektronik ortamda oy kullanmasına olanak tanımaktır. (Eroğlu, 2006: 196).

Bir diğer modern katılma yöntemi olan kamuoyu araştırması ise halkın genel görüşünü saptayabilmek amacıyla halka yönelik hazırlanan soruların sorulması suretiyle bir sonuç tahmini yapılmasına olanak tanımaktadır. Kamuoyu araştırmaları toplumu yönlendirme gücüne de sahiptir (Güz vd., 2018: 2).

Son olarak vatandaşların yerel meclis toplantılarına katılımı, meclisin ve yönetimin toplumun istekleri, şikayetleri ve zorluklarla alakalı girdi sağlanması konusunda çok önemli bir yoldur. Bu durumda vatandaşlar ilgili konulardaki eksikliklerini yerel meclis toplantılarına katılım yoluyla giderebilmektedir. Ancak, Türkiye’de yerel meclis toplantılarına katılımın düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Yaman ve Küçükşen, 2018: 253).

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL SİYASETİN AKTÖRLERİ

Bu bölümde yerel siyasetin aktörleri olarak yerel yönetimler kapsamında belediyeler, il özel idareleri, siyasi partiler, kent konseyleri ve meslek kuruluşları ele alınacaktır.

2.1. Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, merkezi hükümetten ayrı tüzel kişiliklere sahip olan köy, kasaba, şehir veya bölgelerin idari organlarıdır. Bu yapılar siyasi egemenliğe sahip değildir çünkü yerel yönetimler yönetsel bazı görevleri yürütme yetkisini sadece kendi sınırları içerisinde (coğrafi olarak) kullanmaktadır. Aslında yerel yönetimler de bu yönetim sistemi veya ilkesinin sonucunda ortaya çıkmışlardır. Bu bağlamda yerel yönetimleri kısaca yerel hizmetlerin gördürülmesi maksadıyla kurulmuş yönetim birimlerini ifade etmektedir. Yerel yönetimlerin üniter ve federal devlet sistemlerinde yer almasında önemli kılan bazı değerler ve ilkeleri bulunmaktadır. Bu değerler ve ilkeler; demokrasi ve katılım, idari etkinlik, özerklik, özgürlük ve yeniden paylaşım (Eryılmaz, 2013).

Yerel yönetim, vatandaşların acil sosyal sorunlarını çözmek için ilk başvurdukları kamu otoritesi katmanıdır. Aynı zamanda vatandaşın tüm toplum adına alınan kararlara aktif ve doğrudan katılma olanağının en etkin olduğu demokrasi düzeyidir (Sisk, 2001: 14).

Yerel yönetimlerin kapsamı ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Örneğin; üniter devlet yapısında olan Fransa'da anayasasının 72. maddesinde üç çeşit yerel yönetim birimi bulunmaktadır. Bunlardan birinci kademe en büyük yerel yönetim birimlerinden "*bölgesel yerel idareler*" yer alır, ikinci kademe ise Türkiye yerel yönetim birimlerinden il özel idarelerine benzeyen "*il yerel yönetimleri*" ve son olarak üçüncü kademe ülkemizdeki belediyelere benzeyen "*komün*" diye adlandırılan birim yer almaktadır. Fransa'da köy bulunmamaktadır. Köyler de "*komün*" statüsünde yer almaktadır (Akçakaya, 2003: 153).

1982 Anayasası'nın mahalli idareleri düzenleyen 127. maddesinde yerel yönetimlerle alakalı detaylı bilgiler ve özellikleri yer almaktadır. Çalışmamız kapsamında yerel yönetim birimleri olarak; belediyeler, il özel idareleri ve köyler ele alınmıştır.

Belediyeler

Yaklaşık yüz elliden fazla yıllık bir geçmişi bulunan ve Osmanlı'dan Cumhuriyet'e değin belediyelerimizin yönetim sistemini düzenleyen hükümler, 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanunu ve 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı kanunda yer almaktadır. Türkiye'de 1984 yılına kadar tek tip belediye modeli söz konusu iken, bu tarihten sonra Büyükşehir Belediyesi modeli de ortaya çıkmıştır.

Anakent yani metropol ölçeğinde kurulan yerel yönetimlerin amacı artan ve giderek büyüyen metropol sorunlarının daha etkili çözülmesini sağlamaktır. 1982 Anayasası'nın 127. Maddesine dayanarak 1984 yılında 3030 sayılı kanunla İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere üç büyük şehirde Büyükşehir Belediyesi adıyla belediye kurulmuştur. Daha sonra aynı Kanuna dayanılarak izleyen yıllarda Adana, Kayseri, Gaziantep, Bursa ve Konya illerinde büyükşehir belediyesi kurulmuştur.

Büyükşehir belediyelerine yönelik taleplerin artması karşısında 1993 yılında çıkarılan 504 sayılı kanun hükmünde kararname ile Antalya, Erzurum, Diyarbakır, Eskişehir, Kocaeli, Mersin ve Samsun illeri büyükşehir belediyesi modeline geçti. 504 sayılı KHK ile büyükşehir belediye sınırları içinde birden fazla ilçe olmayan yerler için farklı uygulamaya gidilmiştir. Buralarda yeni ilçe oluşumu yerine alt kademe belediye uygulaması getirilmiştir. Büyükşehir belediyesi kurulmasında politika değişikliğinin temel sebebi, yeni ilçelerin oluşumuyla gelen maliyetlerden kaçınmaktır.

1984 tarih ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu yerini, TBMM'de 2004 yılında kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na bırakmıştır.

2012 tarih ve 6360 sayılı Kanunla 13 yeni büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Büyükşehirlerin sınırları il mülki sınırları olmak üzere genişletilmiştir. Büyükşehir olan illerde, il özel idareleri, belde belediyeleri ve köy tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Köyler mahalle, belde belediyeleri belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır. 6360 sayılı kanunda 2013 yılında yapılan değişiklikle Ordu ili de büyükşehir statüsüne geçmiştir. Böylece büyükşehir belediye sayısı 30'a yükselmiştir.

5216 sayılı Kanunla Büyükşehir olma şartı değiştirilmiştir. Yapılan değişiklik ile bir ilde büyükşehir belediyesinin kurulması için il nüfusunun 750.000'i aşması yeterli bir gerekçedir (Muratoğlu, 2015). 5216 sayılı Kanunun 6360 sayılı Kanunla değiştirilen 3. Maddesi uyarınca "*Büyükşehir belediyesi: Sınırları il mülki sınırı olan*

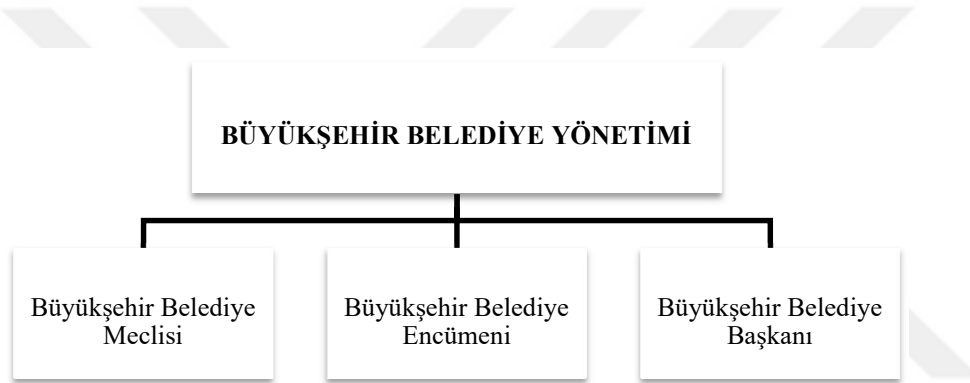
ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini,” ifade etmektedir (Şengül, 2016: 127).

Genel olarak belediye yapısından bahsedilecek olursa 1982 Anayasası'na göre bir belediye teşkilatı belediye başkanı, belediye meclisi ve belediye encümeninden oluşmaktadır.

Büyükşehir belediyesi yönetim organları Şekil 1'de sunulmaktadır.

Şekil 1.

Büyükşehir Belediye Yönetiminin Organları

5216 sayılı Kanun uyarınca, büyükşehir belediyesi yönetim organları; büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye başkanından oluşmaktadır.

Büyükşehir belediyesinin görev ve yetkileri kısaca şunlardır:

- Sınırları il mülki sınırları olan ve sınırları içerisindeki belediyeler arasında koordinasyonu sağlamak,
- İdarî ve malî özerklikleri doğrultusunda kanunlarla verilen görev ve yetkileri kullanmak,
- Anakent bütünündeki hizmetler (stratejik plan, nazım imar planı, ulaşım ana planı, su ve kanalizasyon, toplu taşımacılık, çevre sağlığı, merkezi ısıtma, itfaiye, yolcu ve yük terminalleri, ana yol ve caddelerin yapımı vb.) sağlama,
- İlçe belediyeleri arasındaki ihtilafları çözmek,
- Belediyelerin imar uygulamaları denetlemek,

Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediyesinin ve bazı hallerde de ilçe belediyelerinin karar organını temsil etmektedir. Meclis, büyükşehir belediyesine bağlı ilçe belediyeleri için tespit edilen belediye meclisi üye sayısının, her ilçe için beşte biri alınmak suretiyle bulunacak toplam sayı kadar üyeden meydana gelmektedir. Belediye Kanunu'na göre her ayın ilk günündeki belediye meclis gündemi belediye başkanı tarafından belirlenerek üyelere bildirilmektedir.

Meclisin başkanı büyükşehir belediye başkanıdır. Meclis toplantılarının halka açık olması önemli bir husustur çünkü vatandaş kendileri ile alakalı alınacak kararların alındığından haberdar olması ve ilk elden sorunların iletilmesi önem taşımaktadır. Bu sayede vatandaşların da kulaktan dolma haberlerle hareket etmesinin önüne geçilmiş olur ve konuyla ilgili gerçekçi bilgilere ulaşmaları sağlanmaktadır. Aynı zamanda vatandaş sorduğu sorularla meclis kararlarına da etki edebilmektedir (Yalçındağ, 1996: 136; Erdoğan, 2019: 300).

Büyükşehir belediye yönetiminin bir diğer organı olan, büyükşehir belediye encümeninin görevleri ve yetkileri Belediye Kanunu'na tabi klasik belediye encümeni ile aynıdır.

Büyükşehir belediye başkanı, belediyenin yürütme organıdır. Aynı zamanda büyükşehir idaresinin başı ve tüzel kişiliğin temsilidir. Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri 5216 sayılı kanunun 18. maddesinde belirtilmiştir.

5216 sayılı Kanun kapsamında ihtisas komisyonlarının oluşumunda her siyasi parti grubundaki üye sayısının ve bağımsız üyelerin büyükşehir belediye meclisindeki toplam sayısının, meclis üye tam sayısına oranlanması ile oluşmaktadır. İhtisas komisyonlarında bazı komisyonların kurulması zorunludur bunlar: İmar ve bayındırlık komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu, plân ve bütçe komisyonu, eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonu ile ulaşım komisyonudur.

5216 sayılı kanunun 15. maddesinde, komisyon faaliyetlerinde uzman kişilerden faydalanılabileceği, gündemdeki konulara ilişkin kurum temsilcileri, meslek kuruluşları, üniversitelerin ilgili bölümlerinin, sendikalar ve uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile davet edilen uzman kişilerin oy hakkı olmaksızın ihtisas komisyonu toplantılarına katılarak görüş bildirebilecekleri hüküm altına alınmıştır.

İl Özel İdareleri

İl özel idaresi, bir il veya bölge gibi belirli bir coğrafi alanda yaşayan insanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak için kamu tüzel kişiliğine sahip merkezi olmayan yer yönünden yerinden yönetim kuruluşudur. Bu tanımda ifade edilen “il sınırları ile çevrili coğrafi alan” ibaresi önem taşımaktadır. Buradan yola çıkarak, bu coğrafi alanın içerisine sadece şehir, kasaba ve köyler gibi yerleşim birimlerinin yanı sıra bağ, bahçe, tarla, orman, akarsu, göller vb. yerler de girmektedir. Bu açıdan bakıldığında il özel idaresi bölgesel bir kuruluş niteliği taşımaktadır. İl özel idaresinin belediyeden farkı ise belediyeler sundukları hizmetleri belde sakinleri ile sınırlarken il özel idaresi dağ başında kulübede yaşayan bir sakinin de ihtiyacını karşılamayı amaçlamaktadır (Gözler, 2013: 52-53).

İl özel idaresinin organları, il genel meclisi, il encümeni ve validen oluşmaktadır.

İl genel meclisi, il özel idaresinin karar mercini oluşturmaktadır. İl genel meclisinin görev ve yetkileri kanunda 15 madde halinde sıralanmaktadır. İl encümeni, il genel meclisinde karara bağlanacak konuların ön incelemesini yapmaktadır ve daha çok danışma ve yürütme gibi fonksiyonları olan bir organdır. Encümenin gündemi ise vali tarafından hazırlanmaktadır. Son olarak vali, il özel idaresinin başı, tüzel kişiliğin temsilcisi ve yürütme organıdır. Bu doğrultuda il genel meclisi ve il encümeninin aldığı kararları uygulamakta, il özel idaresi personelini atamakta ve il özel idaresi sevk ve idare etmektedir (Çevik, 2013: 111).

Köyler

Köyler, tüzel kişiliklerini Anayasa’dan almışlardır. Köylerin tüzel kişilikleri Anayasa’nın 127. Maddesinin 1. fıkrasında köylerin mahalli idareler kapsamında tüzel kişilikleri olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda köyler devletin tüzel kişiliğine dahil olmayıp kamu tüzel kişiliğini haizdir. Buradan yola çıkarak, köylerin özerk ve kendilerine ait bütçelerinin olduğu söylenebilmektedir.

Anayasal dayanağın yanı sıra 442 sayılı Köy Kanunu da bulunmaktadır. Köy Kanunu köylerin kuruluşunu, teşkilatını, organlarını ve bu organların görevlerini düzenlemektedir. Birinci fasıl madde 1’e göre nüfus sayısı iki binin altındaysa bu yerleşim yerlerine köy adı verilmektedir. Madde 2’ye göre, cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar

bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy oluşturmaktadır. Köylerin organları ise; köy derneği, köy ihtiyar meclisi ve köy muhtarındır.

442 sayılı Kanun kapsamında köy muhtarının görevleri beşinci fasılda devlet işleri ve köy işleri olmak üzere başlık altında belirtilmektedir.

Köy ihtiyar meclisinin görevleri ise köyleri en önemli olandan başlayarak sıralar ve sırayla köylüye yaptırmaya çalışmaktadır. İhtiyar meclisi köylü ile alakalı işleri ele almaktadır ve hangi işleri köylü tarafından kendileri çalışarak doğrudan doğruya ve hangi işlerin para hangi işlerin de ırgatla yapılacağına karar vermektedir. Bilindiği gibi 6360 sayılı kanunla büyükşehir sınırları içerisindeki köyler mahalleye dönüştürülmüş olup büyükşehir olan illerde köy bulunmamaktadır.

2.2. Kent Konseyi

Türkiye’de kent konseyleri ilk olarak 1996 yılında kent senatosu ve kent kongresi adıyla kurulmuştur. Ancak, yerel demokrasinin, katılımıcılığın ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla kent konseyi oluşumlarına yasal bir mevzuat getirme ihtiyacı doğmuştur. “Yerel Gündem 21” kapsamında kent konseyleri kurulmuş, 5393 sayılı Belediye Kanunu ile ise yasal bir zemine oturtulmuştur. Bu doğrultuda, kent konseylerinin kurulması belediyelere zorunlu hale gelmiştir (Bayraktar, 2023: 314).

5393 sayılı Belediye Kanununda kent konseylerine hukuki bir nitelik tanımlanmıştır. Bu kanun uyarınca kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Bu konseyler, meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşmaktadır. Kent konseylerinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi amacıyla belediyeler yardım ve destek de sağlayabilmektedir. Kanunun getirdiği bir diğer önemli hususa göre konseyde oluşan görüşlerin belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilecek olmasıdır. Kanuna göre bu kararlar ise görüş niteliği taşımakta olup bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır (Şinik, 2012: 103). Yani, belediye toplantılarında kent konseyi başkanlarının söz hakkı

vardır fakat oy hakkı yoktur. Benzer şekilde belediye başkanları da kent konseyi toplantılarında söz hakkını kullanabilir fakat oy kullanamaz (Bektaş, 2019: 86).

Kent konseylerinin temel amacı yerel yönetişimi etkin kılmak maksadıyla, katılımcılık ve demokrasi kültürünün yerel düzeyde hayata geçirilmesini, sivil toplumun karar alma mekanizmalarında aktif rol alarak yerel faaliyetlerde belirleyici rol almasını sağlamaktır (Özdemir, 2011: 38).

Kent konseylerinin en önemli işlevi ise kentteki tüm aktörlerin bir araya geldiği bir platform kurmaktır. Kent konseyinin bazı görevleri aşağıda sıralanmaktadır (Kocaoğlu, 2014: 6):

- *Yerel düzeyde kapsamlı demokratik katılımı teşvik etmek, vatandaşlık ilkelerini korumak ve çevre bilincini geliştirmek için çok ortaklı ve çok aktörlü bir yönetim yaklaşımının benimsenmesini sağlamak,*
- *Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcı olmayı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,*
- *Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkı sağlamak,*
- *Dezavantajlı bireylerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma süreçlerine katılımını sağlamak,*
- *Kent yönetiminin şeffaf, saydam, katılımcı, hesap verebilir, öngörülebilir olmasına katkıda bulunmaktadır.*

2.3. Siyasi Partiler

Siyasi partiler konusunda özellikle siyaset bilimciler ve sosyologlar arasında yaklaşımlar değişiklik göstermektedir. İlk olarak siyasi partiler, amacı ve işleyişi doğrultusunda tüm diğer örgütlerden ayrılmaktadır. Bu yönüyle siyasi partiler, demokratik siyasal hayatın vazgeçilmez örgütleri olarak siyasi iktidarı ele geçirmek (devleti ve toplumu yönetmek) ya da en azından ortak olmak amacıyla kurulmuş toplumsal örgütlerdir (Öztekin, 2018: 130).

Siyasi partiler demokrasinin vazgeçilmez bir unsurudur. Ancak bu durum demokrasinin resmi tanımının bir parçasını temsil etmez ve çoğu ülkelerde anayasa uyarınca siyasi partilere bir rol dikte edilmemektedir. Esasen çoğu ülkede siyasi partiler yasal kanunlarla daha az düzenlenen bir alanda faaliyet göstermektedirler. Amerika Birleşik Devletleri'nde kurucular partilere tamamen karşı bir tutum sergilemekteydiler. James Madison tarafından yazılan Federalist 10'da partiler ve

vatandaşların haklarına veya topluluğun kalıcı ve toplu çıkarlarına aykırı olan ortak bir tutku veya çıkar dürtüsüyle birleşmiş bir azınlık veya çoğunluk anlamına gelen hizipler arasında hiçbir ayırım yapmamıştır (Stokes, 1999: 245).

Siyasi partiler, seçimlerde halkın oylarını güvence altına alarak iktidara ulaşmak için yapılandırılmış örgütlerdir. Tipik olarak belirli bir ideolojik çerçeve etrafında toplanırlar. Bu örgütlerin birincil amacı sadece siyasi gücü elinde bulunduranları etkilemek değil, rekabetçi ve serbest seçimler yoluyla bu konulara bizzat ulaşmaktır. Fakat, belirtmek gerekir ki siyasi partiler iktidarın parçası değildirler. Bir sarkaç gibi devlet ile toplum arasındaki bağlantı noktasını temsil etmektedirler. Siyasal partiler iktidara geldiklerinde devletin en üst karar alma kademesinde yer almaktadırlar. Muhalefet oldukları zaman ise topluma yakınlaşmaktadırlar (Demirel, 2016: 181).

Kapani (1995: 160), siyasi partilerdeki örgütsel yapısı üzerinden, bir program çerçevesinde toplandıklarını, siyasal iktidarı ele geçirmeyi hedefleyen ya da paylaşma amacını taşıyan, sürekli bir örgüt niteliği taşıyan kuruluşlar şeklinde tanımlamaktadır.

Bir açıklamaya göre partiler, tarihsel olarak miras alınan toplumsal bölünmelerin siyasi alana yansımalarını ifade etmektedir. Partiler, görev için bölge düzeyindeki rekabetten doğmaktadır. Bu rekabeti partizan bir çizgide, özellikle de yerel partilerden ulusal partilere geçişte düzenlemenin avantajları vardır. Partilerin normatif anlamda etkisinin Madison'un aksine hâlâ iyi olduğuna dikkat etmek gerekmektedir. Yasama politikalarını istikrara kavuşturmasalar da halkın çıkarlarını ve dayanışmalarını daha etkili bir şekilde ifade etmektedirler (Stokes, 1999: 246).

İçinde siyasi partilerin faaliyet göstermediği modern bir siyasi yaşamı hayal etmek neredeyse imkansızdır (Daver, 1994: 223). Bütün çağdaş toplumlarda önemli roller oynamaktadırlar. Günümüzde partisiz rejimlere sahip yalnızca birkaç geleneksel toplum bulunmaktadır. Bu bakımdan siyasi partileri modern devletin gerekli bir unsuru olarak görmek gerekmektedir (Kapani, 1995: 59).

Bir siyasi parti birçok önemli işlevi yerine getirmektedir. İstek ve talepleri bir araya getirerek uygun kanallara aktarmaktadır. Aynı zamanda kitleleri hükümete yaklaştırmaktadır. Siyasi liderler ve bağlı kişiler siyasi partiler aracılığıyla seçilmektedirler. Seçimlerde parti adayları partilerinin marka değerinden yararlanmaktadır. Adayların parti etiketi, seçmenlerin seçildikten sonra nasıl

davranacakları konusunda daha bilinçli kararlar vermelerine olanak tanımaktadır. Yerel partiler siyasi rekabetin aracı haline geldikten sonra bağımsız adayların neredeyse hitap edeceği kitle kalmamıştır. Seçmenler de buna bağlı olarak oylarını boşa harcamamak adına bağımsız adaylar yerine partilere oy vermektedirler (Çakmak, 2007: 167).

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu, madde 7'ye göre, Türkiye'de siyasi partilerin resmi olarak oluşumları, merkez organları ile il, ilçe ve belde teşkilatlarından; Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu ile il genel meclisi ve belediye meclisi gruplarından meydana gelmektedir.

İlçe ve belde teşkilatlarında halkla iletişim mahalle ve köy temsilcileri vasıtası ile yapılmaktadır. Bu teşkilatlarda seçimle göreve gelinmektedir. Fakat bu seçimlerin ne kadar demokratik yolla yapıp yapılmadığı önemli bir husustur. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda parti organlarının seçiminin düzenlenmesi kendi tüzükleri doğrultusunda yapılacağı geçmektedir. Siyasi partilerin genel başkan ve parti üst yönetimi ise büyük kongre/kurultay olarak anılan toplantılarda delegeler tarafından seçilmektedir. Bu delegeler ise il örgütlerince belirlenmektedir (Gökçe, 2013: 71).

İllerde il başkanı, ilçelerde ise ilçe başkanı, siyasi partilerin bir çeşit lokomotifidir ve en etkili unsurdur. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu ve parti tüzüğünün verdiği yetkiler ve siyasi/idari etki alanları nedeniyle siyasi partiyi temsil eden il/ilçe başkanlarının kendi görev sahaları kapsamında her türlü idari otorite ile temsil etmeleri dolayısıyla yerel nitelikteki sorunların çözümünde farklı bir konuma sahip oldukları ifade edilebilir (Güler, 2022: 769).

2.4. Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar

Dünyanın kurumsal görünümü incelendiğinde insanların sosyal, ekonomik ve politik konularda kendilerini organize etme biçimlerinde genellikle çarpıcı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Parlamenter sistemler, tek parti devletleri, monarşiler, plantasyonlar, küçük ticaret odaları, çok uluslu şirketler, küçük ölçekli zanaatkarlar, işçi sendikaları ve daha pek çoğu ele alındığında modern dünyanın birbirinden farklı karmaşık ve kafa karıştırıcı kurumsal görünümünün olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan kurumsal gerçekliğin çeşitliliğine rağmen, sosyal hayatı bölen iki büyük organizasyon biriminin diğer bir deyimle iki geniş sektörün varlığını kabul etmek gerekmektedir. Bu varlıklar serbest piyasa ve devletten oluşmaktadır. Bununla birlikte

hem piyasanın hem de devletin dışında kendine özgü bir toplumsal alanı işgal eden üçüncü bir kurum olgusu diye adlandırılan sektör bulunmaktadır. Bunlar kâr amacı kuruluşlar olarak da nitelendirilmektedir (Salamon ve Anheier, 1997: 1).

Üçüncü sektör olarak da adlandırılan kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ana amaç olarak kâr amacı gütmeyerek bütününde toplum için sosyal değer oluşturmayı amaçlayan kurumları ifade etmektedir. (Holland ve Ritvo, 2008: 15). Kâr amacı gütmeyen kuruluşların tarihi incelendiğinde, 18. yüzyılın sonuna kadar hayır kurumları, ortak kuruluşlar ve kooperatifler toplumun değişen sosyal ihtiyaçlarına göre özgürce gelişmişlerdir. Sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri, yoksullar evi ve eğitim, hayır kurumlarının ve yardım derneklerinin geliştiği alanlar olmuşlardır. İnsan gücü ve maddi kaynaklar, kâr amacı gütmeyen kuruluşlara yatırılmış ve böylece bu kaynaklar topluluğun önemli bir bölümüne dağıtılmıştır. Hükümetler ise esas olarak hayır kurumlarının asıl ruhuna ve amaçlarına göre gerçekleştirmelerini sağlamışlardır. Bir hayır kurumu, faydalı bir amaca ulaşmak için kurulduğu sürece, kontrol edilmeden veya engellenmeden yaşayabilmiştir. Örneğin İngiltere'de hayır kurumları ve hükümet arasındaki ilişkiler, çatışma veya düşmanlıktan ziyade çoğunlukla iş birliği ve karşılıklı destek ile tanımlanmıştır. Devletin hayır kurumlarını sürdürmesi ve onların büyüyüp gelişmelerine yardımcı olması kâr amacı gütmeyen kuruluşlar aracılığıyla devletin bazı sorumluluklarının azalmasına ya da tamamen kalkmasına ve bu yaklaşımla beraber liberal kültüre katkı sağlamasına neden olmakta ve böylece bu davranış devletin çıkarına hizmet etmekteydi. Hayır kurumları daha sonra sanayi devrimi sırasında özellikle büyük şehirlerde eğitim, yaşlı bakımı, yoksul yardımı vb. gibi birçok alanda faaliyetlerini sürdürmüştür. Öte yandan Fransa'da dernekler topluluğunun bir kısmı hayırsever bir arzudan veya toplumsal barıştan ortaya çıkarken, baskın felsefe, çok yönlü bir dayanışma kavramına geniş tabanlı bir çağrıda yansıyan cumhuriyetçi bir eşitlikçilikten kaynaklanmıştır. Bu dayanışma ilkesi sonunda ülkeyi liberalizm ve devletçilik arasındaki ikiliğin ötesine taşımıştır (Borzaga ve Santuari, 2003: 34).

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar kelimesinin anlamı araştırıldığında, bu kuruluşlar odak noktası olarak kâr amacı gütmemeyi ve kökünü devlete dayandırmamayı ele almaktadır (Yılmaz, 2020: 289).

Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi, kâr amacı gütmeyen kuruluşları, toplum yararına yönelik sorumluluklar alan, resmi nitelik taşıyan makamlar ile

vatandaş arasında aracılık yapan tüm organizasyonel yapıları kâr amacı gütmeyen kuruluşlar olarak değerlendirmektedir (Ciğerdelen, 2005: 541-543; Yılmaz, 2020: 291).

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu'nun tanımı incelendiğinde kâr amacı gütmeyen kuruluşlarını, “*İktidara sahip olma, para kazanma ya da yasa dışı etkinliklere girme dışında ortak amaçlara yönelmiş insanların gönüllü ve sürekli olarak, bağımsızlık temeline dayalı bir organizasyon*” şeklinde tanımlamıştır (Kocabaş, 2010: 16; Yılmaz, 2020: 291).

Zaim (1997) ise kâr amacı gütmeyen kuruluşlarını, “*insanların çalışma ve çalıştırma özgürlüğüne sahip olarak maddi refaha ulaştığı, manevi ihtiyaçlarının tatmini için ise inanç ve dinine göre yaşama özgürlükleri gibi demokrasinin temel haklarının sağlandığı bir toplumda bireylerin bazı toplumsal sorunların hukuk sistemi içinde çözümüne katkıda bulunabilmek; kısaca kendi kendilerini yönetebilmek adına oluşturdukları baskı örgütleridir*” şeklinde tanımlamaktadır.

Kongar (1991: 98-115) “*devletin resmi örgütlenmesi dışında vatandaşlık bilinci ile geliştirilen gönüllü yapılanmalardır*” şeklinde tanımlamıştır.

Şimşek (1995: 6), kâr amacı gütmeyen kuruluşları, “*Üçüncü sektör, kâr amacı taşımayan, devletten bağımsız, gönüllülük prensibi ile çalışan, belirli bir amaç etrafında toplanan bireyler tarafından oluşan ve toplumda belirli işlevleri üstlenen sektör*” şeklinde tanımlamaktadır.

Lettieri (2004: 16), kâr amacı gütmeyen kuruluşları, üçüncü sektör olarak da adlandırılan, kâr amacı gütmeyen sektör bir bütün olarak toplum için sosyal değer yaratmayı amaçlayan ve ana hedefleri olarak paydaşları için kâr oluşturmayı kabul etmeyen tüm organizasyonları kapsayan kuruluşlar olarak tanımlamaktadır.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşların sınıflandırılmasına iki farklı şekilde yaklaşılabılır. Bunlardan biri kurumun ürettiği mal ve hizmetin türü diğeri ise kuruluşun oluşumunda gerekçe olan kurucu ya da hedef kitle ele alınarak yapılabilir. Ürettikleri hizmet dolayısıyla sınıflandırılan kâr amacı gütmeyen kuruluşlar sekiz ana gruptan oluşmaktadır. Bunlar (Megginson vd., 1990: 538);

- *Sosyal organizasyonlar (spor kulübü, lokaller, misafirhaneler vb.)*
- *Kültürel organizasyonlar (müze, hayvanat bahçesi, sanat etkinlikleri vb.)*

- *Dini organizasyonlar (ibadethaneler, cenaze işleri vb.)*
- *Eğitim organizasyonları (öğretim kurumları, kurslar, laboratuvarlar vb.)*
- *Koruyucu organizasyonlar (meslek kuruluşları vb.)*
- *Politik organizasyonlar (partiler, lobi faaliyetleri vb.)*
- *Hayır kurumları (vakıflar, huzurevleri vb.)*
- *Sosyal sorumluluk girişimleri (sigara, doğa koruma kampanyaları vb.)*

Diğer sınıflandırma olan kuruluş gereke olan kurucu ya da hedef kitle kapsamında ise dört ana kuruluş bulunmaktadır. Bunlar (Cengiz ve Kırkbir, 2010 :268);

- *Dernekler*
- *Vakıflar*
- *Meslek Kuruluşları*
- *Kamu Kuruluşları*

Bu çalışmada kâr amacı gütmeyen kuruluş olarak “*meslek kuruluşları*” ele alınmıştır.

2.5. Meslek Kuruluşları

Kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olan meslek kuruluşlarının bu başlık altında tarihsel sürecine, tarihsel süreç içerisinde nasıl evrildiğine ve bu tarihsel süreç içerisinde evrilmesinde önemli yeri olan ahilik ve lonca teşkilatları hakkında bilgi verilerek özelliklerine açıklanacaktır. Son olarak kanunlardan da örnekler verilerek meslek kuruluşlarının niteliklerinden bahsedilecektir.

2.5.1. Meslek Kuruluşlarının Tarihsel Süreci

Meslek kuruluşlarının evrimsel süreci Orta Çağ İslam dünyasından başlayarak günümüze değin birbirilerine benzer süreçler izleyerek gelmiştir.

Orta Çağ İslam dünyasında genel olarak “*Futuvva*” adıyla anılan ittihad teşkilatı, bazı yorumlarda bütün memleketlerde ve her türlü kültür seviyesinde gözlemlenebilen erkekler arasındaki birlikleri ifade edebilmektedir. Futuvva kelimesi Arap kökenli olup, temel anlamı; gençlik, erginlik çağı, delikanlılık anlamı gelmekle birlikte aynı zamanda gençliğin en parlak zamanı, delikanlıca tavır anlamına da gelmektedir (Taeschner, 1953: 3). Ahi kelimesinin kökeni de Arapçadan gelmekte ve kardeşim anlamı taşımaktadır. Bunun yanı sıra Fransız Türkolog J. Deny ahi

sözcüğünün kökenlerini araştırmış ve ahinin anlamının yiğitlik, misafirperverlik, eli açıklık anlamına gelen akı sözcüğünden türediğini tespit etmiştir (Akbaş vd., 2018: 168).

Ahi teşkilatının kurulmasında araştırmacılar farklı görüşlere sahiptirler. Claude Cahen, Anadolu Selçuklu Sultanı İzzettin Keykavus'un Fütüvvet tabanlı bir iktisadi örgütlenme gerçekleştirdiğini ve bu örgütlenmenin de ilk etkilerinin Konya'da gözlemlendiğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra Mikail Bayram ise, Ahi teşkilatının ilk kez 1205 yılında Kayseri'de Ahi Evren tarafından kurulduğunu söylemiş, daha sonra Ahi Evren'in Konya'ya giderek Ahileri teşkilatlandırıdığını belirtmektedir. Fransız Taeschner gibi isimler de ahilerin kaynağının Fütüvvet olduğunu ve fütüvvetin halk arasında ahilikle ilişkilendirildiğini belirtmektedir. Fakat ahiliğin, fütüvvetten oldukça farklı olduğunu ve Anadolu Türklerine esas bir kuruluş olduğunu da benimsemektedirler. Ahilikle alakalı eserler incelendiğinde ahi töre ve törenlerini, örgüte dahil olma kurallarını açıklayan ahi yönetmeliği bir dönem "*fütüvvetname*" olarak adlandırılmıştır. Fütüvvetçilik ahilikten önce meydana gelmiş bir kuruluştur. Ancak, fütüvvetçiliğin önem verdiği konular baskın olarak kişisel erdemler ve askeri nitelikler olurken ahilik, 13. yüzyıl başlarında Osmanlıların askeri ve yönetsel anlamda düzene girmesine kadar hem esnaf ve sanatkarlarla korporasyon gibi hem de devletin askeri güçlerinin yanında, Abbasiler yönetimindeki fütüvvetçilere benzer şekilde onlara yardımcı olan bir kuruluş olarak rol almıştır (Bayram, 2012: 84-85). Çeker, (2017: 87)'ye göre Ahilik, "*malına değerinden fazla fiyat isteme, zenginleşme hırsıyla ticaret yapma gibi haram yollara müsaade etmez.*" şeklinde ifade edilmektedir.

Fütüvvetçilik haricinde ahiliğin kaynağı hakkında diğer bir görüş ise ahi teşkilatının bazı araştırmacılar tarafından biçim ve isim yönüyle incelenmesinden kaynaklı ahiliğin kaynağının Bizans loncalarının bir devamı ya da İran kökenli fütüvvetçiliğin bir kopyası olarak sayılmakta olduğudur. İkinci ise ahilik üzerinde daha derinlemesine bir çalışma yapıldıkça gerçekliğim daha gün yüzüne çıktığını ve aydınlandığını bahsedilen iddiaların hiçbir temele dayanmadığını vurgulamaktadır. İkinci, Ahinin tamamen Türklere ait olduğunu ifade etmektedir (Akt., Kılınç, 2012: 64-65).

Ahilik, Anadolu Selçukluları döneminde, Osmanlı Devleti'nin ilk yüzyıllarında eğitim kurumu olarak yaygın bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bir

başka şekilde ifade etmek gerekirse ahilik, 13. yüzyıldan başlayarak 20. yüzyıla değin Anadolu'da yer alan esnaf ve sanatkarların birliklerine verilen bir addır. Ahilik, bir mesleği icra eden bu mesleğe bağlı ve aynı mesleği yapan insanların bir arada yaşamasından kaynaklı sosyal, ekonomik ve kültürel düzeni sağlamak maksatlı ortaya çıkan bir teşkilattır. Ahi teşkilatına dahil olmak için Müslüman olmak gerekmektedir. Bu sebepten ötürü ahilik daha çok Müslüman Türk toplumlarında yaygın hale gelmiştir. Ahi teşkilatlarının başlangıcına bakılacak olursa ilk olarak debbağ, saraç ve kunduracılar oluşmakta olduğu görülmektedir. Zamanla meslekler çeşitlenmiş ve üye olmak isteyen insanları bir araya toplayan bir kuruluş haline gelmiştir (Kılınç, 2012: 65).

Ahi teşkilatı; şeyhler, nakipler (ahi yardımcısı), kethüdalar (kâhya) ve yiğitbaşılar olmak üzere dört temel gruptan oluşmaktaydı. Açıklanacak olursa (Akbaş vd., 2018: 170-171).

Şeyhler, devlet ile üretici arasındaki ilişkileri düzenlemekten sorumluydu. Aynı zamanda üretici kesime hammadde temin edilmesi ve ustalığa geçişte tören düzenlenmesinden sorumluydu.

Nakipler yani şeyh yardımcıları, şeyhin bulunmadığı durumlarda şeyhi temsil etmekteydi aynı zamanda şeyhe yardımcı olmaktadır. Nakipler esnafı da kontrol etmekteydiler ve toplantı ve merasim durumlarında dua okumakla görevliydi. Kethüdalar, kadının onaylaması ile göreve gelmekteydiler. Kethüdaların esnafın icraa ettiği tüm işleri gözlemlemekteydiler. Bir kişinin kethüda olabilmesi için ise en az üç ustayı yetiştirmiş olması gerekmektedir. Sorumlu oldukları alanlar ise, esnaflar arası sorunları çözmek, esnafa ruhsat vermek, gereken durumlarda esnafa ceza uygulamak ve ustalığa geçiş töreni düzenlemektir.

Son olarak yiğitbaşı ise kethüdaların bir nevi yardımcısı sayılabilmektedir. Kethüdalarla aynı şekilde kadının onayı ile göreve gelmekteydi. Yiğitbaşılar orta sandığı olarak adlandırılan ve yeni bir dükkân açacak kişilere sermaye temin etme konusunda yardımcı olan sandığı yönetmekteydi ve fiyat tayin etme gibi mali işlerden sorumluydu. Ek olarak mahkemelerde kethüda ile esnafı temsil etmekteydi ve hammaddeleri esnaf arasında paylaşmaktan sorumluydu.

Ahi birlikleri zaman içerisinde etkinliğini kaybetmişlerdir. Bu durumun genel ve özel olmak üzere iki nedeninden bahsedilebilir. Genel açıdan değerlendirilecek

olursa insanın yaşamış olduğu kültür ve de medeniyetin zaman içerisinde toplumsal anlamda yozlaşması, özel açıdan ise dünyanın gelişmesi ile birlikte kapitalist bir düzenin inşa edilmesi ve bu sisteme yönelik rekabet ve yarış hali, karı maksimize etme isteği sonucunda iş ahlakının bozulmaya uğramasıdır (Manav, 2019: 18). Ahilik, 16.yüzyıldan sonra lonca adı altında gelişme göstermiştir (Sakallı, 2019: 5).

Ahilik teşkilatının yerini lonca teşkilatına bırakması konusunda Taeschner farklı bir yorum getirmektedir. Bu konuda görüşü

“... Herhalde ahilik müessesesinin sırlı mahiyeti, merkezi bir şekilde idare edilen Osmanlı memurlar devleti çerçevesine uymamış ister tabii bir erime ister memurluk müessesesinin de aleyhtar hareketiyle yavaş yavaş eski şekliyle kaybolmuştur. Bu müessese bir taraftan dervışlik enstitsyonuna, bilhassa Bektaşilik tarikatına, diğer taraftan lonca teşkilatına sığınmıştır. İşte birlik teşkilatı olmak sıfatıyla bu sonucusu, yani Esnaf Loncaları mevzuumuzun son kısmını teşkil edecektir.”

şeklindedir.

Bu sözlerinden hareketle, ahiliğin dini ve iktisadi olmak üzere çift yönlü yapısından ötürü Osmanlı Devleti'nin yönetim yapısı ile ayrıştığını, dini tarafının özelde Bektaşilik ile dervışlik ve de tarikata doğru evrildiğini, iktisadi özelliği itibariyle ise loncalara zemin hazırladığını ifade etmektedir (Argunhan, 2022: 153-154).

Lonca teşkilatlarının gelişimine bakıldığında ise antik çağlara dayanan bir süreç bulunmaktadır. Antik ağlarda bireyler zorunlu ihtiyaçlarını kendi kendilerine kadınlar, çocuklar ve köleler vasıtasıyla i üretimleri vasıtasıyla karşılamaktaydılar. Belli bir mesleği icra etseler bile bu meslekler örgütsel bir nitelik taşımıyordu. Yan belli bir esnaf ve zanaatkr sınıf bulunmamaktaydı. rnek verilecek olursa Roma'da hekimliğin M.. 535 yılından beri var olmasına rağmen o tarihe kadar aile babaları aynı zamanda ailenin hekimi olarak da rol almaktaydı. Artan nüfus ve ihtiyaçların çeşitliliği nedeni ile Roma İmparatorluğu döneminde üretim aile dışına taşmış, toplum mesleki olarak ihtisaslaşmak zorunda kalmıştır. Çiftçi, zanaatkar veya tüccar olarak ihtisaslaşan kesimler, büyük toprak sahibi kesimlere karşı kendilerini koruma ihtiyacı hissetmiş ve collegium adı verilen sınıflandırmaya dayalı mesleki örgütlenmenin

başlangıcını yapmışlardır. Orta çağ Avrupa'sında sınıf mücadelesi devam etmiş, köylü olmayan zanaatkarlar ve esnaf, feodalizmi kuran toprak sahibi soylulara karşı loncalar ya da şirketler oluşturmuşlardır. İtalyanca “*loggia*” kelimesinden türetilen bu loncalar, ekonomik ve sosyal çıkarlarını karşılamak için kurulmuştur. (Sakallı, 2019: 5). Daha önceleri ham madde dağıtımını yapılan yerlere lonca denirken, zaman içerisinde bu anlamı değişikliğe uğrayarak esnaf birliklerinin toplantı yerlerine daha sonra ise teşkilatın kendisi lonca olarak ifade edilmeye başlanmıştır. Sonuç olarak loncalar, tüccar ve sanatkarlardan oluşan üyelerinin özlük haklarını koruma maksatlı kurulmuş birlik haline gelmişlerdir (Kılınç, 2012: 70). Görüldüğü üzere lonca kelimesi çoğu kişi tarafından sadece bir ticaret birliğini ifade etmektedir. Sanılanın aksine bu ticaret birlikleri, endüstri devrimine karşı bir hareket olarak büyümüşlerdir ve loncalar, özgür insanların ve zanaatkarlar tarafından oluşturulan ve birlik içerisinde birbirlerini destekleyen insanlardan bir araya gelmiş bir birliktir (Ülgen, 2013: 473). Loncalar, 18. yüzyılda altın çağını yaşamışlardır. Bu dönemde Osmanlıda sosyo-ekonomik hayatta önemli işlevlere sahip olmuşlardır. Osmanlı kentinde faaliyet halinde olan zanaat ve ticaret loncaları, ekonomik ve de ticari hayatın merkezinde yer alan bir kurum olarak belirlemektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde loncaların en önemli işlevlerinden birinin, yüzyıllardır devlet yönetimi ve esnaf arasında bir köprü vazifesi olduğu söylenebilmektedir. Her bir mesleği icra eden kişilerin ilgili loncaya kayıt olma zorunluluğu bulanmaktaydı bu da devletin loncalar aracılığıyla nüfusu kontrol edebilmesine olanak sağlıyordu. Ek olarak devlet emirlerinin ticari hayatta ne ölçüde uyulduğunu da denetlenmesinden, lonca teşkilatının en üstünde bulunan kethüdalar sorumlu olmaktadır. Kent düzeyinde ise loncaların en önemli işlevlerinden birisi de devletin vergi toplama sisteminde loncaların yardımı olmasıydı. Devlet loncalar vasıtasıyla vergi yükümlülüklerini dağıtıyor ve vergileri toplatıyor, alıyordu. Bu anlamda loncalar 18. Yüzyılda devlet açısından önemli bir vergi kaynağı teşkil etmekteydi (Manav, 2019: 24-25).

Lonca teşkilatında hiyerarşinin temelini usta çırak oluşturmaktaydı. Ahilikte olduğu gibi kişiler mesleklerinde usta olabilmek için öncelikle çırak olarak çalışmakta daha sonra kalfa ve daha sonra mesleğiyle alakalı lonca yönetim kurulu tarafından onaylanarak usta olabilmekteydi. Ustalık belgesine sahip kişiler gedik yani dükkân açma hakkına sahip olabiliyorlardı. Bir bölgede iş yeri açılması, ya bölgede iş yeri sahiplerinden birinin ölümü ile ya da nüfus artışıyla birlikte ihtiyaç doğmasıyla

mümkündü. Birliğin izni ile atölye ve dükkân sayısı artırılıp azaltılabildi. Lonca teşkilatının görevleri aşağıda sıralanmaktadır (Taşkiran, 2022: 40);

- Üye sayısının belirlenmesi ve üretilen ürünlerin miktarının ve kalitelerinin belirlenmesi,
- Esnafa hammadde temininin sağlanması,
- Ürünlerin pazarlanması konusunda yardımcı olunması,
- Esnaf arasında oluşabilecek haksız rekabetin engellenmesi,
- Esnaf ile devlet arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi,
- Üyelere kredi sağlanması,
- Esnaf ve halkın çıkarlarının gözetilmesi,
- Mesleki eğitimler yolu ile mesleğin devamlılığının sağlanması,
- Ürün fiyatlarının belirlenmesi ve kontrol altında tutulması,
- Bulunulan bölgelerde sosyal ve de mesleki sosyal faaliyetler düzenlenmesidir.

Esnaf loncaları kanunlara tabii değillerdi ve kanunlar yerine Fütüvvetnamelere dayanarak yönetilmekteydi (Taşkiran, 2022: 42). Fütüvvetnameler ele alınacak olursa, burada geçen kurallar dini-ahlaki kurallara benzemektedir. Örneğin, yalan söylenmemesi ve adet edinilmemesi, kin ve haset beslenmemesi, ispiyonculuk yapılmaması, zina edilmemesi, içki içilmemesi gibi kurallar ele alındığında adaletle yönelimli bir kurallardan ziyade iyiye yönelinen dini-ahlaki kurallar yer almaktadır (Argunhan, 2022: 160).

Ahilik ve lonca teşkilatı arasındaki farklara değinmek gerekirse ahi teşkilatı bağımsız bir kurum iken lonca teşkilatı devlet kontrolünün altında faaliyet göstermektedir. Ahilikte Müslüman olma şartı bulunuyorken lonca teşkilatına tüm dinlere mensup kişiler girebiliyordu. Ahilik teşkilatı daha çok dayanışmaya dayalıyken lonca teşkilatında zaman içerisinde kişisel menfaatler ön plana çıkmıştır (Manav, 2019: 28).

2.5.2. Meslek Kuruluşları ve Özellikleri

Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü (TÜBA, 2023)'ya göre kurum “*Belirli düşünce, davranış kalıpları, bireyler arasındaki ilişki ve ortak işlevlerin oluşturduğu, kökü birtakım törelere dayalı, sürekliliği olan toplumsal yapı, örgütlenme, gelenek,*

uygulama biçimi.” şeklinde tanımlanmaktadır. Kamu kurumu ise “Bir kamu hizmetinin yerine getirilmesi amacıyla kurulan, devlet tüzelkişiliğinden ayrı bir kişiliği, dolayısıyla malvarlığı, personeli, karar yetkisi olan kamu tüzelkişisi.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Meslek sözcüğü TÜBA, 2023 sözlüğünde “*Geçim sağlamak için tutulan iş gücü, yürütülen etkinlik ya da ekonomik çalışma, Aynı etkinlik kümesinde bulunan kimselerin oluşturdukları topluluk, Evle işyerinin ayrılmasının ve emek piyasalarının büyümesinin bir sonucu olarak ev eksenli işlerden ayrılan ekonomik etkinlik*” şeklinde tanımlanmıştır.

Mesleki kamu kurumlarına “*kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları*”, “*kamu meslek kuruluşları*” ya da kısa bir şekilde “*meslek kuruluşları*” da denilmektedir (Eryılmaz, 2018: 258). Bu çalışmada kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kısaca meslek kuruluşu olarak anılacaktır.

Tarihsel süreç boyunca meslek kuruluşları birçok dinamikten geçerek oluşumunu başlatmış ve kendi çıkarlarını korumak maksadıyla her türlü otoriteye karşı sistematik bir şekilde savunmak amacıyla var olmuştur. Bazı mesleklerin toplumsal düzen içerisinde toplumsal düzene doğrudan veya dolaylı bir şekilde etki etmesinden ötürü, bu meslek örgütlerinin “*kamusal*” olarak nitelendirilmesine sebep olmuştur. Bu özelliği ile iktidar ilişkilerinde önemli bir bileşen olarak karşımıza çıkmıştır. Bu kapsamda kimi zaman devlet ile meslek örgütleri çatışmakta kimi zaman ise uzlaşmacı, kimi zaman ise çelişkili bir tavır ile ilişkilerini sürdürmüşlerdir. Bu yüzden ki meslek kuruluşlarının niteliklerini sorgulamaya neden olmuştur. Bu doğrultuda meslek kuruluşları, hukuki ve sosyolojik yönden incelenmesini gerektirmiştir. Aynı zamanda baskı grubu, çıkar grubu, sivil toplum kuruluşu ya da dernek statüsünde olup olmaması yönü ile sorgulanmaktadır (Saatci, 2021: 217).

Meslek kuruluşları 1924 Anayasası’nda doğrudan yer almamaktadır. Bunun yerine 70. Maddede toplanmanın, dernek kurmanın, ortaklık kurma haklarının ve hürriyetlerinin Türklerin doğal hakkı olduğundan bahsetmektedir. Bu madde ile de mesleki örgütlenmenin aslında temeli olarak düşünüleceği dernekleşme Anayasal bir zeminde hak olarak yer almıştır (Sakallı, 2015: 6).

1961 Anayasası’nın 122. Maddesinde

“Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir. İdare, seçilmiş organları, bir yargı mercii kararına dayanmaksızın, geçici veya sürekli olarak görevinden uzaklaştıramaz. Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz.”

şeklinde yer alarak meslek kuruluşları ilk kez anayasal bir zeminde açıkça bir yapı haline gelmiş ve güvence altına alınmıştır.

Hizmet yerinden yönetim kuruluşu olan meslek kuruluşları ve üst kuruluşları 1982 Anayasamızın 135. Maddesinde,

“belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir. Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz.”

şeklinde tanımlanmışlardır. Aynı zamanda bu kuruluşlar “devlet hiyerarşisi altında bulunmayan özerk kuruluşlar” olarak tüzel kişilikleri belirtilmiştir. 23.07.1995 tarihinde 13. maddede yapılan değişikliklerle, meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarının, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamayacağı, organlarının seçimlerinde siyasi partilerin aday gösteremeyecekleri, devletin idari mali denetimine ilişkin kuralların kanunla düzenleneceği, amaçları dışında faaliyet göstermeleri halinde sorumlu organlarının görevine, kanunun belirttiği merciin veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine görevlerine son verileceği ve yerine yenilerinin seçileceği belirtilmiştir.

Ahiler ve loncaların işleyişine bakıldığında her ikisi de mesleki bilgileri geliştirmenin yanı sıra mesleğe mensup kişilerin davranışlarını kendi aralarındaki kural ve ilişkileri de belirlemişlerdir. Bu yönüyle her ne kadar sınırlı bir kesimin

menfaatini sağladığı anlaşılrsa da bu yapılar önemli derecede toplumun da çıkarlarını gözetmişlerdir. Bu bakımdan meslek kuruluşları hukuksal bir düzenlemeye konu olmadan önce toplumsal bir olgu olarak meydana gelmiştir (Saatci, 2021: 221).

Meslek kuruluşlarının hukuki statü açısından Türk hukukundaki yerini net bir şekilde açıklamak güçtür. Kuruluşun işleyişi ve özellikle sahip olduğu bazı kamusal ayrıcalık özelliği itibariyle kamu kurumlarına benzemekte, üyelerinin mesleki çıkarlarını gözeten ve sivil ve siyasi yaşama da dahil olmaları yönüyle de sivil toplum örgütlerine benzemektedir. Bu özelliklerinden ötürü meslek kuruluşları yarı kamu-yarı sivil toplum kuruluşu olduğuna dair görüşler bulunmaktadır. Bir diğer görüşe göre ise kuruluşların tamamen gönüllülük esasına dayanmamaları ve devlet karşısında özerk olamamaları nedeniyle sivil toplum yönüne nazaran kamusal yönünün ağır bastığı söylenmektedir (Sakallı, 2019: 13).

Meslek kuruluşlarına örnek olarak, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Barolar, Tabip Odaları, Eczacı Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları, Mühendis ve Mimar Odaları, Ziraat Odaları, Esnaf Odaları gösterilebilir. Bu odalar ve birlikler, avukatlık, hekimlik, eczacılık, tacirlik, mühendislik gibi serbest meslek icra eden kişilerin ortak ihtiyaçlarını karşılamak, mesleklerini dışarıya karşı temsil etmek ve bu mesleklerle alakalı iç disiplini ve meslek ahlakını sağlamak üzere kurulmuşlardır (Gözler ve Kaplan, 2021: 131).

Avrupa’da ticaret odası adıyla anılan ilk örgütlenme, Fransa’nın liman şehirlerinden biri olan Marsilya’da 1599 yılında kurulmuştur. İngiltere’de ise ilk ticaret odası 1768 yılında kurularak devamı niteliğinde odalar da Avrupa’da kurulma başlamıştır. Ülkemizde ise 1876 tarihinde “*Mehakimi Nizamiye Dava Vekilleri Hakkında Nizamname*” adını taşıyan cemiyet ile bugünlerde karşılığı baroya benzer yapı kurulmuştur. Ziraat odaları ilk kez 1881 yılında çıkarılan bir tüzük ile kurulmuştur. Günümüzdeki meslek kuruluşuna en benzer meslek kuruluşu ise 19. Yüzyıl ortalarından başlayarak İstanbul ve İzmir’de yabancı tüccarlar tarafından kurulan ticaret odalarıyla meydana gelmiştir (Sakallı, 2015: 6).

Meslek kuruluşlarının Cumhuriyet dönemindeki örneklerini ticaret ve sanayi odaları, tabip odaları, barolar ve ziraat odalarında görmekteyiz. 1950 sonrası devam olarak Türk Tabipleri Birliği ve tabip odaları, Veteriner Hekimleri Birliği ve veteriner hekim odaları, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve mimar ve mühendis

odaları, Türkiye Bankalar Birliği, Türk Eczacıları Birliği ve ecza odaları, Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği gibi yenileri de kurulmuştur (Sakallı, 2015: 6).

Meslek kuruluşlarının genel nitelikleri aşağıda belirtildiği şekilde sıralanabilir (Kaldırımcı ve Özdevecioğlu, (1992: 91-92); Eryılmaz, 2013):

- a) *Kanunla kurulmaktadırlar.*
- b) *Belli meslek mensuplarını kapsamaktadırlar.*
- c) *Üye olunması zorunludur. Katılmadan mesleki faaliyet yapılamamaktadır. Örneğin bir avukat baroya üye olmadan avukatlık mesleğini icra edemez. Zorunlu üyelik durumu, bu kuruluşları sendikalar ve meslek derneklerinden ayırmaktadır. Sendikalara ve derneklere üyelik isteğe bağlıyken, meslek kuruluşlarına üyelik zorunludur.*
- d) *Organları kendi mensupları tarafından veya kendi üyeleri arasından seçilmektedir.*
- e) *Kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar ve siyasetle uğraşamazlar.*
- f) *Organlarının görevine mahkeme ile son verilebilmektedir.*
- g) *En büyük mülki amir, gerektiğinde geçici olarak, kuruluş yönetimine müdahale edebilmektedir.*
- h) *Kanunlar çerçevesinde idari ve mali denetime sahiptir.*
- i) *Bazı kamu gücü ayrıcalıklarına sahiptirler. Örneğin; tek taraflı olarak icrai işlemler yapabilmektedirler. Bu işlemlerin niteliği düzenleyici olmakla beraber bireysel idari işlemler de olabilmektedir. Aynı zamanda üyelerine meslekten ihraç cezasına kadar birtakım disiplin müeyyideleri de uygulayabilmektedirler.*
- j) *Özel bütçelidirler. Bu kuruluşların başlıca gelirleri üyelerinden topladıkları aidatlardan oluşmaktadır. Bütçe bakımından da ilgili Bakanlığın denetimine tabidirler.*
- k) *Meslek kuruluşları vesayet denetimine tabidirler. Özerk olmalarına rağmen meslek kuruluşları üzerinde merkezi idarenin vesayet denetimi bulunmaktadır. Örneğin, baronun bazı kararları Adalet Bakanlığının onayına tabidir.*
- l) *Meslek kuruluşlarının iç kuruluş ve işleyişleri özel hukuka tabidir. Kuruluşlarda çalışanlar özel hukuka tabidir. Bu kuruluşların malları kamu*

malı sayılmamaktadır. Kamulaştırma yetkileri bulunmamaktadır. Meslek kuruluşlarının personeline ve mal varlığına ilişkin uyumsuzluk olması durumunda bu uyumsuzluklar adli yargıda çözümlenmektedir.

Meslek kuruluşlarının kendileriyle alakalı düzenlemeleri içeren mevzuat kurulları ve uygulama yönüyle incelendiğinde farklı özelliklere de sahip olduğu anlaşılmıştır. Bunlar (Manav, 2019: 41);

- a) Anayasa'nın 135. maddesine göre "kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları" olarak bahsedilerek ikili bir yapı işaret edilmiştir. Anayasaya göre bu iki meslek örgütlenmesi aynı işleve sahiptir fakat ayrı ayrı tüzel kişiliği haizdir. Anayasal açıdan aynı statüde bulunmakta olup kanunları incelendiğinde ise farklılıklar olduğu görülmektedir. Örnek olarak, bazı meslekler bakımından meslek kuruluşu olarak tek bir yapı var iken, bazularından merkezi ve yerel olarak ikili bir şekilde örgütlenmiştir. Bu tip bir örgütlenme modelinde odalar, barolar gibi kuruluşlar yer alırken aynı zamanda birlik, konfederasyon gibi meslek üst kuruluşları da yer almaktadır.*
- b) Anayasaya göre her meslek kuruluşlarının tüzel kişiliği bulunmasına rağmen Noter Odalarının ayrı bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Kanuna göre, "Türkiye Noterler Birliğinin Bölgesel Organları" şeklinde yer almaktadır.*
- c) Meslek kuruluşları kamusal ayrıcalıklara sahip olmasına rağmen tüm kamu tüzel kişiliklerinin sahip olduğu kamulaştırma yetkisine sahip değildirler.*

Meslek kuruluşları faaliyet alanı itibariyle o meslek alanında tekel durumundadır. Alternatif bir örgüt kurulamamakta ve üyelik zorunludur. Fakat 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu ile alternatif oda ve birliklerin kurulma imkânı ve yetkisi tanınmıştır. Tablo 3'te Türkiye'deki meslek kuruluşlarının üst kuruluşları sunulmaktadır.

Tablo 3.*Türkiye’deki Meslek Kuruluşları Üst Kuruluşları*

Sıra No	Üst Kuruluşlar	Kuruluş Kanunu
1	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği	18/05/2004 tarih ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İle Odalar ve Borsalar Kanunu
2	Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu	7/6/2005 tarih ve 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu
3	Türkiye Ziraat Odaları Birliği	15/5/1957 tarih ve 6964 sayılı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanunu
4	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği	27/1/1954 tarih ve 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu
5	Türk Tabipleri Birliği	23/1/1953 tarih ve 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanunu
6	Türk Diş Hekimleri Birliği	7/6/1985 tarih ve 3224 sayılı Türk Diş Hekimleri Birliği Kanunu
7	Türk Veteriner Hekimleri Birliği	9/3/1954 tarih ve 6343 sayılı Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun
8	Türk Eczacıları Birliği	25/1/1956 tarih ve 6643 sayılı Türk Eczacıları Birliği Kanunu
9	Türkiye Barolar Birliği	19/3/1969 tarih 1136 sayılı Avukatlık Kanunu
10	Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği	1/6/1989 tarih ve 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu
11	Türkiye Noterler Birliği	18/1/1972 tarih ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu
12	Türkiye Bankalar Birliği	19/10/2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu
13	Türkiye Katılım Bankaları Birliği	19/10/2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu
14	Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği	28/7/1981 tarih ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
15	Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği	3/6/2007 tarih ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu
16	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği	14/1972 tarih ve 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu
17	Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği	28/7/1981 tarih ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
18	Türkiye Tohumcular Birliği	31/10/2006 tarih ve 5553 sayılı Tohumculuk Kanunu
19	Türkiye Optisyen – Gözlükçüler Birliği	22/6/2004 tarih ve 5193 sayılı Optisyenlik Hakkında Kanun
20	Turist Rehberleri Birliği	7/6/2012 tarih ve 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu
21	Finansal Kurumlar Birliği	22/11/2012 tarih ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktöring, Finansman ve Tasarruf Finansmanı Şirketleri Kanunu

Kaynak: DDK (2009: 199); Arıcı (2022: 50-51)

Tablo 3, Devlet Denetleme Kurulu (DDK) ve Arıcı (2022)’nin çalışmasından yararlanılarak hazırlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de toplamda 21 adet üst kuruluş bulunmaktadır. Üst kuruluşlarının altında üst kuruluşlara bağlı olarak faaliyet gösteren meslek kuruluşları bulunabilmektedir.

2.6. Meslek Kuruluşu ve Yerel Siyaset İlişkisi

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, kamu hizmetlerinin sunumunda önemli bir rol üstlenen ancak yereldeki fonksiyonu etkin olarak kullanılamayan yapılardır. Bu kuruluşların ilişkileri merkezi ve yerel yönetimlerle iş birliğinden, rekabetçi ve çekişmeli bir yapıya kadar değişiklik gösterebilmektedir (Feiock ve Andrew, 2006: 759). Uluslararası literatürde pek çok yazar, kâr amacı gütmeyen kuruluşları devlete alternatif olarak gördükleri için desteklemektedir. Bu görüşe göre, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar devletin büyümesini sınırlayabilmekte, hükümet düzenlemelerinin ve denetiminin tamamen veya kısmen dışında kalarak esnek hizmetler sunabilmekte ve kamu sorunlarına hükümet müdahalesi gerektirmeyen çözümler geliştirebilmektedir (Glazer, 1989; Berger ve Neuhaus, 1977; Meyer, 1982; Schambra, 1997).

Kâr amacı gütmeyen kuruluşların birçok toplumda kamu hizmetlerinin sunumunda oynadığı rolün öneminin giderek daha fazla anlaşılmasına rağmen, bu kuruluşların yerel yönetim sistemlerine nasıl uyum sağladığını ya da toplumların ve siyasi kurumlarının özelliklerinin kâr amacı gütmeyen kuruluşların hizmet sunumundaki rolünü nasıl şekillendirdiğini belirlemeye yönelik bilimsel çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Belli bir mesleğin gelişimine, ihtiyaçlarının karşılanmasına ve meslek mensuplarının çıkarlarının korunmasına yönelik faaliyet gösteren meslek kuruluşları da kâr amacı gütmeyen kuruluşlar arasında yer almaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları çeşitli meslek mensuplarının oluşturduğu, tüzel kişilikleri olan ve bir kısım kamu görevlerini yerine getiren organizasyonlardır. Ticaret ve Sanayi Odaları, Barolar, Tabip Odaları, Mimar ve Mühendis odaları gibi meslek kuruluşları, toplumun ihtiyaç duyduğu önemli hizmetleri üreten, kişileri koordine ve kontrol eden, üretilen hizmetlerle ilgili birtakım standartlar belirleyen kuruluşlar olmaları hasebiyle, toplumsal refah ve kalkınmanın vazgeçilmez şartlarından biri olarak görülebilir (Kaldırımıcı ve Özdevecioğlu, 1993: 88).

Bilindiği gibi, demokratik bir prosedür dahilinde, meslek mensuplarının kendi aralarından seçtiği yönetici kadrolar, etkili bir yönetim ortaya koymak için çeşitli imkanlara sahiptir. Mesleki dayanışmayı artıracak teşebbüsler; mesleki açıdan yenilikleri üyelere aktaracak, üyelerin ihtiyaç ve beklentilerine cevap verecek dergi,

bülten, kitap vb, yayınlanması, raporlar hazırlanması, konferans, panel, sempozyum vb., üniversitelerle işbirliğini gerektiren toplantılar düzenlenmesi, yurtiçi ve yurtdışı ilgili kuruluşlarla bilgi alışverişinin sürekli olarak yapılması, kuruluşların amaçlarının gerçekleştirmek bakımından yapmaları gereken faaliyetlerdir (Kaldırımcı ve Özdevecioğlu, 1993: 95). Öte yandan meslek kuruluşları temsilcilerinin yerel yönetimlerin ihtisas komisyonlarında oy hakkı olmadan görev alarak sahip oldukları teknik bilgileriyle yerel politika yapıcılara görüş ve uzmanlık, teknik rapor, incelemeler sağlayabilmeleri onların diğer önemli işlevini ortaya koymaktadır.

Literatürde her ne kadar kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ana başlığı üzerinden yerel alandaki rol ve sorumlulukları vurgulansa da meslek kuruluşları yerel siyasete teknik yönü ağır basan görüş ve politikalar önererek güçlü bir etki uyandırmaktadır. Bu bağlamda literatürdeki çalışmalar incelendiğinde meslek kuruluşlarının (kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ana başlığı üzerinden genel olarak verilmiştir) yerel alandaki fonksiyonlarının ne kadar çeşitli ve önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Verba ve Brady (1995), politika savunuculuğunun, kâr amacı gütmeyen sektörün önemli bir rolünü oluşturduğunu söylemektedir. Kâr amacı gütmeyen kuruluşların, savunuculuk ve lobicilik faaliyetleri aracılığıyla demokratik sürece sivil katılım için bir araç sağladığını ifade etmektedir. Bu şekilde de siyasi savunuculuk ve hükümet lobiciliği yoluyla siyasi sistemde temsil edildiğini belirtmektedir.

Young (1999), hükümet ile kâr amacı gütmeyen kuruluşlar arasındaki ilişkinin tamamlayıcı, bütünleyici veya karşıt bir şekilde olabileceğini iddia etmektedir. Tamamlayıcı bir durumda kâr amacı gütmeyen kuruluşların hükümet tarafından karşılanmayan kamu hizmetlerine yönelik bir talebi karşıladığını belirtmektedir. Bu durumda kâr amacı gütmeyen kuruluşların, bu hizmeti karşılamak için hükümet ile ortak olarak iş birliği yaptığını söylemektedir. Karşıt durumda ise kâr amacı gütmeyen kuruluşların hükümetin kamu hizmetini sağlaması için politikalarını değiştirmeye zorladığını belirtmektedir.

Hula ve Jackson-Elmoore, hükümet-kâr amacı gütmeyen kuruluş ilişkisinin karmaşıklığı ve hassasiyeti ile alakalı Yeni Detroit belediye başkanı Coleman Young'ın başarısız politikaları üzerine yaptıkları çalışma sonucuna göre kar amacı gütmeyen kuruluşların kendi gündemlerine hakim olması şartıyla hükümetle

destekleyici ilişkiler sürdürmesi durumunda değişim ve siyasi kapsayıcılık bakımından en etkili araç olduğunu ifade etmektedir (akt., Smith, 2001: 18).

Van Slyke (2003), kâr amacı gütmeyen kuruluşların genellikle devletle destekleyici bir ortaklık içerisinde çalıştığını ve birçok devletin program geliştirmek için doğrudan kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla iş birliği yaptığını söylemektedir. Bu ortaklığın genellikle ekonomik kalkınma ve sosyal hizmet gibi alanlarda olduğunu da belirtmektedir. Yerel yönetimlerin birbirinden kopuk olduğu topluluklarda, kâr amacı gütmeyen kuruluşların toplu taşıma gibi hizmetlerde bölgesel planlama ve hizmet sunumu girişimlerini güçlendirmek için destek sağlayabileceğini söylemektedir. Aynı zamanda, kâr amacı gütmeyen kuruluşların sadece politika belirleyicisi ve hizmet sağlayıcısı olarak rol almadığını ayrıca nasıl yönetildiklerine bağlı olarak politika sürecinde politika oluşturma ve politika değerlendirme aşamalarına katılabileceğini belirterek kâr amacı gütmeyen kuruluşların birçok açıdan kamu düzeyindeki fiili bürokratlar olduğunu söylemektedir.

Bu çerçevede meslek kuruluşlarının hizmet sundukları bölgede, üyelerinin mesleklerine veya iş alanlarına yönelik yerel siyaseti veya yönetimi ilgilendiren taleplerini ilgili kanallara ileterek konuya ilişkin olumlu sonuç almaları, etkili bir yönetimin var olduğunu göstermektedir. Öte yandan Türkiye’de hukuki mevzuatla düzenlenmiş olan yerel yönetimlerin ihtisas komisyonlarında ilgisine göre meslek kuruluşlarından üyelerin olması, bu kurumların fonksiyonlarının genişliğini anlamak açısından önemlidir. Belediye meclis gündeminde meslek kuruluşlarını ilgilendiren ya da bu kuruluşlarının uzmanlık alanına giren bir konu varsa, bu kuruluşlar oyu olmayan ancak danışılan, görüşü alınan bir role sahip olmaktadır. Bu durum, mecliste görüşülecek konuların toplantı öncesi alanında uzman ve meslek mensuplarınca seçilmiş, profesyonel bir ekip tarafından daha iyi formüle edilmiş şekilde meclise sunulmasını sağlamış olacaktır. Yerel yönetimlerin ihtisas komisyonlarında odalardan üyelerin olması ilgi düzeyine göre teknik bilgi ve temsil bağlamında yerel düzeyde verimin artırılmasına ve yerel demokrasiye daha fazla katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

“*Meslek Kuruluşlarının Yerel Siyasete Etkisi Hakkında Büyükşehir Belediye Meclis Üyelerinin Görüşleri: Eskişehir ve Konya Örneği*” adlı çalışmanın üçüncü bölümünde, araştırmanın yöntemine dair geniş bir açıklamaya yer verilecektir. Bu kapsamda araştırmanın yöntemi, deseni, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin analizi, geçerlik ve güvenilirlik, araştırmanın modeli, bulgular ve yoruma dair bilgiler sunulacaktır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın amaçları belirlendikten sonra, bu amaca hizmet edecek en uygun araştırma yöntemini seçmeye sıra gelmektedir. Seçilen yöntem daha önce belirlenen sorun ve amaçlarla tutarlık göstermelidir. Yöntem seçiminde dikkate alınacak ilk nokta, sorunun nitel, nicel veya karma bir yöntemle mi araştırılması gerektiği sorusunun cevabı saptanmalıdır (Doğanay, 2014: 22).

Nitel araştırmalar, nicel araştırma yöntemlerine kıyasla psikolojik ölçümler ve sosyal olaylarla alakalı daha derinlemesine bilgi sağlamaktadır. Nitel araştırmalar, geleneksel araştırma yöntemlerinin cevap bulamadığı veya yeterince ifade edemediği zor sorulara cevap bulmak için gerekli bir yöntem olmaktadır. Her iki yöntem karşılaştırıldığında birinin diğerinden daha üstün olduğu söylenemez. Her iki yöntemin de kendi içinde avantajı olduğu gibi dezavantajı da mevcuttur. Önemli olan doğru yöntemi seçmek ya da bu yöntemlerin her ikisini de uygun bir şekilde kullanmaktır (Büyüköztürk, 2016: 244).

Bu çalışma kapsamında amaca en iyi hizmet edecek araştırma yönteminin nitel araştırma yöntemi olduğu sonucuna varılmıştır.

Nitel araştırmanın amacı, sosyal olguları doğal ortamlarında kapsamlı bir şekilde anlamaktır. Günlük yaşamlarında anlam yaratan aktörler olarak insanların, doğrudan deneyimlerine dayanmakta ve sosyal olguların ne olduğundan ziyade neden olduğuna odaklanmaktadır (Ugwu ve Eze Val, 2023: 20).

Nitel sözcüğü belli ortak özelliklerin paylaşılması ile ortaya çıkan yaklaşımları ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2016: 245). Tablo 4'te nitel araştırmaların ortak özellikleri sunulmaktadır.

Tablo 4.

Nitel Araştırmaların Özellikleri

Özellikler	Açıklamalar
Doğal Ortam	Olguların, olayların ya da davranışların gerçekleştiği doğal ortamlarda çalışır.
Doğrudan Veri Toplama	Araştırmacı verilere doğrudan kaynağından ulaşır.
Zengin Betimlemelerin Yapılması	Bağlam ve olguların derinlemesine anlaşılmasını sağlayacak detaylı betimlemeler yapılır.
Sürece Yönelik	Olgu ve davranışların nasıl ve neden gerçekleştiğine odaklanır.
Tümevarımcı Veri Analizi	Sentezlenerek elde edilen bilgilerden yola çıkarak ikna edici genellemeler yapılır.
Katılımcının Bakış Açısı (Araştırmacının Katılımcı Rolü)	Katılımcının anlamasına ve anlamlandırmasına odaklanır.
Araştırma Desenlerinde Esnek	Araştırma deseni, çalışmanın gerçekleştiği duruma göre değişir ve gelişir.

Kaynak: Büyüköztürk, (2016: 245)

3.3. Araştırmanın Deseni

Nitel araştırma deseninin doğası gereği sözel ve özel nitelik taşıyan görüntülere sahip olduğundan nicel araştırmalara kıyasla daha farklı yaklaşımlar kullanılmaktadır. (Şimşek, 2014: 96). Bir çalışma hakkında daha derinlemesine bilgi edinme veya çalışmayı geliştirme arzusu, genellikle bireyleri keşifsel sorular sormaya sevk etmektedir. Bu soruların birçoğu nitel araştırma tasarımı aracılığıyla ele alınmaktadır (Merriam, 2018: 1). Çeşitli bilim dallarına göre farklılaşan birçok türü olmakla birlikte, nitel araştırmalarda başlıcaları; durum analizi (örnek olay incelemeleri), alan çalışmaları, fenomenolojik çözümlenmeler, etnografik gözlemler, tarihsel araştırmalar, dayanıklı kuram (grounded theory) ve eylem araştırmaları gelmektedir (Şimşek, 2014: 96). Bu çalışmanın araştırma deseni durum analizi olarak belirlenmiştir.

Durum çalışması araştırması, bir durumun gerçek hayattaki, mevcut bağlamı veya ortamı içinde incelenmesini içermektedir. Durum çalışması araştırması, araştırmacının gerçek yaşam, güncel sınırlı bir sistem (bir durum) ya da belirli zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış sistemler (durumlar) hakkında çoklu bilgi

kaynakları (örneğin gözlemler, mülakatlar, görsel-işitsel materyaller, dokümanlar ve raporlar) aracılığıyla detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı, bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu nitel bir yaklaşımdır (Merriam, 2018: 99).

Durum çalışmasının yararlarından biri de olgu ve bağlam sınırları tam olmadığına araştırmacıya, sınırların belirlenmesine imkân tanınmasıdır. Bu desen sayesinde araştırmacı olgu ve durumu derinden irdelemek amacıyla nasıl ve neden sorunu sormaktadır. Bu desen kullanıldığında araştırmacı neredeyse davranışsal olaylara hiç müdahale edememektedir (Yin, 2014: 2). Bu bilgiler ışığında, bu çalışmada araştırma deseni olarak durum deseninin seçilme nedenleri aşağıda sıralanmaktadır;

- *Öncelikle çalışma meslek kuruluşları özelinde yapılmaktadır.*
- *Konu ile ilgili bir karmaşıklık olup netlik olmadığından özellikle büyükşehirlerde en az yerel yönetim birimleri kadar üye barındıran meslek kuruluşlarının yerel siyaseti nasıl etkilediğinin belirlenmek istenmesidir.*
- *Konu ile ilgili literatürde geniş kapsamlı bir araştırma olmadığından derinlemesine veri ve bilgi edinilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.*
- *Çalışmada, katılımcılarla derinlemesine mülakat gerçekleştirilerek, araştırma konusu kapsamında neden ve ne şekilde soruları yönetilmiştir.*

3.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma evreni, araştırma kapsamında ele alınan probleme cevap verebilecek nitelikte olan ve katkı sağlayacak ilgili tüm insanların oluşturduğu grup ya da araştırmacının belirttiği koşullara uyum gösteren grubun tamamı olarak ifade edilebilmektedir (Şavran, 2016: 145; Öztürk, 2019: 49).

Örneklem, araştırma kapsamında evrenden seçilen ve seçildiği evreni yeterli düzeyde temsil etmesi amaçlanan bir grubun birimini ifade etmektedir. Örnekleme birimi ise örneklem çerçevesini oluşturan ve örneklem dahil olabilme ihtimali olan birimleri ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile örneklem yapılacak evrenin herhangi bir birimi örneklem birimi olarak adlandırılabilir (Başaran, 2017: 482-483). Nitel araştırma yöntemleri kapsamında, amaçlı örneklem, kota örnekleme ve kartopu

örnekleme olmak üzere üç tane örnekleme yöntemi tercih edilmektedir (Mack ve ark., 2005: 6). Amaçlı örnekleme, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına imkân tanımaktadır. Bir durum belli ölçütleri karşılıyorsa veya belli özelliklere sahipse ve daha fazla özel durumlarda çalışılmak isteniyorsa bu örnekleme yöntemi tercih edilmektedir. Araştırmacı, doğal ve sosyal olayları veya olguları belirli bağlamlar içinde anlamayı ve bunlar arasındaki ilişkileri tanımlamayı ve aydınlatmayı amaçlar. (Büyüköztürk ve ark., 2016: 90).

Bu çalışma kapsamında amaçlı örnekleme tekniği tercih edilmiştir. Bu örnekleme tekniğinin tercih edilmesinin sebebi meslek kuruluşlarının yerel siyaseti nasıl etkilediğini, yerel siyasetin neresinde olduğunun keşfedilmek istenmesi ve bu konu hakkında görüş bildirecek bireylerden derinlemesine veri toplanarak, yerel siyaseti nasıl etkilediği hakkında detaylı bir bilgiye ulaşılmak istenmesidir.

Bu çalışmanın amacı meslek kuruluşlarının yerel siyaseti etkileyip etkilemediğinin tespit edilmesidir. Araştırmanın amacı ve kısıtları göz önüne alındığında araştırmanın evrenini Türkiye’de bulunan tüm büyükşehir belediyelerinin meclis üyeleri oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme tekniği doğrultusunda bu çalışmanın örneklemini ise Eskişehir ilindeki toplam 46 büyükşehir belediye meclis üyesi ve Konya ilinin 130 büyükşehir belediye meclis üyesi oluşturmaktadır. Bu bağlamda Eskişehir ve Konya ilinin büyükşehir belediye meclisinde görev yapan büyükşehir belediye meclis üyelerinden randevu talep edilmiştir. Çalışmanın 2024 yerel seçimlerine denk gelmesi nedeniyle meclis üyelerine ulaşılmakta zorlanılmış ve meclis üyeleri çalışmaya katılma konusunda çekimser davranmışlardır. Bu kapsamda; Eskişehir ilinden 2, Konya ilinden ise 4 büyükşehir belediye meclis üyesi olmak üzere toplamda 6 meclis üyesi ile yüz yüze derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı alınan cevaplar doğrultusunda doyuma ulaştığından daha fazla örnekleme ihtiyaç duymamıştır. Doygunluk, *“yeni veriler, zaten toplanan verilerin yedekleri olma eğilimindedir. Görüşmelerde, araştırmacı aynı yorumları tekrar tekrar duymaya başladığında, veri doygunluğuna ulaşıyor... O zaman bilgi toplamayı bırakıp toplananları analiz etmeye başlamanın zamanı geldi”* ifadeleri ile açıklanmaktadır (Grady, 1998).

3.5. Araştırmanın Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak görüşme tekniklerinden derinlemesine mülakat tercih edilmiştir. Görüşme tekniği, en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen iletişim tekniğidir. Görüşme, araştırma kapsamında cevap aranan sorular kapsamında ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilmektedir. Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi vermektedir. Bu çalışma kapsamında, yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yapılandırılmış görüşme formunda araştırmacı, belirli sırayla görüşme öncesinde sorular hazırlamaktadır. Bu sayede veriler hızlıca kodlanmakta ve analizde ölçüme kolaylık sağlamakta ve araştırma kapsamlı bir şekilde karşılaştırılmaktadır. Ayrıca yapılandırılmış görüşme sayesinde, soru yöneltilen kişi kısıtlanmakta ve ileri ilgi alanlarına yönelememektedir (Büyüköztürk ve ark., 2016: 153-154).

Bu kapsamda büyükşehir belediye meclis üyelerine yönetilmek üzere 7 adet soru hazırlanmıştır. Görüşme soruları aşağıda sunulmaktadır:

- 1. Meclis üyesi olarak belediye yönetimi içerisinde etkili olduğunuzu düşünüyor musunuz?*
- 2. Oda temsilcileri veya yöneticileri belediye meclisinin kararlarını meslek odaları lehine etkilemek amacıyla sizinle temasta bulunuyorlar mı?*
- 3. Meslek odalarının yönetiminde olan bir kişinin belediye meclis üyesi olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?*
- 4. Meslek odalarından beklentileriniz nelerdir?*
- 5. Kent konseyleri haricinde meslek odaları belediye yönetimine katkıda bulunmalı mı?*
- 6. Meslek odalarının yerel siyasette etkili olduğunu düşünüyor musunuz?*
- 7. Meslek odaları yerel siyasetin aktörleri olarak değerlendirilebilir mi?*

Görüşme formunda yer alan sorular meslek kuruluşlarının yerel siyasete etkisini araştırmak amacıyla hazırlanmıştır. Görüşme formunun katılımcılara uygulanması hususunda herhangi bir etik sorun olup olmadığını tespit etmek amacıyla Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Etik Kuruluna başvuru yapılmıştır. Görüşme formu, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Etik Kurulu tarafınca etik açıdan uygun bulunarak

13.12.2023 tarih 2023-18 sayılı karar (Ek 1) ile etik kurul izni alınmış ve araştırma verilerini toplama sürecine başlanmıştır.

Görüşme formunun etik uygunluğu alındıktan sonra 29.12.2023-31.03.2024 tarihleri arasında gerekli randevular alınarak, katılımcılara önceden gönderilmiş görüşme formu ile katılımcılarla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında her görüşme 15-20 dakika arasında gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara görüşme soruları yönlendirilmeden önce ses kaydına izin verilip verilmediği sorulmuş ve izin dahilinde görüşmeler kayıt altına alınmış ve toplam 90 dakikanın üzerinde ses kaydı dinlenerek 18 sayfalık metin elde edilmiştir.

3.6. Araştırma Verilerinin Analizi

Veri analizi, verilerin anlamını tercüme etmeyi içerir. Bu süreç, anlamlı içgörüler elde etmek için insanların söylediklerinin yanı sıra araştırmacının gözlemlediklerini ve okuduklarını birleştirmeyi, indirgemeyi ve yorumlamayı içerir. Somut veriler ve soyut kavramlar arasında gidip gelmeyi, tümevarım ve tümdengeliimi dengelemeyi ve açıklama ile yorumlama arasında geçiş yapmayı gerektiren karmaşık bir süreçtir.

Tablo 5'te genel veri analizi stratejileri farklı yazarların gözünden sunulmaktadır.

Tablo 5.

Seçilen Yazarlar Tarafından Geliştirilen Genel Veri Analiz Stratejileri

Analitik Strateji	Madison (2005)	Huberman ve Miles (1994)	Wolcott (1994)
Taslak fikirler oluşturma		Alan notları içindeki uç noktaları yazma	Tanımlama içindeki belirli bilgileri vurgulama
Notlar alma		Notlardaki yansıtıcı pasajları yazma	
Alan notlarını özetleme		Alan notları ile ilgili bir özet sayfa tasarlama	
Kelimelerle çalışma		Metaforlar oluşturma	
Kodların belirlenmesi	Soyut kodlama veya somut kodlama yapma	Kodlar, hatırlatıcı notlar yazma	
Kodları temalara indirgeme	Dikkat çeken temaları veya modelleri belirleme	Modelleri ve temaları not alma	Kalıpları belirleme

Kodların frekansını hesaplama	Kodların frekansını hesaplama		
Kategorilerle ilişki kurma	Faktör, değişkenler arasındaki ilişkileri not alma, kanıtlarla ilgili mantıksal bir zincir kurma		
Kategorileri literatürdeki analitik çerçeve ile ilişkilendirme	Literatürdeki çerçeve ile birlikte bir bağlama yerleştirme		
Bir bakış açısı oluşturma	Olay yeri, izleyiciler, okuyucular için		
Verileri sunma	Çerçevenin grafiğini veya resmini oluşturma	Benzerliklerini ve farklılıklarını elde etme	Bulguları tablolardaki çizelgelerde, diyagramlarda ve şekillerde gösterme; temkinli karşılaştırma; standart bir durum ile karşılaştırma

Kaynak: Creswell, 2013: 183

Tablo 4 kapsamında farklı veri analiz stratejileri olduğu görülmektedir. Diğer taraftan Wolcott'un verilerden bir tanım oluşturmanın yanı sıra tanımlamayı kültürel antropolojideki kültürel temalarla ve literatürle ilişkilendirmenin önemini tartışmaktadır.

Bu çalışma kapsamında mülakat soruları tematik birer kod olarak ele alınmış ve MAXQDA Programı kullanılarak her soru kapsamında kodlar üretilmiştir. Bu kapsamda her bir soruya temsili bir renk atanmıştır. Kodların üretildiği cümleler işaretlenerek verileri tekrar kodlayan uzmanın da görüşünün net alınması sağlanmıştır.

3.7. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Geçerlik ve güvenirlilik, türü fark etmeksizin herhangi bir araştırmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulması, verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması ile bulguların sunulması aşamalarını ilgilendiren önemli kaygılardır (Merriam, 2018: 200). Geçerlik ve güvenirlilik, yapılan çalışmanın sonuçlarına istinaden inandırıcılık kapsamında en önemli ölçüt olarak değerlendirilmektedir. Nitel araştırmalarda geçerlik, çalışmaya konu olan olay veya olgunun, olduğu haliyle olabildiğince tarafsız bir şekilde sunulmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 269).

Nitel çalışmalarda güvenilirlik çeşitli yöntemlerle ele alınabilir. Güvenilirliği artırmanın bir yolu, araştırmacının yüksek kaliteli bir ses cihazıyla kaydedilen ayrıntılı

saha notlarını yazıya dökmesidir. Ayrıca, yazıya dökülen verileri analiz etmek için birden fazla kodlayıcı kullanmak güvenilirliği daha da artırabilir. Bu noktada kodlayıcılar arasında görüş birliğinin olması gerekmektedir. Nitel araştırmalarda güvenilirlik, tipik olarak birden fazla kodlayıcının yanıtlarıyla değerlendirilen veri setlerinin tutarlılığı ve kararlılığı anlamına gelmektedir (Creswell, 2013: 255).

Çalışmanın geçerliliği kapsamında öncelikle veri kaynağı olan katılımcılarla uzun süreli etkileşim yapılmaya çalışılmış ve yapılan görüşmeler yüksek kaliteli ses cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Elden edilen kayıtlar dinlenmiş ve konuşmalar birebir deşifre edilmiş ve doğruluğu ile alakalı katılımcılardan doğruluğu konusunda teyit alınmıştır.

Bu çalışmanın güvenilirliği kapsamında araştırma süreci, analiz ve sonuçları Hacettepe Üniversitesi, İstatistik Bölümünde doktorasını yapan bir akademisyen ve Hacettepe Üniversitesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümünde doktorasını yapan bilim uzmanı olmak üzere 2 farklı kişi tarafından kontrol edilmiş ve ayrıca araştırmacı tarafından yapılan kodlamaları uzmanların 1’den 5’e kadar kodlaması veya kod değişikliği önerisi verilmesi istenmiştir. Elde edilen puanlar ile SPSS programı vasıtasıyla Kappa kat sayısı elde edilmiştir. Kappa katsayısı Tablo 6’da sunulmaktadır.

Tablo 6.

Kodlamalara ait Kappa Katsayıları

Mülakat Soruları	Value	Sig.
1. Meclis üyesi olarak belediye yönetimi içerisinde etkili olduğunuzu düşünüyor musunuz?	,556	,010
2. Oda temsilcileri veya yöneticileri belediye meclisinin kararlarını meslek odaları lehine etkilemek amacıyla sizinle temasta bulunuyorlar mı?	1,000	,001
3. Meslek odalarının yönetiminde olan bir kişinin belediye meclis üyesi olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?	1,000	<,001
4. Meslek odalarından beklentileriniz nelerdir?	,560	,039
5. Kent konseyleri haricinde meslek odaları belediye yönetimine katkıda bulunmalı mı?	1,000	<,001
6. Meslek odalarının yerel siyasette etkili olduğunu düşünüyor musunuz?	1,000	,002
7. Meslek odaları yerel siyasetin aktörleri olarak değerlendirilebilir mi?	1,000	,002

Kappa katsayısı iki veya daha fazla gözlemci arasında uyumun güvenilirliğini test eden istatistik yöntemidir. Uyum değerleri aşağıda sunulmaktadır:

- < 0 Şansa bağlı olabilecek uyumdan daha kötü uyum olması

- 0.20 *Önemsiz düzeyde uyum olması*
- 0.21 — 0.40 *Zayıf düzeyde uyum olması*
- 0.41 — 0.60 *Orta düzeyde uyum olması*
- 0.61 — 0.80 *İyi düzeyde uyum olması*
- 0.81 — 1.00 *Çok iyi düzeyde uyum olması*

Fleiss tarafından yapılan sınıflamada ise Kappa değerinin 0.75 ve üzeri olması mükemmel, 0.40-0.75 arası orta-iyi, buna karşılık 0.40'ın altında bulunması zayıf uyum olarak değerlendirilmiştir (Akt., Kılıç, 2015: 143).

Elde edilen veriler doğrultusunda, iki uzman arasında uyumların orta-iyi uyum aralıklarında olduğu görülmektedir. Bu kapsamda uzmanların görüşü dikkate alınarak kodlamalarda iyileştirmeler yapılmıştır.

3.8. Bulgular ve Yorum

“*Meslek Kuruluşlarının Yerel Siyasete Etkisi Hakkında Büyükşehir Belediye Meclis Üyelerinin Görüşleri: Eskişehir ve Konya Örneği*” başlıklı çalışmanın bu bölümünde elde edilen verilere ilişkin ayrıntılı bilgiler sunulmuştur.

Çalışmada öncelikle katılımcıların isteği üzerine veri toplama sürecine dahil olan katılımcıların anonimliğini riske atmayacak betimsel veriler sunulmuştur. Katılımcılar cevaplamak istedikleri demografik verilere katkı sağlamışlardır. Katılımcılara ait demografik istatistikler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.

Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	İl	Komisyon Bilgisi	Deneyim (Yıl)
Katılımcı 1	Kadın	-	Eskişehir	-	5
Katılımcı 2	Erkek	38	Eskişehir	Encümen Üyesi-İmar Komisyonu	5
Katılımcı 3	Erkek	-	Konya	İmar Komisyonu	10+
Katılımcı 4	Erkek	63	Konya	Engelsiz Şehir	15
Katılımcı 5	Kadın	48	Konya	Kadın ve Aile	5
Katılımcı 6	Erkek	44	Konya	Plan ve Bütçe	10+

Veri toplama sürecine Eskişehir ilinden başlanmıştır. Büyükşehir Belediye Meclis üyesi olup aynı zamanda kentin en büyük ilçeleri Tepebaşı ve Odunpazarı ilçelerinin de belediye meclis üyesi olan 2 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Konya ilinde de benzer şekilde Büyükşehir Belediye Meclis üyesi olup en büyük ilçeler olan Selçuklu, Karatay ve Meram ilçelerinin belediye meclisinde görev yapan 4 meclis üyesiyle görüşme yapılmıştır.

Veri toplama sürecine dahil olan tüm meclis üyeleri 5 yıl ve üzerinde meclis üyesi olma deneyimini haizdir.

Görüşme kapsamında tüm sorular ayrı bir şekilde ele alınarak MAXQDA Programı kullanılarak ses dosyaları deşifre edilmiş ve soru bazında kodlama gerçekleştirilmiştir. Tüm sorular kapsamında toplam 62 kategori elde edilmiş ve 112 kodlama yapılmıştır. Bu kodlardan 46'sı Eskişehir iline, 66'sı ise Konya iline aittir. Bu kapsamda elde edilen kategoriler ve kod frekansları Tablo 8'de sunulmaktadır.

Tablo 8.

Görüşme Analizi Sonucu Elde Edilen Kodlar ve Frekansları

Sıra No	Kodlar	Frekans	Yüzde	Genel Yüzde
Soru 1: Meclis üyesi olarak belediye yönetimi içerisinde etkili olduğunuzu düşünüyor musunuz?				
1	Komisyonların önemi	4	25,00	3,57
2	Meclis üyesi olarak kısıtlı etkili	3	18,80	2,68
3	Aracılık etme	2	12,50	1,79
4	İkna etme	2	12,50	1,79
5	Grup kararının etkililiği	2	12,50	1,79
6	Belediyenin meclis üyesine verdiği değer	1	6,30	0,89
7	Problem çözme	1	6,30	0,89
8	Meclis üyesi olarak belediyede etkili	1	6,30	0,89
Soru 2: Oda temsilcileri veya yöneticileri belediye meclisinin kararlarını meslek odaları lehine etkilemek amacıyla sizinle temasta bulunuyorlar mı?				
9	Proje sunma	5	33,30	4,46
10	Devamlı temas	3	20,00	2,68
11	Komisyonla temas	2	13,30	1,79
12	Hiyerarşiye uyma	2	13,30	1,79
13	Ayrıcalığı olmama	2	13,30	1,79
14	Bireysel ilişkilerin önemi	1	6,70	0,89
Soru 3: Meslek odalarının yönetiminde olan bir kişinin belediye meclis üyesi olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?				
15	Faydalı	4	19,00	3,57
16	Tarafsızlık	3	14,30	2,68

17	Kişisel menfaat ihtimali	3	14,30	2,68
18	Her odanın temsiliyeti	2	9,50	1,79
19	Sorunların düzgün ifade edilmesi	2	9,50	1,79
20	Mutlaka olmalı	2	9,50	1,79
21	Kısmi temsil	1	4,80	0,89
22	Sorunlarla alakalı daha hızlı kanal	1	4,80	0,89
23	Temsiliyetin devamı	1	4,80	0,89
24	Bütünlük sağlama	1	4,80	0,89
25	Çok seslilik getirme	1	4,80	0,89

Soru 4: Meslek odalarından beklentileriniz nelerdir?

26	Öneri sunma	3	21,40	2,68
27	Yerel yönetimleri desteklemesi	2	14,30	1,79
28	Etkin bir duyuru sistemi	1	7,10	0,89
29	Üyelerinin mesleki gelişimlerine destek vermesi	1	7,10	0,89
30	Üyelerinin kişisel gelişimini desteklemesi	1	7,10	0,89
31	Sorunlar için doğru makama başvuru yapmaları	1	7,10	0,89
32	Üyelerinin arkasında olması	1	7,10	0,89
33	Kararlılık	1	7,10	0,89
34	Üyelerine alınan kararlar ile ilgili eğitimin verilmesi	1	7,10	0,89
35	Üyesiyle sürekli iletişim halinde olması	1	7,10	0,89
36	Yenilikçi hizmetler	1	7,10	0,89

Soru 5: Kent konseyleri haricinde meslek odaları belediye yönetimine katkıda bulunmalı mı?

37	Demokratik karar alma	2	20	1,79
38	Sorunu doğru tanımlamaya katkı	2	20	1,79
39	Mecliste yer almalı	2	20	1,79
40	Mecliste yer almaması	1	10	0,89
41	Dolaylı yolla meclise girme	1	10	0,89
42	Kent konseyinin aktifliğine bağlı	1	10	0,89
43	Kısmen katkı	1	10	0,89

Soru 6: Meslek odalarının yerel siyasette etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

44	Kesinlikle etkililer	5	26,30	4,46
45	Üyelerinin siyasi görüşünü etkiler	3	15,80	2,68
46	Etkili değil	2	10,50	1,79
47	Siyaseti güçlendirme	2	10,50	1,79
48	Üye sayısının etkisi	2	10,50	1,79
49	Şehre dair görüşlerle siyaseti etkileme	1	5,30	0,89
50	Odanın hizmetlerinin etkililiği	1	5,30	0,89
51	Odalar partilerden bağımsız olmalı	1	5,30	0,89

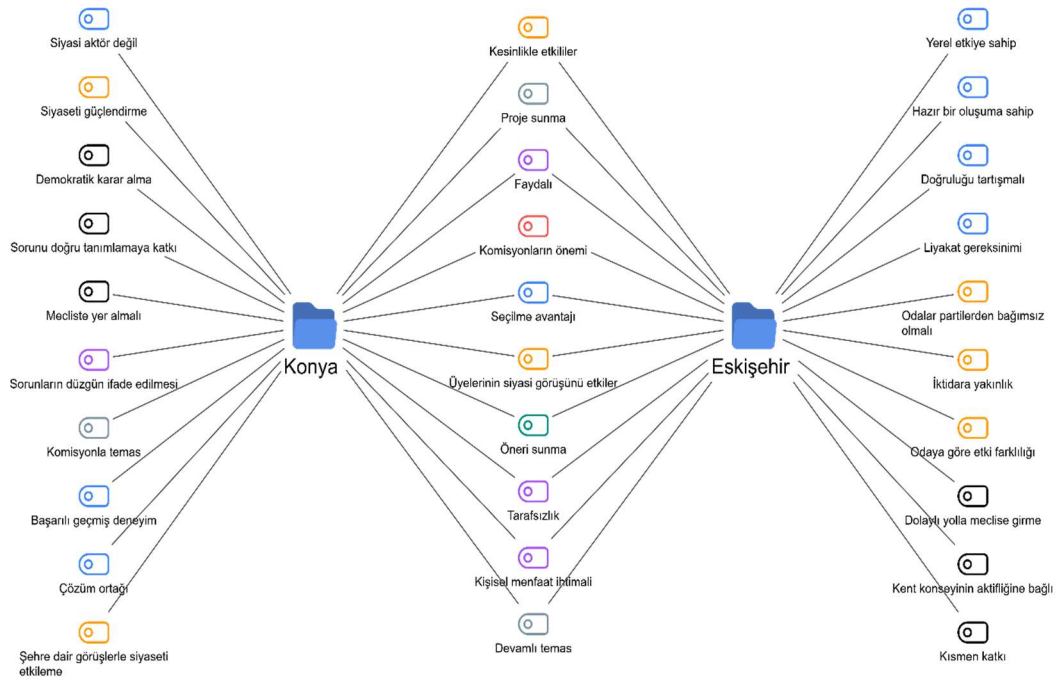
52	İktidara yakınlık	1	5,30	0,89
53	Odaya göre etki farklılığı	1	5,30	0,89
Soru 7: Meslek odaları yerel siyasetin aktörleri olarak değerlendirilebilir mi?				
54	Siyasi aktör değil	4	23,50	3,57
55	Seçilme avantajı	3	17,60	2,68
56	Belediye ile iletişim	2	11,80	1,79
57	Gerçek hayatta örneklerinin olması	2	11,80	1,79
58	Başarılı geçmiş deneyim	1	5,90	0,89
59	Çözüm ortağı	1	5,90	0,89
60	Yerel etkiye sahip	1	5,90	0,89
61	Hazır bir oluşuma sahip	1	5,90	0,89
62	Doğruluğu tartışmalı	1	5,90	0,89
63	Liyakat gereksinimi	1	5,90	0,89
TOPLAM		112		100

Şekil 2’te Eskişehir ve Konya ilinin kodlarının karşılaştırmalı analizi sunulmaktadır. Soruların temsil ettiği renkler aşağıda sunulmaktadır.

1: Kırmızı, 2: Gri, 3: Mor, 4: Yeşil, 5: Siyah, 6: Turuncu, 7: Mavi

Şekil 2.

Eskişehir-Konya İki Vaka Modeli

Şekil 2’ e görüldüğü gibi Eskişehir ve Konya ili arasında görüş farklılığı olmakla birlikte ortak kategorilerde buluşulduğu görülmektedir. Bu kategoriler; kesinlikle etkililer, proje sunma, faydalı, komisyonların önemi, seçilme avantajı, üyelerinin siyasi görüşünü etkiler, öneri sunma, tarafsızlık, kişisel menfaat ihtimali, devamlı temas şeklindedir.

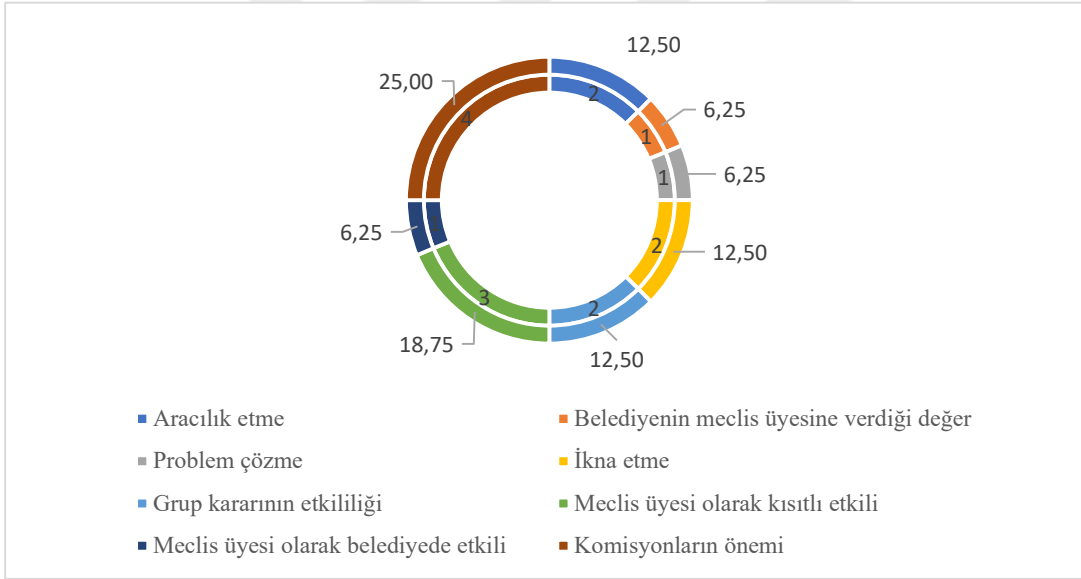
Tüm sorular aşağıda sırayla ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Soru 1: Meclis üyesi olarak belediye yönetimi içerisinde etkili olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Bu soru kapsamında elde edilen kodlar şekil 3’te sunulmaktadır.

Şekil 3.

1. Soru Kod Dağılımı

Bu kapsamda en çok frekansa sahip olan kodun “komisyonların önemi” kategorisinin olduğu görülmektedir.

Komisyonların etkililiği ile alakalı Katılımcı 5;

“Birebir meclis üyeleriyle temas en az oranda oluyor ama komisyonlarla temasları daha yoğun oluyor yani komisyonda dile getiriyorlar az önce anlattığım gibi komisyonda ben şunu görüyorum gerçekten vatandaşın ihtiyacını odaların ihtiyacını karşılamak için

maksimum düzeyde efor sarf edildiğini görüyorum hatta sınırları zorlayacak derecede komisyonun destek olduğu kanaatindeyim. Komisyondan sonra meclise geliyor yoksa birebir ikili diyaloglarla çözülmüyor bu işler.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcı 3 meclis üyelerinin aracılık etmesine dair;

“Bir meclis üyesinin görevi vatandaşın talebini belediyeye aktarmaktır. Demek istediğim; bir mahallenin eksikliği vardır, bir vatandaşın bir problemi vardır, imarla ilgili mesela imar komisyonuna atar. Bu noktada meclis üyesinin görevi problemin çözülmesi için ortadaki problemi belediye başkanına aktarmaktır.”

Katılımcı 1 ise;

“Öncelikle meclis üyesinin görevinden başlayacak olursak, tamamen şahsi fikrim meclis üyeliği aslında halk ile belediye arasındaki köprüyü oluşturmaktır. Bu şekilde düşünülecek olursa halkın talepleri ya da rahatsız olduğu konular varsa ya da beklentiler varsa bununla alakalı tabii ki ilgili birimlere başvurduğunuz zaman gerçekten faydalı olduğunu düşünüyorum.” demiştir.

Bunun yanı sıra meclis üyesi olarak etkili olma konusunda Katılımcı 2;

“Belirli konularda kesinlikle evet ama bazı konularda özellikle eğer mühendisseniz mühendisliklerle alakalı konularda sözünüzü dinletebilirsiniz. Pek çok konusu var belediyenin her konuda da fikir sahibi olsanız bile kararları etkileyemiyorsunuz.” demiştir.

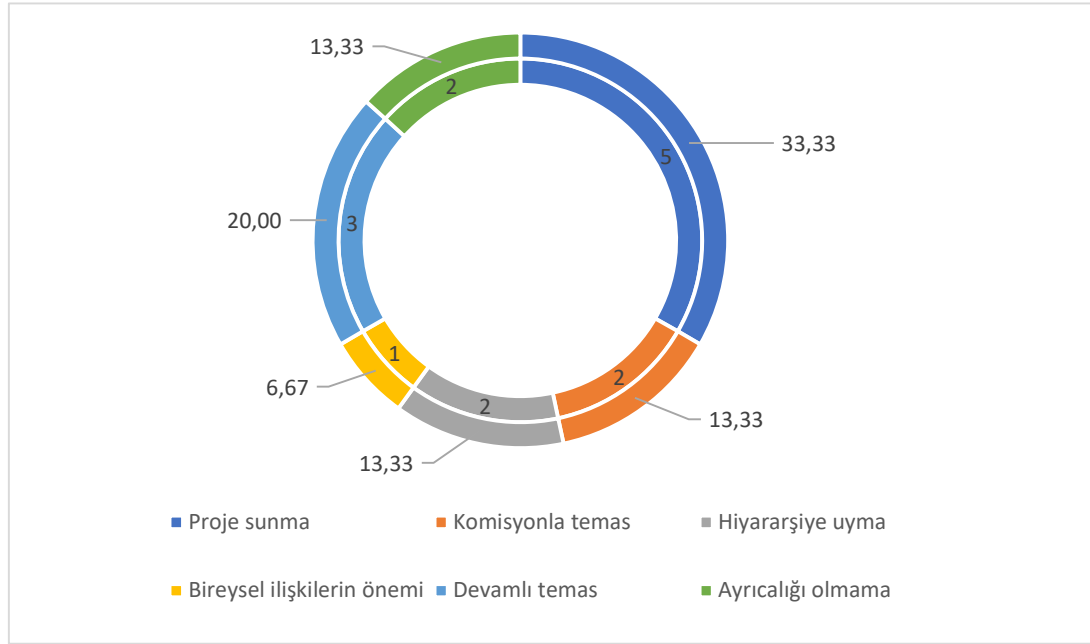
Soruya verilen yanıtlar kapsamında bireysel olarak belediye meclis üyelerinin bir etkililiğinin bulunmasının sadece vatandaşla belediye arasında köprü görevi görerek meclise taşımak olduğu ve asıl tartışmanın komisyonlar aracılığıyla yürütüldüğü görülmektedir.

Soru 2: Oda temsilcileri veya yöneticileri belediye meclisinin kararlarını meslek odaları lehine etkilemek amacıyla sizinle temasta bulunuyorlar mı?

Bu soru kapsamında kodların dağılımı Şekil 4’te sunulmaktadır.

Şekil 4.

2. Soru Kod Dağılımı

Bu kapsamda en çok frekansa sahip olan kodun “proje sunma” kodunun olduğu görülmektedir.

“Proje sunmaya” ilişkin Katılımcı 1;

“Kendi isteklerini derken, bunu şöyle bir örnek verebilirim tabii onların da temsil ettiği bir halk var. Atıyorum bunun adı esnaf olabilir, tüccar olabilir, ticaret erbabı olabilir, sanayici olabilir gibi gibi, eee tabii ki onlar da kendi temsil ettikleri grubu ilgilendiren ve belediyeye ortak bir proje varsa bununla ilgili dileklerini ya da bir şekilde taleplerini iletebilirler. Fakat hani iletildi tamam oldu değil sadece kişilerin ne kadar hani olumlu sonuç alınacak projeler varsa tabii ki karşılıklı temas içinde olacaklardır. Atıyorum buna bir örneklendirme yapacak olursak; şu anda ilk akla gelen örnek diyelim ki işte önümüzde bir Ramazan dönemi var ramazanda esnafın çalışma saati, işte şu bu tabii ki ticaret odasıyla belediyenin ortaklaşa karar verdiği konular

dolayısıyla ortak anlamda tabii ki etkileyici şeyleri oluyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcı 4 ise;

“..... şu anda belediye otobüslerinden tutun da engelliler için örnek vereyim, şu anda belediyenin otobüslerindeki rahat inip binmeler Türkiye Sakatlar Derneği mimarıdır, rampalar olsun, hepsinde Sakatlar Derneği'nin belediyeye göndermiş olduğu belediye meclisine sunmuş olduğu tavsiyelerden bu hale geldi.” şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcı 2 “devamlı temas ve bireysel ilişkilerin önemi” konusunda;

“Ben meclis üyesi olmadan önce, İnşaat mühendisleri odasının yönetimindeydim. Meclis üyesi olurken de olduktan sonra da her daim örgütümle yani meslek örgütümle daima temas halindeyim... Tabii oradakilerle de irtibatımız hiçbir zaman kesilmeyip onların istekleri doğrultusunda talepleri doğrultusunda gerekli yerlerde gerek onların lehine olacak konularda hem onlardan destek alıyorum bilgi anlamında hem de ikna konusunda da daha güçlü oluyorum.” şeklinde ifade etmiştir.

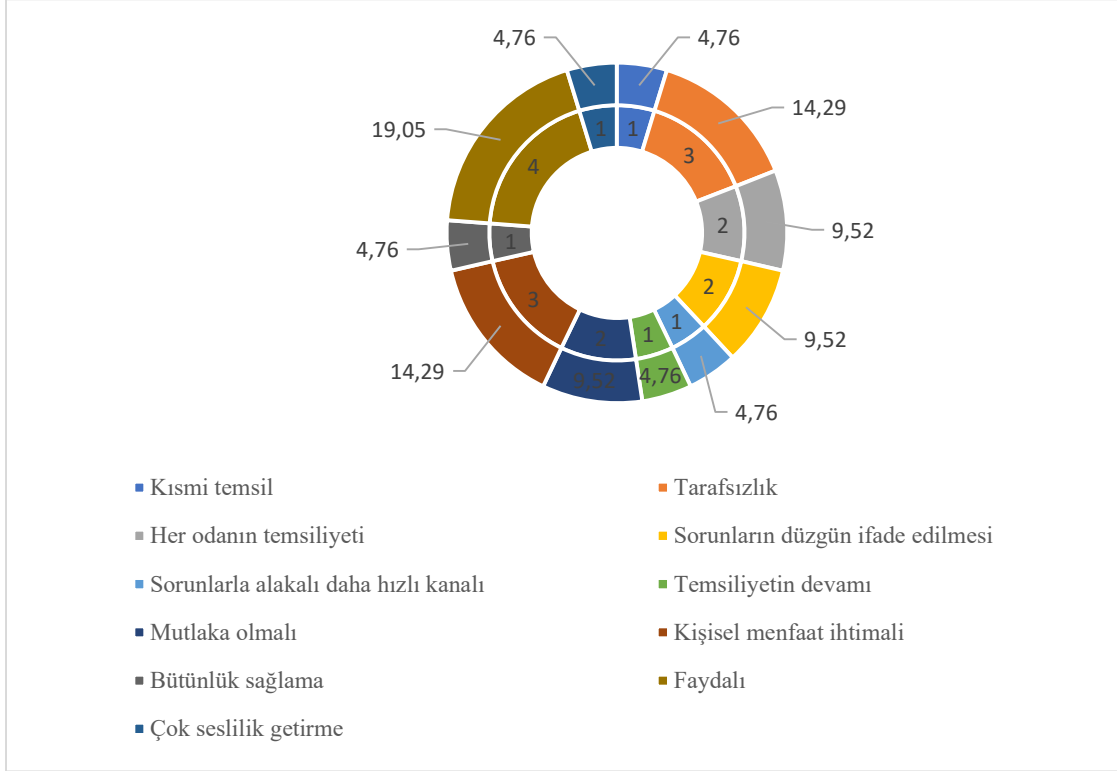
Soruya verilen yanıtlar çerçevesinde belediye meclis üyelerinin daha çok iş birliği ve şehre dair önemli katkı sağlayacak fikirler çerçevesinde değerlendirmeler yaptığı anlaşılmaktadır.

Soru 3: Meslek odalarının yönetiminde olan bir kişinin belediye meclis üyesi olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu soru kapsamında kategorilere ilişkin frekanslar Şekil 5’te sunulmaktadır.

Şekil 5.

2. Soru Kod Dağılımı

Bu kapsamda en çok frekansa sahip olan kategorinin “*faydalı*” kategorisinin olduğu görülmektedir.

“*Faydalı*” kategorisi kapsamında Katılımcı 1;

“*E tabii ki STK’ların temsilcilerinin olması belediyedeki çok sesliliğe bence faydası olacaktır diye düşünüyorum. Bu tamamen şöyle de alakalı tabii bu benim şahsi görüşüm yine onu özellikle belirtiyim.*” belirtmiştir.

Katılımcı 1, “*kişisel menfaat ihtimali*” kapsamında;

“*STK’lar ya da belediye meclis üyeliği bir basamak olarak değil de gerçekten amaca yönelik adımlar atıldığı takdirde tabii ki faydalı olacağını düşünüyorum.*”

...eee tabii ki halkın nazarında şöyle bir imaj var; kişiler başvurdukları zaman kendi işleriyle alakalı olduğu zaman bu bir menfaat sağlanır mı, ama bunun bir otokontrol sistemi var yani işte her müteahhitlik yapan ya da işte her mimar iş alacak işte şunu yapacak bunu yapacak diye bir

kavram olduğunu düşünmüyorum. Çünkü otokontrol sistemi var bunun bir denetimi var. Aksine, aslında doğru bir şekilde yürütüldüğü zaman bu işlerin tabii ki faydalı olacaktır bir inşaat mühendisinin imar komisyonunda yer alması faydalı olacaktır. Yeter ki doğru yönde kullanılsın.”

Katılımcı 5 ise;

“Yani ben görev tanımı doğru kullanıldığı takdirde sıkıntı doğurduğunu düşünmüyorum aksine katkı sağladığını düşünüyorum.” şeklinde ifade etmiştir.

“Her odanın temsiliyeti” kapsamında Katılımcı 2;

“En basitinden şöyle bakmak lazım. Sonuçta belediye meclisleri şehirle ilgili karar verirken şehrin konjonktürüne şehrin dinamiklerine göre karar vermesi lazım. Bu dinamiklerin de bence en önemlisi yine odalar özellikle meslek örgütleri çok önemli. Tabii dernekler, STK'lar da önemli ama birinci öncelik bence Ticaret Odası, Sanayi Odası, İnşaat Mühendisleri Odası vb. başta bunların her birinin temsil hakkı olmalı.”

Katılımcı 5 ise;

“Yani ben görev tanımı doğru kullanıldığı takdirde sıkıntı doğurduğunu düşünmüyorum aksine katkı sağladığını düşünüyorum. Program geliştirme, mesleğin, meslektaşların geliştirilmesiyle alakalı bir katkı olabilir. Ben hatta hepsinin bir temsilcisi bile olması gerektiğini düşünüyorum doğru isimler tercih edildiği takdirde.” şeklinde ifade etmiştir.

“Tarafsızlık” kapsamında Katılımcı 6;

“... belediye meclisinin alacağı kararın tarafsız olması gerektiğini düşünüyorum taraflı bir yaklaşımın doğru olmayacağını düşünüyorum dolayısıyla buradaki meslek odasının belli bir orana kadar oransal olarak temsil edilebilir zaten kanunda da bun aykırı bir şey yok görev alabilir. Fakat etik olarak bunun oransal bazda çok yüksek olmasını doğru bulmuyorum.”

Katılımcı 2 ise;

“Şöyle dediğim belki o bağlamda yanlış anlaşılabilir, ben hem meslek örgütünde hem de belediye meclisinde olmasını savunmuyorum. Meslek örgütünde daha önce dirsek çürütmüş birisi bu sefer belediye meclisinde farklı bir dönemde belediye meclisinde olması ideal. İkisi aynı anda olmaması gerekiyor çünkü meslek örgütümüze güvenmemiz gerekiyor.” şeklinde ifade etmiştir.

“Sorunlarla alakalı daha hızlı iletişim kanalı” kategorisine ilişkin Katılımcı 2;

“Yararı illaki vardır. Şimdi hem ticaret odasında hem de belediyede olunca iletişim daha çabuk kurulabiliyor, istediğiniz bir problem varsa bunu belediyede gündeme getirebiliyorsunuz o yönden tabii iyiliği var.” şeklinde ifade etmiştir.

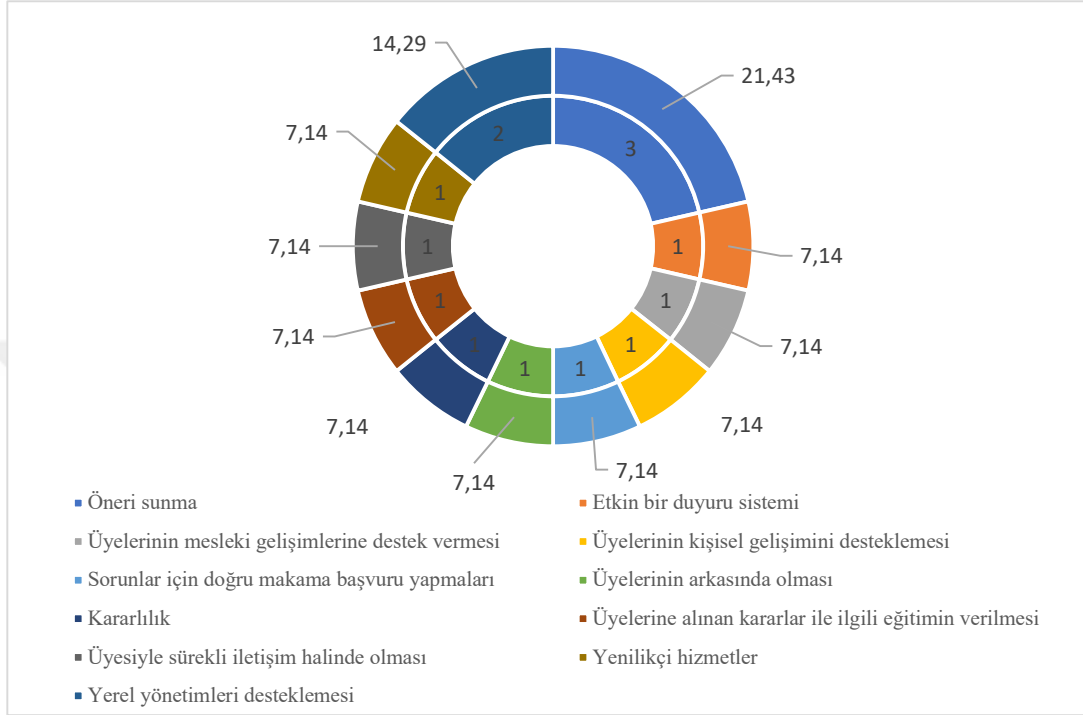
Soruya verilen cevaplar doğrultusunda belediye meclis üyeleri bir yandan çok sesliliğe katkı sağlayacağını dile getirirken bir yandan da görev tanımının doğru kullanılmasını kişisel çıkarlar doğrultusunda kullanılmamasını istemektedir. Bunun yanı sıra belediye meclis üyelerinin çoğunluğu meslek odalarının yönetiminden bir kişinin mecliste olmasını faydalı bulmaktadır hatta bazı meclis üyeleri her odayı temsilen bir kişinin olmasını savunmaktadır.

Soru 4: Meslek odalarından beklentileriniz nelerdir?

Bu soru kapsamında kategorilere ilişkin frekanslar Şekil 6’da sunulmaktadır.

Şekil 6.

4. Soru Kod Dağılımı

Bu kapsamda en çok frekansa sahip olan kodun “öneri sunma” kategorisinin olduğu görülmektedir.

“Öneri sunma” kategorisi kapsamında Katılımcı 6;

“Biraz önce de ifade ettiğim gibi, meslek odalarını alanıyla ilgili olan konularda hem belediyeye fikir sunarak katkı sağlamaları uygulamada yaşadıkları problemler çünkü her alınan karar yüzde yüz doğrudur diye bir şey yok hata yapılıyor olabilir varsa bu tür hatalar düzeltilmesi konusunda meclise öneride bulunup katkı sağlayabilirler onda da ne gerekiyorsa gerekli düzenlemeler belediye meclisinin kararıyla yeniden düzenlenebilir. Bu konuda aktif olduklarını düşünüyorum, yani yaşanan problem direkt belediyeye öneri olarak gelebiliyor veya şehre katkı sağlayacak bir öneri yani şöyle bir düzenleme yapılırsa şehre artı bir değer sağlar diye yapılan öneriler biliyorum.” şeklinde ifade etmiştir.

“Yenilikçi hizmetler ve yerel yönetimleri desteklemesi” kapsamında Katılımcı 1;

“... Şimdi tabii ki bu açıdan düşünenecek olursanız odaların aslında bir şekilde yerel yönetimleri desteklemesi ve yerel yönetimlerle ortak projeler yaparak biraz daha zenginleşmesi gerekiyor diye düşünüyorum.”

Katılımcı 4 “yerel yönetimleri desteklemesi” kapsamında ise;

“Tabii ki muhakkak var meslek odalarından, en azından bak belediyelere destek olup katkı sağlamaları gerekir. Ben örneğin bir sanayiciyim. Belediye bir iş vardır, mutlaka ruhsat işi vardır çeşitli girişimler vardır. Buralardan belediyelere destek hem bilgi amaçlı veya gerektiği yerde maddi veya manevi derler ya.” şeklinde ifade etmiştir.

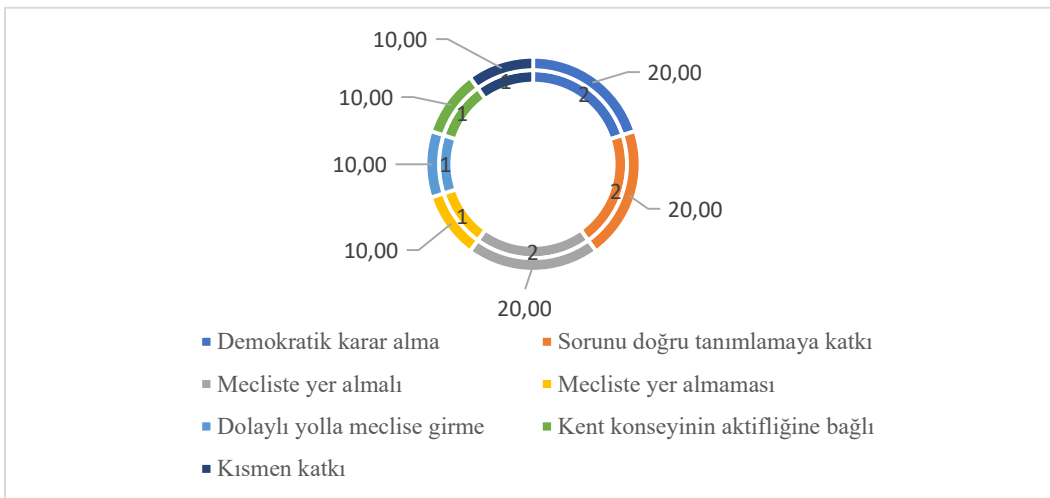
Soruya verilen yanıtlar kapsamında belediye meclis üyeleri meslek kuruluşlarından kendilerini desteklemelerini beklemektedir. Aynı zamanda kendi görev alanlarını ilgilendiren konularda da belediyeye öneri sunmalarını istemektedirler.

Soru 5: Kent konseyleri haricinde meslek odaları belediye yönetimine katkıda bulunmalı mı?

Bu soru kapsamında kodlara ilişkin frekanslar Şekil 7’de sunulmaktadır.

Şekil 7.

5. Soru Kod Dağılımı

Bu kapsamda en çok frekansa sahip olan kodun “*demokratik karar alma, sorunu doğru tanımlamaya katkı ve “mecliste yer almalı”* kodlarının olduğu görülmektedir.

“*Demokratik karar alma*” kodu kapsamında Katılımcı 5;

“*Yani bu kararlar çok önemli kararlar mecliste alınan kararlar, gerçekten vebal isteyen kararlar. Ve bu bir tek kurumun veya tek kişinin tekelinde olmamalı çözüm ortakları olursa paydaşlar olursa daha sağlıklı daha reel daha objektif kararlar çıkar diye düşünüyorum.*”

Katılımcı 6 ise;

“*Sadece kent konseylerinden ziyade belli örneğin, ticaret odası, sanayi odası, ticaret borsası gibi bu tür odalar da esnaf ve sanatkârlar odası, bu tür odalar da belediyelerin alacağı kararlar için katkıda bulunmalı. Varsa yaşadıkları problemler ve şehre katkı sağlayacak önerileri varsa tabii ki katkıda bulunmalı. Hep beraber yönetim. Sadece başkan meclis şehir hakkında karar alıp da diğer tarafların görüşü eleştirisi olmadan başına buyruk bir hareket şehre bir katkı sağlamayacaktır diye düşünüyorum.*” ifade etmişlerdir.

“*Sorunu doğru tanımlamaya katkı*” kodu kapsamında Katılımcı 5;

“*...çözüm ortakları olursa paydaşlar olursa daha sağlıklı daha reel daha objektif kararlar çıkar diye düşünüyorum. Sektörün içerisindeki birisi bunu çok daha önceden farkında olur bunu yaşayan birisinin paylaşması ile gözlemleyen birisinin paylaşması aynı sonucu doğurmaz diye düşünüyorum.*” şeklinde ifade etmiştir.

“*Mecliste yer almalı*” kodu kapsamında Katılımcı 5;

“*Mecliste görüş bildirsin. Yani bu kararlar çok önemli kararlar mecliste alınan kararlar, gerçekten vebal isteyen kararlar.*”

“*Kent konseyinin aktifliğine bağlı*” kodu kapsamında Katılımcı 1;

“*Tamamen olması gerekmez diyemem, biraz önce de ifade ettiğim gibi kent konseyleri çok güçlü bir şekilde oluşum sağlayabiliyorsa bir şekilde de aktif ise fakat ben biliyorum ki birçok şehirde de kent konseylerini de takip etmeye çalıştığım kadarıyla her bölgede aktif*

değiller. Aktifleştiği zaman belki hani gerek olmayabilir ama kent konseyleri aktif hale gelirse böyle bir şeye katılıyorum. Kent konseylerinin ne kadar aktif olmasıyla alakalı bu.” şeklinde ifade etmiştir.

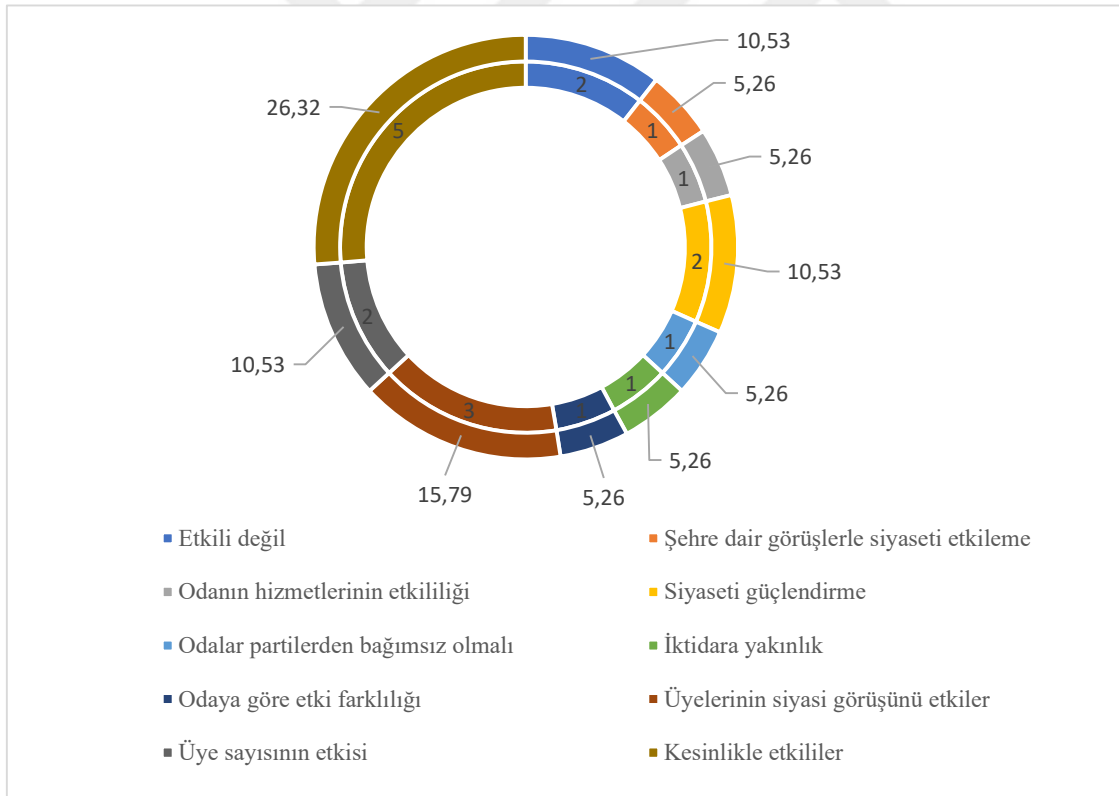
Soruya verilen cevaplar kapsamında meclis üyeleri demokrasiye katkı sağlayacakları düşüncesinden yola çıkarak meslek kuruluşlarının da yönetime katkıda bulunmasını istemektedir. Bunun yanı sıra kent konseyinin işlevine ve etkililiğine bağlı olarak da değişebileceği ifade edilmiştir.

Soru 6: Meslek odalarının yerel siyasette etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

Bu soru kapsamında kodlara ilişkin frekanslar Şekil 8’de sunulmaktadır.

Şekil 8.

6. Soru Kod Dağılımı

Bu kapsamda en çok frekansa sahip olan kodun “kesinlikle etkililer” kodunun olduğu görülmektedir. Katılımcı 1 bu kapsamda;

“Aaa ben kesinlikle düşünüyorum çünkü sonuç olarak meslek odalarının bir üyelik sistemi var ve işte on beş bin üyesi var on bin üyesi var. Eğer belli bir siyasi görüşü varsa bir şekilde üyelere bunu ifade edebiliyor. Dolayısıyla da bu da bir yönlendirmeye girebiliyor. Etkin olduğu konusunda.”

Katılımcı 5 ise;

“Yerel siyaset figürlerinin kesinlikle odalardan destek alması onu güçlü kılacaktır icraatları noktasında değil ama seçimi konusunda kesinlikle etkilidir.”

“Üyelerinin siyasi görüşünü etkiler” kodu kapsamında Katılımcı 2,

“Sonuç itibariyle odanın başkanı derse ki bizim lehimize olan iktidara yakın olmak, örgüt de ona göre başkanın desteklediği gibi bu konu da destekleyip ona göre oy verir.”

“Etkili değil” kodu kapsamında Katılımcı 6;

“Odalarda üyelerin genel görüşünü etkilemeye yönelik konuşmalar yapılabiliyor bazen eleştiriler veya tam tersi destek olmak için övgüler de yapılabiliyor fakat üyelerin genel kanaatini değiştirir mi bilmiyorum. Siyasetin kurumunda seçimle geliniyor biliyorsunuz. Herkesin de oy hakkı var kendi akıl süzgecinden geçirerek karar veriyordur orda üye olmasından ziyade bir seçmen konuşulan kişi. Etkisi vardır ama yüzde yüz etkili midir zannetmiyorum. Çünkü herkesin bir siyasi görüşü oluşmuş oluyor.” şeklinde ifade etmiştir.

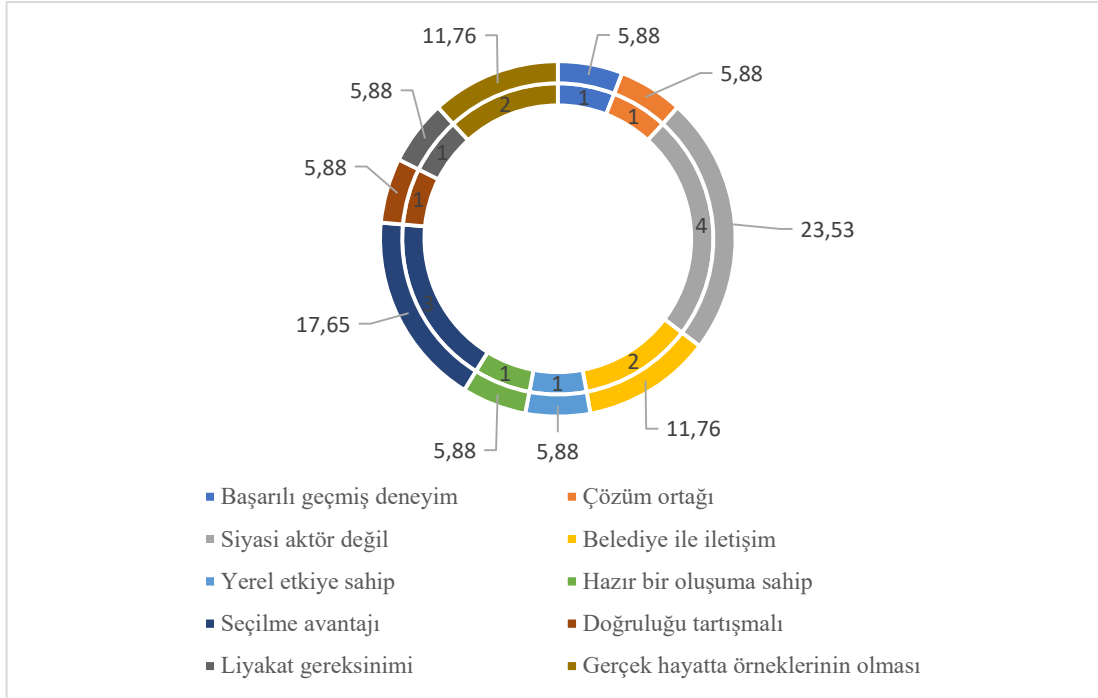
Soruya verilen yanıtlar kapsamında belediye meclis üyeleri meslek kuruluşlarının temsil ettikleri kitle ve büyüklükleri itibariyle yerel siyasette etkili olabileceğini belirtirken diğer yandan da herkesin odalardan bağımsız olarak bir siyasi görüşü olduğunu belirterek etkili olmadığını düşünmektedir.

Soru 7: Meslek odaları yerel siyasetin aktörleri olarak değerlendirebilir mi?

Bu soru kapsamında kodlara ilişkin frekanslar Şekil 9’da sunulmaktadır.

Şekil 9.

7. Soru Kod Dağılımı

Bu kapsamda en çok frekansa sahip olan kodun “siyasi aktör değil” kodunun olduğu görülmektedir. Katılımcı 4 bu kapsamda;

“Değerlendirilemez tabii. Şimdi meslek kendi mesleği değil. Siyaset başka bir sektör diyelim yani siyaset farklı bir şey. Şimdi bir ticaret odası veya sanayi odası kendi mesleğiyle alakalı ihracatıdır, imalatıdır, üretimidir, iş yerleriyle ilgili yapılacak yerleridir o kendi konusunda uzmanlaşması lazım bana göre. Siyasi görüşü elbette olur ama aktif siyasete geldiği zaman orda bir karışıklık olma ihtimali yüksek.”

Katılımcı 6 ise;

“Yani siyasetin aktörü olarak değerlendirmek ne kadar doğru olur bilmiyorum. Çok direkt aktör olarak değerlendirmenin doğru olmayacağını düşünüyorum. Demin bahsettiğim gibi siyaset kurumunun kendi içerisinde değerlendirilmesi lazım. E, onun belli bir

işleyişi var. Siyaset yapacaksa o alanla ilgili yönelmeli yani.” şeklinde ifade etmiştir.

“Seçilme avantajı” kodu kapsamında Katılımcı 2;

“Kesinlikle daha şanslılar. Bir kere hazır bir örgütleri var hazır bir teşkilatları var. Onları desteklemeye hazır hem bütçe olarak hem kişi sayısı olarak arkalarında olan bir teşkilatla birlikte geliyorlar. O yönden daha şanslılar. Yerel etkililer mi evet etkililer genelde de etkililer.”

Katılımcı 5 ise;

“... şans faktörü çok daha yüksek diğer rakiplerine göre 10-0 önde başlıyorlar o yol haritasında ilerlemeye bir şekilde temasın var o isimlerle. O pozisyonla alakalı bir arayış varsa o yerel siyasetin aktörleri de hem şöyle siz onların kafasında aklında güncel bir isim oluyorsunuz. Amerika’yı yeniden keşfetmeye gerek yok sizi artınızla eksinizle güçlü yanlarınızla tanıyorlar. Dolayısıyla yeni bir figüran arayışına geçmeden mevcutlardan seçimlerini yapıyorlar ben hep bunu görüyorum zaten. Şimdi diyelim ki aday listesi çıksın, bakıyorsunuz mutlaka bu seçimi yapan kişilerle organik ya da inorganik kısa, orta, uzun vadeli bir bağı var. Dolayısıyla odalar da yerel siyasete yakın yani onun çözüm ortaklarından biri olduğu için şans faktörleri çok çok yüksek.” şeklinde ifade etmiştir.

“Liyakat gereksinimi” kodu kapsamında Katılımcı 1;

“Siyaseten düşünülecek olursa siyasi temsilcilerin belli bir dönem örgütte görev alıp kademe kademe liyakatli bir şekilde yani dediğim gibi gençlik kollarından başlar ilçe yöneticiliği yapar il başkanlığı yapar, meclis üyeliği yapar. Ondan sonra yükselerek gelirse biraz daha ideolojik olarak baktığınız zaman aslında olması gereken şekil bu şekil. Günümüzdeki maalesef siyasi partilerde yetişen ya da işte bu platforma giren kişilerle de alakalı bir durum bu.”

“Başarılı geçmiş deneyim” kapsamında Katılımcı 6;

“Seçmen tarafından bakıldığı zaman tabii şöyle bir şey oluşuyor genellikle tanınan bilinen bir kişi mi geçmişte ne görevlerde bulunmuş, o görevlerde başarılı olmuş mu ona bakıyor seçmen. Ona göre bir karar veriyor. Oradaki aldığı görevlerde ilerde siyasi bir göreve gireceği zaman siyasete atılacağı zaman illaki etkili olacaktır diye düşünüyorum. Seçmene eğer başarılı olduysa görevlerinde kendini anlatırken illaki anlatacak bunu Örnek veriyorum Ticaret Odası başkanlığı onu illaki kullanacaktır. Seçmen üzerinde müspet veya menfi bir etki yapacaktır.” şeklinde ifade etmiştir.

Soruya verilen yanıtlar kapsamında belediye meclis üyeleri siyasi aktör olma şansının daha yüksek olacağını düşünürken bir yandan da hem siyasetin farklı bir alan olması dolayısıyla siyasi bir aktör olarak değerlendirilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda liyakat gereksinimi de olduğunu belirtmişlerdir.

SONUÇ

Meslek kuruluşları; mesleki standartlar oluşturma ve etik, üyelerinin savunuculuğunu yapma ve temsil, eğitim, öğretim faaliyetleri sunma açısından hem kendi alanlarının hem de hizmet ettikleri toplumların şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu kuruluşlar üyelerinin iş birliği yapmaları, bilgi paylaşımları ve yüksek düzeyde standartları ve etik uygulamaları sürdürmeleri için temel platformlar sağlamaktadır. Verdikleri hizmetler dolayısıyla politika geliştirmeyi etkilemektedir ve üyelerinin mesleklerini geliştirmelerinde kapasitelerini geliştirmelerinde rol oynamaktadırlar. Ayrıca, üyeleri için savunucu bir rol üstlenmektedirler, üyelerinin mesleki faaliyetlerini denetlemekte ve çalışmalarının genel kalitesini ve toplum üzerindeki etkisini artırmaktadırlar.

Öte yandan yerel siyaset, vatandaşların günlük yaşamlarını doğrudan etkilemektedir. Yerel yönetimler, sorumlu oldukları sınırlar kapsamında; çevre temizliği sağlama, alt yapı hizmetleri sunma, yol ve ulaşım hizmetleri geliştirme, şehir planlaması yapma, eğitim ve kültür hizmetleri sunma, sosyal yardım hizmetleri geliştirme ve kanunda belirtilen vergileri toplama vb. gibi mali işlerden sorumludurlar ve bu konularda kararlar almaktadırlar. Yerel siyasete aktif katılım, topluluk ihtiyaçlarının ve tercihlerinin politika oluşturma sürecine yansıtılmasını sağlamaktadır. Yerel siyasete katılım aynı zamanda vatandaşların seçilmiş yetkilileri sorumlu tutmasına, şeffaflığı teşvik etmesine ve sivil sorumluluğu desteklemesine olanak tanımaktadır.

Özellikle büyükşehirlerde yer alan ve üye sayısı fazla olan ticaret odası, sanayi odası, esnaf ve sanatkârlar odası gibi meslek kuruluşları üye sayısı itibarıyla düşünülecek olursa bu kuruluşlar yerel halkın önemli bir bölümünü temsil kabiliyetine sahiptir. Bu noktada meslek kuruluşlarının yerel yönetimlerle ilişkilerinde nasıl bir tablo çizdiği araştırmamız kapsamında merak konusudur. Bu çalışmanın amacı, meslek kuruluşlarının yerel siyaseti nasıl etkilediğini araştırmaktır. Bu nedenle Eskişehir ve Konya ili ile sınırlı olmak üzere 6 meclis üyesi ile derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucuna göre, 7 adet soru üzerinden kodlar üretilmiştir. Üretilen kodlar 2 uzman görüşü alınarak güvenilirliği test edilmiştir. Düzeltme verilen kodlar yeniden kodlanmıştır.

1. Soru “*Meclis üyesi olarak belediye yönetimi içerisinde etkili olduğunuzu düşünüyor musunuz?*” kapsamında, belediyenin meclis üyesine verdiği değer, problem çözme, ikna etme, grup kararının etkililiği, meclis üyesi olarak kısıtlı etkili, meclis üyesi olarak belediyede etkili, komisyonların önemi, aracılık etme olmak üzere 8 adet kod üretilmiştir. Bu kapsamda, belediyenin meclis üyesine bireysel olarak değer verip vermediği, belediye meclis üyesinin problem çözme ve ikna yeteneğine sahip olduğu, bireysel kararlardan ziyade grup kararlarının etkili olduğu ve bu nedenle kısıtlı bir etkiye sahip olduğu, komisyon kararlarının daha önemli olduğu ve meclis üyesinin vatandaşla hükümet arasında aracı rol oynadığı öne çıkmaktadır. Bu soru kapsamında özellikle komisyonların önemine değinilmiştir. Bu kapsamda bireysel ilişkiler olsa bile mecliste komisyon kararları daha büyük önem taşımakta ve komisyonlar etkili olmaktadır.

Cansever ve ark. (2018), Isparta’da belediye meclis üyeliğinde etkililiği üzerine yaptıkları çalışmada meclis üyelerine fikirlerini beyan edip etmediğini sormuştur. Bu bağlamda meclis üyelerinin %73,9’unun fikir beyan ettiği ancak beyan ettikleri fikirlere yönelik parti grubundan bağımsız hareket etmeyenlerin oranı ise %73,9’dur. Ancak bağımsız hareket etme olarak da yorumlanabilecek karara şerh koyma konusunda %43,5’i fikir beyan etmiştir. Bu noktada meclis üyelerinin bireysel bir tercihten ziyade mensubu oldukları partinin görüşlerine yönelik fikir beyan etmesine rağmen bireysel olarak da kararın tersine yönelik görüş bildirdikleri yönünde yorumlanabilir.

Çalışmamızda da en büyük frekansa komisyonların önemi ve meclis üyesi olarak kısıtlı etkiye sahip olmasının grup kararına uyma, parti kararına uymadan kaynaklı olduğu düşünülebilir.

Soru 2, “Oda temsilcileri veya yöneticileri belediye meclisinin kararlarını meslek odaları lehine etkilemek amacıyla sizinle temasta bulunuyorlar mı?” kapsamında, proje sunma, komisyonla temas, hiyerarşiye uyma, bireysel ilişkilerin önemi, devamlı temas ve ayrıcalığı olmama kodu olmak üzere 6 adet kod üretilmiştir. Bu kapsamda, %33,30 oranında belediye meclis üyeleri meslek kuruluşlarının proje sunma, ortak projede yer alma anlamında temasta bulunmasını istemektedir. %20 oranında meclis üyesi ise yerel yönetimler ile devamlı temasın etkili olduğunu belirtmiştir. Kararlar adına komisyonla temasın önemli olduğunu, temasa geçerken hiyerarşiye dikkat etmenin önemli olduğunu, yerel yönetimler ile bireysel ilişkilerin

önemli olduğunu ve iletişime geçme ve kararı etkileme konusunda meslek kuruluşlarının ayrıcalığı olmadığını da belirtmişlerdir.

Taştekin (2020), STK'ların yerel yönetimlerin izin verdiği kadarıyla yönetime dahil olduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra hem yerel yönetimlerin hem de STK'ların demokrasinin vazgeçilmez unsuru oldukları bilincinde ortak, karşılıklı iş birliği halinde yerel politikaların belirlenmesinde rol alması gerektiğini ve bu şekilde katılımcı bir toplum yapısını şekillendirmesine öncülük etmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu noktada araştırmamız kapsamında da meclis üyeleri proje sunma yolu ile iş birliği halinde olmalarının faydalı olduğunu belirtmektedir.

Soru 3, "Meslek odalarının yönetiminde olan bir kişinin belediye meclis üyesi olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?" kapsamında kısmi temsil, tarafsızlık, her odanın temsiliyeti, sorunların düzgün ifade edilmesi, sorunlarla alakalı daha hızlı kanalı, temsiliyetin devamı, mutlaka olmalı, kişisel menfaat ihtimali, bütünlük sağlama, faydalı, çok seslilik getirme olmak üzere 11 adet kod üretilmiştir. Bu kapsamda, %19 oranında faydalı öne çıkmaktadır. Buna karşın %4.8 oranında da kısmi temsil olması gerektiği cevabı alınmıştır. %9,5 oranında ise her odanın temsiliyeti olması gerektiği belirtilmiştir. Buna karşın kişisel menfaatlerin söz konusu olabileceği yönünde %14.3 oranında görüş beyan edilmiştir. Araştırmamızla benzer şekilde, Görün (2003), doktora tezi kapsamında yaptığı çalışmasında İzmir-Konya ve Ağrı il genel meclisi üyelerinin yerel demokrasi ve yerel katılım algılarına yönelik durumu tespit etmek amacıyla 182 meclis üyesine anket uygulamıştır. Yerel yönetimlerin etkin ve verimli hizmet yapabilmesinde, sivil toplum kuruluşları ile ilişki içinde olmasının gerekli olup olmadığı sorusuna, genel olarak meclis üyelerinin % 54.9'u tamamen gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde % 67 oranında rasyonel ve verimli hizmet üretme anlamında sivil toplum kuruluşları ile ilişki içinde olunması gereği ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda genel olarak İl genel meclisine doğal üye olması gerekenler hangileridir sorusuna katılımcılar, meslek kuruluşları; % 31.6 ve sanayi ve ticaret odası başkanları % 14.6'ı oranında evet doğal üye olmalıdır demişlerdir.

Aynı zamanda, Altınel ve Özmen (2024) de Eskişehir ilindeki büyükşehir ve ilçe belediye başkanlarıyla derinlemesine mülakat gerçekleştirerek belediye meclis üyelerinin seçimi ve niteliklerine yönelik araştırma yapmışlardır. Bu kapsamda belediye başkanlarının tamamı seçilme yeterliliğine sahip olan herkesin belediye

meclisi üyesi olabileceğini belirtmiştir. Belediye başkanlarının önemli bir çoğunluğu mecliste alınan kararların yerindeliği açısından meclis üyelerinin bilgi ve uzmanlığa sahip nitelikli kişilerden oluşması gerektiğini ifade etmiştir. Bu noktada meslek odalarının yönetiminde söz sahibi olanların şehrin sorunlarına ilişkin sahip oldukları teknik bilgileriyle alakalı raporlar sunarak, komisyonlara katılarak fayda sağlayabilecekleri söylenebilir.

Soru 4, “Meslek odalarından beklentileriniz nelerdir?” kapsamında öneri sunma, yerel yönetimleri destelemesi, etkin bir duyuru sistemi, üyelerinin mesleki gelişimine destek vermesi, üyelerinin kişisel gelişimini desteklemesi, sorunlar için doğru makama başvuru yapmaları, üyelerinin arkasında olması, kararlılık, üyelerine alınan kararlar ile ilgili eğitimin verilmesi, üyesiyle sürekli iletişim halinde olması ve son olarak yenilikçi hizmetler olmak üzere 11 adet kod üretilmiştir. Bu kapsamda %21.40 oranıyla öneri sunma en yüksek kod olarak ön plana çıkmıştır. Bu bağlamda meclis üyeleri, meslek kuruluşlarından yerel hizmetlerle alakalı ortak proje yapabilecekleri, yerel hizmetleri iyileştirici konularda öneri sunmalarını beklemektedir. Benzer şekilde %14.30 oranında yerel yönetimleri desteklemesini istemektedirler. Savas (1982) da devletin kâr amacı gütmeyen kuruluşlarla sözleşme yapmasının, kamu fonları için kâr amacı gütmeyen ve kâr amacı güden kuruluşlar arasında rekabeti teşvik ederek kentsel hizmetlerin verimliliğini artırmaya da yardımcı olabileceğini söylemektedir.

Soru 5, “Meslek odalarının yönetiminde olan bir kişinin belediye meclis üyesi olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?” kapsamında, demokratik karar alma, sorunu doğru tanımlamaya katkı, mecliste yer almalı, mecliste yer almamalı, dolaylı yolla meclise girme, kent konseyinin aktifliğine bağlı ve kısmen katkı olmak üzere 7 adet kod üretilmiştir. Bu kapsamda, belediye başkanlarının ve yönetiminin çeşitlilik bağlamında çok yönlü düşünmesi ve tek başına karar almaması anlamına gelen “demokratik karar alma” %20 oranı ile en yüksek değere sahiptir. Benzer şekilde sorunu doğru tanımlamaya katkı ve mecliste yer almalı kodları da aynı oranda değere sahiptir. Bu noktada meclis üyeleri kent konseyleri haricinde belediye yönetimine katkıda bulunmasını istemektedirler. Lamba ve Kerman (2016), Antalya, Afyonkarahisar ve Burdur ilinde kent konseylerinin belediye meclislerinin gündeminin belirlenmesindeki etkisini araştırdıkları çalışmada, Antalya ve Afyonkarahisar kent konseyi üyelerinin belediye meclisinde gündem belirlemede

etkili olduklarını, Burdur kent konseyi üyelerinde ise bu etkinin düşük kaldığını tespit etmişlerdir. Bu çalışma “demokratik karar alma” bağlamında araştırma sonucumuzu desteklemektedir. Benzer şekilde Taştekin (2020), yerel kamusal politikaların belirlenmesinde yerel yönetimlerin tek aktörlü bir varlığının yer almasının yetersiz olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda bu politikaların belirlenmesi hususunda çok aktörlü bir ortaklığa önem verilmesi önem taşımaktadır. Demokrasinin işleyişinde katılımın önemli olduğu ve toplumsal örgütlenmelerin de demokrasinin olduğu yerde olduğunu vurgulamaktadır. Görün (2003)’ün, il genel meclisi üyeleriyle anket yaptığı doktora tezinde, İzmir-Konya ve Ağrı il genel meclisi üyelerinin yerel demokrasi ve yerel katılım algılarına yönelik durumu tespit etmek amacıyla 182 meclis üyesine anket uygulamıştır. İl genel meclisi toplantısında görüş ve önerilerini kimler açıklamalıdır sorusuna ankete katılanlar il bazında, muhtar; % 84.8, meslek kuruluşları; % 43.6, sanayi ve ticaret odası başkanları; % 26.8 oranında evet cevabı vermişlerdir. Bu çalışma da oda yönetimindeki kişilerin belediye yönetimine katkı sağlayabileceği savını desteklemektedir.

Araştırmamız kapsamında kent konseyinin aktifliğine bağlı olarak belediye yönetiminde yer almalı kodu %10 oranında değere sahiptir. Güler ve Mutlu (2015), belediye başkanları ve meclis üyelerinin kent konseyi algısı üzerine yaptığı çalışmasında, belediye meclis üyelerinin etkin olmayan, göstermelik kurumlar olduğunu tespit etmiş ve meclis üyelerinin olumsuz bir algısı olduğu sonucuna varmışlardır. Önder ve Güler (2016), yerel demokrasi açısından kent konseyleri üzerine Kütahya’da araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucuna göre, kent konseylerinin yerel demokrasi bağlamında bekleneni vermekten uzak olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda bir taraftan kent konseylerinin katılımcı demokrasi çerçevesinde yerel faaliyetlerde etkinliğinin artırılması, diğer taraftan meslek kuruluşlarının alanlarına göre yerel hizmetlere yönelik öneri geliştirme ve teknik bilgi desteği sunma yoluyla katılımlarının sağlanması hedeflenmelidir.

“Soru 6, Meslek odalarının yerel siyasette etkili olduğunu düşünüyor musunuz?” kapsamında, kesinlikle etkililer, üyelerinin siyasi görüşünü etkiler, etkili değil, siyaseti güçlendirme, üye sayısının etkisi, şehre dair görüşlerle siyaseti etkileme, odanın hizmetlerinin etkililiği, odalar partilerden bağımsız olmalı, iktidara yakınlık, odaya göre etki farklılığı olmak üzere 10 adet kod üretilmiştir. Bu kapsamda %26.30 oranında kesinlikle etkililer oranı ile kesinlikle etkililer ön plana çıkmaktadır. Bu

bağlamda meclis üyeleri kesinlikle etkili olduğunu düşünmekle beraber %10.50 oranında etkili olmadığını düşünmektedirler. Öte yandan oda hizmetlerinin etkililiği, üye sayısının etkili olması yolu ile de yerel siyasette şanslı olduklarını belirtmektedirler.

Soru 7, “Meslek odaları yerel siyasetin aktörleri olarak değerlendirilebilir mi?” kapsamında, siyasi aktör değil, seçilme avantajı, belediye ile iletişim, gerçek hayatta örneklerinin olması, başarılı geçmiş deneyim, çözüm ortağı, yerel etkiye sahip, hazır bir oluşuma sahip, doğruluğu tartışmalı, liyakat gereksinimi olmak üzere 10 adet kod üretilmiştir. %23.50 oranında “siyasi aktör değil” kodu ön plana çıkmaktadır. Meclis üyeleri siyasetin farklı bir alan olduğunu belirterek siyasi bir aktör olmadığını vurgulamaktadırlar. Aynı zamanda siyasi bir aktör olma niyeti olması durumunda meslek odaları yönetimindeki kişilerin seçilme avantajı olduğunu söylemektedirler.

Glazer, 1989; Berger ve Neuhaus,1977; Meyer, 1982; Schambra, 1997, pek çok kişinin kâr amacı gütmeyen kuruluşları, devlete alternatif olarak gördüğünden desteklediğini belirtmektedir. Bu görüşe göre, kâr amacı gütmeyen kuruluşların, devletin büyümesini sınırlayabildiği, hükümet düzenlemelerinin ve gözetiminin kısıtlamaları olmaksızın esnek hizmetler sunabileceği ve kamu sorunlarına hükümet müdahalesi gerektirmeyen çözümler geliştirebileceği vurgulanmaktadır.

1982 Anayasasının yanı sıra meslek kuruluşlarıyla ilgili bazı yasalar bu kuruluşların siyasetle ilişkili olmasını yasaklamaktadır. Türkiye’deki politikleşme süreci ile 1970’lerde aşırı seviyede politikaya bulaşmış, bazı meslek kuruluşları bazı siyasi ideolojilerin adete merkezi haline gelmiştir. Bu sebepten ötürüdür ki 12 Eylül darbesinin ardından bazı meslek kuruluşları kapatılmıştır. Demokratik ülkelerde zorunlu üyeliğe dayanan meslek kuruluşlarının da siyasete bulaşması kesin bir şekilde yasaklanmıştır (Çaha, 2012: 114). Çaha (2012)’nın oda yöneticilerinin duruşunu siyasi açıdan nasıl yorumladığını sorduğu araştırmaya göre de katılımcıların %20’si çok siyasi bulurken, %34’ü de biraz siyasi bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuca göre katılımcıların %54 çoğunluğunun oda yöneticilerini siyasi gördüğünü belirtmektedir.

Araştırmamızın sonucuna göre de yasak olmasına rağmen katılımcılar, odaların siyasi görüşü olduğunu, sonradan anlaşılacağı üzere gerçek hayatta örneklerinin de bulunduğunu ifade etmektedir.

Kentsel rejim teorisi kapsamında meslek kuruluşları değerlendirildiğinde ise devlet ekonomik ve sosyal zorlukların üstesinden gelmek için hükümet ve hükümet dışı aktörlerle iş birliği yapmasında iş birliği ve koordinasyon sorununa odaklanmaktadır. Burada kamu kurumları ve özel çıkar grupları yönetimsel karar almada ve uygulayabilmede gayri resmi olarak birlikte çalışmaktadırlar. Bu noktada kentsel rejim kuramı çerçevesinde meslek kuruluşlarının nasıl bir koalisyon içerisinde olacağı önem taşımaktadır. Bu koalisyon içerisinde meslek kuruluşları, koalisyona uzmanlık ve meşruiyet kazandırmada paydaş olabilir, kamu ve özel sektör arasında iş birliği ve iletişim sağlama yönünden arabulucu olabilir. Kamu yararı ve mesleki standartları destekleyerek, kentsel politika ve yönetimi sağlayarak politikacıların destekçisi olabilir.

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlara dayanarak meslek kuruluşlarına yardımcı olabileceği düşünülen öneriler aşağıda sunulmaktadır.

- *Meslek kuruluşları ve belediyeler arasında iş birliğini geliştirmek ve yerel kalkınmayı sağlamak için ortak projeler yapılmalıdır.*
- *Meslek kuruluşu yetkilileri belediye meclisi kararlarını yakından takip etmeli ve kendilerini ilgilendiren konularda yerel yönetimlerle iletişim kurarak öneri sunmalıdır.*

Araştırmacılara yönelik öneriler:

- *Meslek kuruluşlarının fonksiyonlarını ne ölçüde icra ettikleri, üyelerinin menfaatlerinin korunması ve mesleğin gelişimine katkı düzeyleri incelenebilir.*

KAYNAKÇA

- Adamczyk, A. (2022). National self-governments in Hungary and Serbia in the context of public power decentralising solutions. *Rev. Eur. & Comp. L.*, 51, 181.
- Akarçay, P. (2016). *İstanbul ve Lund Belediyelerinde Etkin Kamu Katılım Mekanizmaları*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Akbaş, H. E., Bozkurt, S., ve Yazıcı, K. (2018). Osmanlı Devleti'nde Lonca Teşkilatı Yapısı ve Yönetim Düşüncesi ile Karşılaştırılması. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (09), 165-202.
- Akçakaya, M. (2003). Fransa'da yerel yönetimler ve halkın karar alma sürecine katılımı. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 153-174.
- Akyüz, V. (2019). *İslam Geleneğinden Günümüze Şehir Hayatı ve Yerel Yönetimler*. İstanbul: İlke Yayıncılık.
- Altinel, G., ve Özmen, A. (2024). Belediye Meclis Üyelerinin Seçimi ve Nitelikleri Hakkında Belediye Başkanlarının Düşünceleri: Eskişehir Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 33(2), 1-32.
- Anayasa, 1982, mevzuat.gov.tr, adresinden 13.06.2024 tarihinde alınmıştır.
- Argunhan, B. (2022). Osmanlı Payitahtında Esnaf Teşkilatı: Loncaların Hukuki Açısından İncelenmesi. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, (2022-2), 145-196.
- Arıcı, E. (2022). Türkiye'de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Kurumsal Yönetim Perspektifinden Değerlendirilmesi. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Arıkboğa, E. (2015). Özerklik Yerel Yönetimler ve Türkiye. *İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları*.
- Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, (1985). https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020143139122_tur.pdf 03.05.2024 tarihinde alınmıştır.
- Aydın, A. (2019). Olumlu ve olumsuz manası ile siyasal katılım türlerinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 10(17), 2119-2138.

- Aydın, A. H. (2013). *Kamu Yönetimine Giriş, Temel Konular-Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Aydiner, T. (2019). *Yerel Siyasetin Yeniden Ölçeklenmesi: Denizli Örneği*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Badach, J., ve Dymnicka, M. (2017, October). Concept of ‘Good Urban Governance’and Its Application in Sustainable Urban Planning. In *IOP conference Series: Materials science and engineering* (Vol. 245, No. 8, p. 082017). IOP Publishing.
- Bahar, H. İ. (2015). *Sosyoloji*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Bassett, K. (1996). Partnerships, business elites and urban politics: new forms of governance in an English city?. *Urban Studies*, 33(3), 539-555.
- Başaran, Y. K. (2019). Sosyal Bilimlerde Örnekleme Kuramı. *The Journal of Academic Social Science*, 47(47), 480-495.
- Bayraktar, H. K. Sürdürülebilir Kalkınmada Kent Konseylerinin Rolü Üzerine Bir Değerlendirme: Kars Kent Konseyi Örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 309-335.
- Bayram, S. (2012). Osmanlı Devleti'nde ekonomik hayatın yerel unsurları: Ahilik teşkilâtı ve esnaf loncaları. *Journal of Istanbul University Faculty of Theology*, (21), 81-114.
- Berger, P. L., & Neuhaus, R. J. (1977). *To empower people: The role of mediating structures in public policy* (Vol. 1). American Enterprise Institution for Public Policy Research.
- Berger, Peter. and Richard Neuhaus. 1977. *To empower people: The role of mediating structures in public policy*. Washington, DC: AEI Press.
- Bergh, S. (2004). Democratic decentralisation and local participation: a review of recent research. *Development in Practice*, 14(6), 780-790.
- Berkün, S. (2017). Kamu Açısından Yönetim. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16), 638-664.

- Biswas, R., Jana, A., Arya, K., ve Ramamritham, K. (2019). A good-governance framework for urban management. *Journal of Urban Management*, 8(2), 225-236.
- Bloomfield, M. W. (1974). Elitism in the Humanities. *Daedalus*, 128-137.
- Borzaga, C., ve Santuari, A. (2003). New trends in thenon-profitsector in Europe: Theemergence of socialentrepreneurship. *The non-profitsector in a changingeconomy*, 31-59.
- Brown, M. (1999). Reconceptualizing public and private in urban regime theory: governance in AIDS politics. *International Journal of Urban and Regional Research*, 23(1), 45-69.
- Brunelle, B. (2020). Montréal: Chaînes de valeur, développement économique et déficit démocratique. *Interventions économiques* 63: 30 pages.
- Brunelle, D., De Fuentes, C., Hall, P. V., ve Montsion, J. M. (2021). Global value chains and regimes of urban governance: A comparison of four Canadian gateway cities. *Canadian Journal of Urban Research*, 30(1), 1-15.
- Bulmer, E. (2017). Local democracy. *International IDEA Constitution-Building Primer Local democracy*. Stockholm: International IDEA.
- Cambridge Dictionary. (2023). <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/regime> adresinden 13.06.2023 tarihinde alınmıştır.
- Cansever, N., Negiz, N., ve Efe, S. (2018). Belediye meclislerinde etkinlik meselesi: Isparta örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 4(4), 599-616.
- Cengiz, E., ve Kırkbir, F. (2010). Kâr Amacı Gütmeyen Kurumlarda Müşteri Memnuniyeti Ve Hizmet Kalitesi İlişkisi: Karadeniz Bölgesi Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1), 263-285.
- Crook, R. C., ve Manor, J. (1998). *Democracy and decentralisation in South Asia and West Africa: Participation, accountability and performance*. Cambridge University Press.

- Çaha, Ö. (2012). Türkiye’de Meslek Kuruluşları: Katılım, Şeffaflık ve Siyasî Duruş Sorunu. *Liberal Düşünce Dergisi*, (67), 97-122.
- Çakmak, C. (2007). The Role of The Political Parties in The United States: Are They Becoming Obsolete? *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 163-183.
- Çamur, C.K. (2002). Köy Yönetimi ve Mekânsal Planlama: Köy Yapısının Sürdürülebilirliği. *Amme İdaresi Dergisi*, 3.5(4), 83-89.
- Çeker, F. (2017). Ahlâkî ve Sosyo-Ekonomik Bir Teşkilât Olarak Ahîlik. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:7 Sayı:12.s. (151-168).
- Çelik, A. (2013). Yerel Özerklik Açısından 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun Genel Bir Değerlendirilmesi. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 18(1).
- Çevik, H. H. (2013). Kamu Yönetimi. *Kamu Yönetiminin Yapısı* (2. Baskı, 98-127) içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Daver, B. (1976). *Siyaset bilimine giriş*. Kalite Matbaası.
- Davies, J. S. (2002). Urban regime theory: A normative-empirical critique. *Journal of urban affairs*, 24(1), 1-17.
- Demir, K. A. (2019). Kent yönetiminde değişim algısı: yerel yönetim kapsamında bir değerlendirme ve yerleşen yönetim uygulaması. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 74(1), 193-218.
- Demirel, T. (2016). Siyaset Bilimi. *Siyasal Güçler* (4. Baskı, 180-203) içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Denzin, N.K. ve Lincoln, Y.S. (2005). *The Sage handbook qualitative research* (3. Basım). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Devlet Denetleme Kurulu (DDK) (2009).“Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Teşkilat ve Mali Yapıları, Denetimleri, Organlarının Seçimine Dair Esasların Değerlendirilmesi ile Bunların Etkin ve Verimli Şekilde Hizmet Yürütmelerinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Amacıyla Alınması Gerekli Tedbirler”. 28.09.2009 Tarihli ve 2009/6 Sayılı Rapor.

<https://todab.org.tr/files/FAYDALI%20B%C4%B0LG%C4%B0LER%20KLAS%C3%96R%C3%9C/Yeni%20klas%C3%B6r/T.C.%20Cumhurba%20Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Devlet%20Denetleme%20Kurulu%20ARA%C5%9ETIRMA%20VE%20%C4%B0NCELEME%20RAPORU.pdf>
12.06.2024 tarihinde alınmıştır.

- DiGaetano, A., ve Klemanski, J. S. (1993). Urban Regimes in Comparative Perspective: The Politics of Urban Development in Britain. *Urban Affairs Quarterly*, 29(1), 54–83.
- Djuyandi, Y., Darmawan, W. B., ve Jumroh. (2023). Democracy and local political participation in Sumedang, Indonesia. *Journal of Public Affairs*, 23(1), e2726.
- Doğan, H. H. (Ed.). (2018). *Kent, Yerel Yönetimler ve Toplu Konut Yazıları*. Ankara: Palme Yayınevi.
- Doğan, İ. (1998). *Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2014). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. *Bilimsel Yönteme Giriş* (3. Baskı, s. 3-23) içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dursun, D. (2016). Siyaset Bilimi. *Siyaset ve Siyaset Bilimi* (4. Baskı, s.2-27) içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dursun, D. (2016). Siyaset Bilimi. *Siyasetin Dili: Kavramlar, Kuramlar*. (4. Baskı, s.29-57) içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Easton, D. (1955). The political system: An inquiry into the state of political science. *Ethics*, 65(3).
- Eisenberg, A. I. (1995). *Reconstructing political pluralism*. Suny Press.
- Elkin, S. L. (1987). *City and regime in the American republic*. University of Chicago Press.
- Erdoğan, O. (2019). Yerel yönetimlerde katılımcı mekanizmalar ve Trabzon Büyükşehir Belediyesi örneği. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 4(2), 295-310.
- Eroğlu, H. T. (2006). Yönetime Katılma Biçimleri ve Yerel Yönetimlerde Demokratik Mekanizmalar. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6(11), 190-206.
- Eryılmaz, B. (2011). *Kamu Yönetimi*, Ankara: Sözkese Matbaacılık.

- Eryılmaz, B. (2013). Kamu Yönetimi. *Kamu Yönetiminin Yapısı* (2. Baskı, s. 99-127) içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Eryılmaz, B. (2018). *Kamu Yönetimi Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar, Politikalar* (11. Baskı) içinde. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Feiock, R. C., ve Andrew, S. A. (2006). Introduction: Understanding the relationships between nonprofit organizations and local governments. *Intl Journal of Public Administration*, 29(10-11), 759-767.
- Feldman, M. M. A. (1997). Spatial structures of regulation and urban regimes. In M. Lauria (Ed.), *Reconstructing urban regime theory: Regulating urban politics in a global economy* (pp. 30–50). Sage.
- Gabriel, J. M. (2013). Political Science Concept Formation (Part II)-David Easton's 'Authoritative Value Allocation'. *Available at SSRN 2280252*.
- Glazer, N. (1988). *The limits of social policy*. Harvard University Press.
- Glazer, Nathan. 1989. *The limits of social policy*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Glinka, K. (2020). The Urban Regime Theory in Political Science Research—The Possibilities and Limitations of Implementation. *Polish Political Science Review*, 8(2), 1-21.
- Global Neighborhood compiled by Commission on Global Governance (1995). *Oxford: Oxford University Press*, pp. 2–3.
- Gökçe, A. F. (2013). Siyasi partilerde parti içi demokrasi ve disiplin algisi: Türkiye. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 5(9), 65-79.
- Görün, M. (2006). Yerel demokrasi ve katılım: İzmir, Konya ve Ağrı il genel meclis üyeleri üzerinde bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 159-184.
- Gözler, K. (2013). *İdare Hukuku, İdari Teşkilat*. (1. Baskı, s. 36-75) içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gözler, K. (2017). Referandum mu, Plebisit mi?. *Türk Anayasa Hukuku Sitesi*, 1-19.
- Gözler, K. ve Kaplan G. (2021). *İdare Hukukuna Giriş*. (27. Baskı) içinde. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

- Grady, M.P. (1998). *Qualitative and action research: A practitioner handbook*. Phi Delta Kappa International. Arch Sex Behav., 41, 1319–1320.
- Güler, E., ve Mutlu, A. (2015, Nisan, 162-179). Belediye başkanları ve meclis üyelerinin kent konseyi algısı. *Ulusal Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde [Sempozyum]. II. Ulusal Kent Konseyleri Sempozyumu, Bursa, Türkiye.
- Güler, F. (2022). *Siyasal Katılımın Farklı Bir Yüzü: Siyasal Parti İl ve İlçe Başkanlıklarında Kadın Temsili*.
- Gürdal, S. (1997). Halkla İlişkiler ve Yerel Yönetimlerde Uygulamalar. *İstanbul: Simge Ofis Matbaacılık*.
- Holland, T. P., ve Ritvo, R. A. (2008). *Non profit organizations: principles and practices*. Columbia University Press.
- Holton, R.J. (1999). *Kentler Kapitalizm ve Uygarlık*. (R. Keleş, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi. (Orijinal eserin basım tarihi, 1986).
- Imbroscio, D. L. (1998). Reformulating urban regime theory: The division of labor between state and market reconsidered. *Journal of Urban Affairs*, 20(3), 233-248.
- John, P., ve Cole, A. (1998). Urban regimes and local governance in Britain and France: Policy adaption and coordination in Leeds and Lille. *Urban Affairs Review*, 33(3), 382-404.
- Jordan, G. (1990). The pluralism of pluralism: an anti-theory? *Political studies*, 38(2), 286-301.
- Judd, Dennis R. 1988. *The Politics of American Cities: Private Power and Public Policy*, 3rd ed. Glenview, IL: Scott, Forsman.
- Kaldırımçı, N., ve Özdevecioğlu, M. (1992). Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Yönetimleri Üzerine Bazı Düşünceler ve Kayseri Ticaret Odası Yönetimi Seçimleri ile İlgili Bir Araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (10), 88-103.
- Kapani, M. (2021). *Politika bilimine giriş*. Serbest Kitaplar.
- Kapani, M., (1995). *Politika Bilimine Giriş*, Bilgi Yayınevi, 7. Baskı, Ankara, 160s

- Keleş R (2006). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, R. (1991). Kentsel Katılım. Nedir? Ne Değildir? *Şevket Evliyagil'e Armağan*, Ankara AÜBYYO,17-31.
- Keleş, R. (1998). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, R. (2015). Kent, Kentsel Siyaset ve Çevre Yazıları (1993-2014). *Kentsel Siyaset* (s. 9-165) içinde. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Keping, Y. (2018). Governance and good governance: A new framework for political analysis. *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences*, 11, 1-8.
- Kılıç, S. (2015). Kappa testi. *Journal of mood disorders*, 5(3), 142-144.
- Kılınç, M. (2012). Türkiye'de Mesleki Teknik Eğitimi Şekillendiren Eğitim Kurumlarından Ahilik, Gedik, Lonca, Enderun Mektebi'nin Tarihi Gelişimleri. *Vocational Education*, 7(4), 63-73.
- Koç, T. (2016). Yerel Yönetimlerde Siyasal Açıdan Farklı Yerel Özerklik Uygulamaları ve Örnekleri. *Mülkiye Dergisi*, 40(1), 87-109.
- Lamba, M., ve Kerman, U. (2016). Kent konseylerinin belediye meclislerinde gündem belirlemedeki etkisi: Antalya, Afyonkarahisar ve Burdur örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 89-106.
- Lasswell, H. D. (2018). *Politics: Who gets what, when, how*. Pickle Partners Publishing.
- Le Galès, P. (2021). The rise of local politics: A global review. *Annual review of Political science*, 24, 345-363.
- Lettieri, E.,Borga, F., ve Savoldelli, A. (2004). Knowledge management in non-profitorganizations. *Journal of Knowledge Management*. 8(6), 16-30.
- Lynch, K. (1984). *Good City Form*. England: MIT Press,
- Mack, N., Woodsong, C., MacQueen, K., Guest, G. and Namey, E. (2005). *Qualitative Research Methods: A Data Collector's Field Guide*. North Carolina: USAID.
- Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. (2022). https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/2022_faal-yet-_raporu_21062023-20230621163737.pdf 12.12.2023 tarihinde alınmıştır.

- Manav, R. (2019). *Ahilikten günümüze Türkiye'de kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında zorunlu üyelik: Konya Eczacılar Odası örneği* (Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Mariana, D., ve Husin, L. H. (2017). Democracy, local election, and political dynasty in Indonesian politics. *JWP (Jurnal Wacana Politik)*, 2(2).
- Mariotti, C. (2020). Elite Theory. In: Harris, P., Bitonti, A., Fleisher, C.S., Skorkjær Binderkrantz, A. (eds) *The Palgrave Encyclopedia of Interest Groups, Lobbying and Public Affairs*. Palgrave Macmillan, Cham.
- Megginson, L.C., Masley, D.C. ve Pietri, P.H. (1990), *Management: Concept and Application*, 3rd Edition, Harper and Row Pub., New York.
- Merriam Webster (2023). Regime, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/regime> adresinden 13.06.2023 tarihinde alınmıştır.
- Meyer, J. A. (1982). Meeting human needs: toward a new public philosophy. *Books*.
- Meyer, Jack. ed. 1982. *Meeting Human Needs: Toward a New Social Philosophy*. Washmgton, DC: American Enterprise Institute.
- Milbrath, L. W. (1981). Political participation. In *The Handbook of Political Behavior: Volume 4* (pp. 197-240). Boston, MA: Springer US.
- Mossberger, K., ve Stoker, G. (2001). The Evolution of Urban Regime Theory: The Challenge of Conceptualization. *Urban Affairs Review*, 36(6), 810–835.
- Muratoğlu, T. (2015). Mahalli idareler mevzuatında 6360 Sayılı Kanun'la yapılan değişiklikler. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(32), 59-96.
- Nadaroğlu, H. (1998). Mahalli İdareler. *Belediyeler* (6. Baskı, s. 195-239) içinde. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Nohutçu, A. (2016). *Kamu Yönetimi*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Nurettin, G. Ü. Z., Kocabaş, O., ve Yanık, H. (2018). Kamuoyu Araştırmaları ve 16 Nisan Referandumu. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2022(47), 1-19.
- Okutan, E. (2008). Yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerinin gelişmiş iş birliği: İngiltere örneği. *Sayıştay Dergisi*, (71), 91-108.

- Orum, A.M. ve Smith, J.M. (2023). Urban Regime Theory. In *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Urban and Regional Studies*, A.M. Orum (Ed.). <https://doi.org/10.1002/9781118568446.eurs0389>
- Önder, Ö., ve Güler, E. (2016). Türkiye’de yerel demokrasi açısından kent konseyleri üzerine bir araştırma: Kütahya kent konseyi örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 881-902.
- Özdemir, A. T. (2011). Mahalli idarelerde halk katılımı bağlamında kent konseyleri. *Sayıştay Dergisi*, (83), 31-56.
- Öztürk, E. (2019). *Algılanan Öğretim Kalitesi ve Öğrenci Tatmininin Öğrenci Sadakati Üzerindeki Etkisi: Düzce Üniversitesi Örneği*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Düzce Üniversitesi.
- Saatci, S. (2021). Meslek Örgütlenmelerinden Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 2(2), 213-232.
- Sadioğlu, U., ve Ömürgönülşen, U. (2014). Yerel Aktörlerin Gözünden" Yerel Özerklik" Sorunsalı: Türkiye’de İl Belediyeleri Örneği. *Journal of Faculty of Political Science*, (50).
- Sakallı, B. (2019). *Türk Hukukunda kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında disiplin yaptırımları* (Master's thesis, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Salamon, L. M., ve Anheier, H. K. (1997). *Defining the nonprofit sector: A cross-national analysis*. Manchester University Press.
- Sartori, G. (1997). Understanding pluralism. *J. Democracy*, 8, 58.
- Savas, E. S. (1982). *Privatizing the public sector: How to shrink government*. Chatnam, NJ: Chatnam House.
- Schambra, W. A. (1997). Building community top-down or bottom-up?: Local groups are the key to America's civic renewal. *The Brookings Review*, 15(4), 20.
- Schambra, W. A. (1997). *Is there civic life beyond the great national community?*. National Commission on Civic Renewal. 89-126.

- Sisk, T. D. (2001). *Democracy at the local level: The international IDEA handbook on participation, representation, conflict management, and governance*. Stockholm (Sweden): International IDEA.
- Smith, A. W. (2019). User experience design for older adults: Experience architecture and methodology for users aged 60+. In *Proceedings of the 37th ACM International Conference on the Design of Communication* (pp. 1-9).
- Smith, S. R. (2001). Nonprofit organizations in urban politics and policy. *Review of Policy Research*, 18(4), 7-26.
- Stoker, G. (1998). Governance as theory: five propositions. *International social science journal*, 50(155), 17-28.
- Stokes, S. C. (1999). Political parties and democracy. *Annual Review of Political Science*, 2(1), 243-267.
- Stone, C. N. (1989). *Regime politics: governing Atlanta, 1946-1988*. University press of Kansas.
- Stone, C. N. (1993). Urban regimes and the capacity to govern: A political economy approach. *Journal of urban affairs*, 15(1), 1-28.
- Stone, C. N., ve Sanders, H. T. (Eds.). (1987). *The politics of urban development*. University Press of Kansas.
- Şavran, T.G. (2016). Örneklem Seçimi ve Ölçüm. (Editör: Temmuz Gönç Şavran). *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 144-180.
- Şengül, R. (2016). Yerel Yönetimler. *Büyükşehir Belediyesi* (6. Baskı, s. 121-145) içinde. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Taeschner, F. (1953). İslam orta çağında futuvva (fütüvvet teşkilatı). *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 15(1-4).
- Tan, M. (1981). *Gecekondu Bölgesinde Yaşayan Ailelerin Eğitimden Beklentileri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Taşkıran, E. (2022). *Türk yönetim tarihinde iş ahlakı ve ahilik geleneği: Lonca teşkilatının günümüz esnaf örgütlenmesine etkisi* (Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi).

- Taylan, K. (2016). Yerel Yönetimlerde Siyasal Açından Farklı Yerel Özerklik Uygulamaları ve Örnekleri. *Mülkiye Dergisi*, 40(1), 87-109.
- TDK Sözlüğü (2023), Rejim, <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 13.06.2023 tarihinde alınmıştır.
- TODAİE (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, Ankara: TODAİE Yayını.
- Toprak, Z. (2014). Yerel Yönetimler, Siyasal Kitabevi, 9. Baskı, İzmir.
- Tortop, N. (1997). *Yerel Yönetim Organlarının Seçim Sistemi*, KAV ve TDB Yayını: Ankara.
- Turhan, M. (1984). Siyasal Elit Değişimi Kuramı. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(2), 69-109.
- Turhan, M. (2000). *Siyasal Elitler*, Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü (TÜBA) (2023, 12 Eylül). Kurum. <http://terim.tuba.gov.tr/> adresinden 12 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü (TÜBA) (2023, 13 Eylül). Meslek. <http://terim.tuba.gov.tr/> adresinden 13 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- TODAİE (2008). Devlet Teşkilatı Rehberi, TODAİE.
- Ugwu, Chinyere ve Eze, Val. (2023). Qualitative Research. *IDOSR Journal of Computer And Applied Sciences*, 8(1):20-35, 2023.
- Ulusoy, A., ve Akdemir, T. (2009). Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik: Türkiye ve OECD Ülkelerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 259-287.
- UN HABITAT, “For a better urban future” <http://mirror.unhabitat.org/content.asp?typeid=19&catid=25&cid=2097>. 03.05.2024 tarihinde alınmıştır.
- Ülgen, P. (2013). Geç orta çağ Avrupa’ında lonca teşkilatı. *History Studies, A Tribute to Prof. Dr. Halil İnancık*, 471-487.
- Van Maanen, J. (1979). Reclaiming qualitative methods for organizational research: A preface. *Administrative science quarterly*, 24(4), 520-526.

- Van Slyke, D. M. (2005). Agents or stewards: how government manages its contracting relationship with nonprofit social service providers. Academy of Management Best Conference Paper. New York. p. PNP: D16.
- Verba, S., Schlozman, K. L., ve Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Harvard University Press.
- Wierzbowski, M. ve Aleksandra W. (1995). "Podstawowe pojęcia teoretyczne w nauce prawa administracyjnego" In *Polskie prawo administracyjne*, edited by Jerzy Służewski, 70–26.
- Yalçındağ, S. (1996). *Belediyelerimiz ve Halkla İlişkiler*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Yaman, M., ve Küçükşen, M. (2018). Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesi Açısından Yerel Katılımın İncelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (55), 247-259.
- Yayınoğlu, P.E. (2005). *Yerel Yönetimlerde Halkla İlişkiler*. İstanbul: Birsen Yayınevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. (2014). *Case Study Research: Designs and Methods* (5. edition). United States of America: SAGE Publications.
- Young, D. R. (1999). Complementary, supplementary, or adversarial? A theoretical and historical examination of nonprofit-government relations in the United States. *Nonprofits and government: Collaboration and conflict*, 31-67.
- Yörükoğlu, F. (2009). Türk belediyeçiliğinin gelişim süreci. *Mevzuat Dergisi*, 12(135), 1-16.
- Zhang, Z., Liu, Y., ve Liu, G. (2022). Rethinking growth coalition in urban village redevelopment: An empirical study of three villages in Zhuhai, China. *Habitat International*, 121, 102529.
- 442 Sayılı Köy Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.442.pdf> 20.06.2024 tarihinde alınmıştır.

504 Sayılı Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/4.5.504.pdf> 13.05.2024 tarihinde alınmıştır.

2972 Sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun 1.5.2972.doc (live.com) 12.12.2023 tarihinde alınmıştır.

3030 Sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18453.pdf> 13.05.2024 tarihinde alınmıştır.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> 12.12.2023 tarihinde alınmıştır.

5393 Sayılı Belediye Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf> 12.12.2023 tarihinde alınmıştır.

6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6360&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> 13.06.2024 tarihinde alınmıştır.